

Programmabegroting 2018 - 2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Leeswijzer	3
Deel A: Algemene beschouwingen	4
1. Inleiding	4
2. Financiën	6
Deel B: Programma's	11
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	12
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	21
3. Sociaal domein	29
4. Cultuur, economie en milieu	47
5. Onderwijs en sport	53
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	59
7. Algemene inkomsten	64
Deel C: Paragrafen	68
Paragraaf 1 Lokale heffingen	69
Paragraaf 2 Verbonden partijen	78
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	92
Paragraaf 4 Bedrijfsvoering	103
Paragraaf 5a Gebiedsgericht werken	110
Paragraaf 5b Burgerbegroting	111
Paragraaf 6 Financiering	113
Paragraaf 7 Kapitaalgoederen	118
Paragraaf 8 Grondbeleid	121
Deel D: Bijlagen	128
Bijlage 1 Financiële begroting	129
Bijlage 2 Investeringsplanning	130
Bijlage 3 Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen	133
Bijlage 4 Incidentele lasten en baten	136
Bijlage 5 EMU-saldo	137
Bijlage 6 Balans	138
Bijlage 7 Beleidsindicatoren	142

Leeswijzer

Deze begroting vormt het vertrekpunt om als raad uw kaderstellende en toetsende rol en als college onze uitvoerende rol in te vullen. In deze begroting is terug te vinden welke beleidsmatige en financiële randvoorwaarden daarvoor gelden.

De programmabegroting bestaat uit vier delen: algemene beschouwing, programma's, paragrafen en bijlagen.

In de *algemene beschouwing* geven we onze overkoepelende visie op de begroting. In het onderdeel financiën van de beschouwing gaan we vooral in op het dekkingsplan, zoals dat is uitgewerkt naar aanleiding van het juni-overleg.

In de *programma's* staat centraal wat het bestuur – op hoofdlijnen – wil bereiken (effecten), hoe dit concreet vorm krijgt (resultaten) en welke middelen hiervoor beschikbaar zijn (lasten en baten). De raad stelt het totale bedrag per programma vast. De raad heeft gekozen voor een indeling in zeven programma's. Programma 7, Algemene inkomsten, heeft naar zijn aard een iets andere opzet dan de andere programma's.

Een *paragraaf* is een dwarsdoorsnede van de begroting. Doel van de paragrafen is om onderwerpen te bundelen die verspreid in de begroting staan maar bijvoorbeeld wel een groot financieel belang dienen.

De *bijlagen* geven een verdiepend inzicht in de gemaakte keuzes.

Deel A: Algemene beschouwingen

1. Inleiding

Algemeen

Voor u ligt de laatste begroting van deze bestuursperiode. De programmabegroting 2018-2021 is voor nagenoeg alle jaren sluitend en geeft via enkele eenmalige uitgaven ruimte aan belangrijke ontwikkelingen zonder definitieve keuzes te maken. Deze keuzes laten we over aan de nieuwe raad. In juni hebben we u over onze voorstellen geïnformeerd. U heeft ons richtlijnen meegegeven, aan de hand waarvan de begroting definitief is uitgewerkt.

Dit college bestuurt op basis van het bestuursakkoord, dat begin 2017 door alle fracties van de gemeenteraad is ondertekend. In maart 2018 zijn er verkiezingen en gaat een nieuwe raadsperiode van start. Dit is niet het moment om nieuw beleid te ontwikkelen. Wel is het zaak ontwikkelingen niet op slot te zetten. Verschillende urgente onderwerpen vragen om een breed gedragen raadsbesluit. Door nu taskforces in te stellen wordt de nieuwe raad in staat gesteld over belangrijke onderwerpen structurele keuzes te maken die voor de jaren daarna beslissend zijn. De taskforces zullen per onderwerp verschillende scenario's als keuzemogelijkheid voor de nieuwe gemeenteraad uitwerken.

De reservepositie van de gemeente is gezond. Om die reden is ervoor gekozen om de eenmalige uitgaven via de algemene reserve te dekken. De gemeentelijke lasten voor onze inwoners blijven nagenoeg gelijk. In deze begroting stellen wij u voor om in 2018 onder andere te investeren in duurzaamheid, een 'drempelvrije' samenleving, gebiedsgericht werken, het onderhoud van straten, wegen, groen, speelplaatsen, de renovatie van het gemeentehuis en de vernieuwing van de eigen organisatie.

Het uitgangspunt is dat de tarieven voor de belastingen met de inflatie van 1,8% worden verhoogd.

Enkele plannen uitgelicht

Woerden profileert zich als gastvrije hoofdstad van het Groene Hart en versterkt haar strategische positie door de samenwerking met anderen te intensiveren. Samen met gemeenten in het Groene Hart én met gemeenten in de provincie Utrecht. De samenwerking Alphen-Gouda-Woerden, de U10 (Utrechtse gemeenten) en de gezamenlijk inkoop jeugdzorg met gemeenten in Utrecht West zijn hier voorbeelden van. Ook de bodemproblematiek is een voorbeeld dat vraagt om samenwerking met anderen om tot vernieuwende oplossingen te komen.

In 2015 heeft de raad geld beschikbaar gesteld om de achterstanden in de openbare ruimte weg te werken, de openbare ruimte vervolgens op niveau B te onderhouden, en de organisatie te verbeteren. Dankzij deze middelen komen we steeds meer in control, en krijgen we nu ook zicht op wat daadwerkelijk benodigd is om de openbare ruimte op niveau B te onderhouden. Naar blijkt zijn de huidige budgetten daarbij onvoldoende. De consequentie hiervan is dat wij het gewenste kwaliteitsniveau niet kunnen realiseren. Teneinde nieuw achterstallig onderhoud te beperken, hebben wij bij het juni overleg voorgesteld een eenmalig bedrag in de begroting op te nemen. Een nieuwe financiële systematiek voor het beheer van de buitenruimte wordt voorbereid. Deze wordt geïntegreerd in de taskforce openbare ruimte, zodat de nieuwe raad in 2018 een gefundeerde beslissing kan nemen.

Het gebiedsgericht werken gaat als pilot van start. Het gebiedsgericht werken is een vernieuwing van het wijkgericht werken, waarin de ervaringen die opgedaan zijn met 'Woerden zegt ja, tenzij...', verder handen en voeten krijgen.

Duurzaamheid raakt alles en iedereen. De ambitie om minder CO₂ uit te stoten wordt raad breed gedragen. Woerden wil geen gas of oliewinning uit haar grondgebied en neemt het voortouw in de realisatie van gasloze woningen. Door huishoudelijk afval goed te scheiden werkt heel Woerden mee aan het terugdringen van de CO₂ uitstoot.

Het streetcornerwork wordt in 2018 voortgezet. In contact met jongeren is het streetcornerwork effectief in de preventie van crimineel gedrag. Opleiding en werk helpen daarbij. Er wordt budget vrijgemaakt om jeugdzorg op scholen aan te bieden. Woerden wil meer MBO opleidingen naar zich

toe trekken en zet zich in om de verbinding tussen MBO onderwijs en de arbeidsmarkt te versterken. Samen met de schoolbesturen wordt een financieel plan gemaakt om ervoor te zorgen dat voor de langere termijn voldoende budget beschikbaar is voor vernieuwing van schoolgebouwen. De basisscholen in Kamerik krijgen een nieuw schoolgebouw. De bouw gaat in 2018 van start.

Op het gebied van het sociaal domein vragen wij u een keuze te maken. Tijdens een werkconferentie zijn een aantal scenario's uitgewerkt om een toekomst bestendige lijn uit te zetten. De scenario's zijn toegevoegd aan de begroting, opdat u nu al een gefundeerde keuze kunt maken.

Na een periode van stagnatie biedt de woningmarkt weer volop kansen. In alle kernen van de gemeenten worden in 2018 woningbouwplannen gerealiseerd of voorbereid. De herontwikkeling van Middelland tot een gemixt woon-werk gebied is een concrete stap in de bestrijding van kantoorleegstand. Wij bereiden ons voor op de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die overigens is uitgesteld tot 2020. Het is een ingrijpende wet die meer mogelijkheden biedt voor initiatieven van inwoners op ruimtelijke gebied dan voorheen het geval was.

2018 staat ook in het teken van de vernieuwing van het stadhuis en van de gemeentelijke organisatie. In houding en gedrag wordt gewerkt aan betere dienstverlening. Digitale dienstverlening wordt verder ontwikkeld, waarbij veiligheid, privacy en gemak belangrijke trefwoorden zijn. In de zomer van 2018 verhuizen gemeenteraad, organisatie en streekarchief terug naar het vernieuwde gebouw en is iedereen welkom in een nieuw en gastvrij stadhuis!

2. Financiën

In dit onderdeel staan we stil bij de belangrijkste financiële onderdelen van deze begroting. Achtereenvolgens zijn dit: financieel meerjarenperspectief, opbouw lasten, opbouw baten, mutatie reserves, investeringen, weerstandsvermogen en vermogensmutaties.

Financieel meerjarenperspectief 2018-2021

Bij het juni overleg zag het meerjarenperspectief er als volgt uit:

omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldi bij juni overleg	34.529	147.081	84.794	-185.433

Bij het opstellen van de begroting 2018-2021 zijn de besluiten van het juni overleg verwerkt. Ten opzichte van het juni overleg treden uiteraard allerlei andere mutaties op, zoals de Algemene Uitkering (mei-circulaire), de doorrekening van de kapitaallasten, de inflatie, de stijging van de salariskosten, de verschillende Gemeenschappelijke Regelingen, etc. Bij de programma's is een analyse gegeven van de verschillende afwijkingen.

omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldo concept begroting	-147.379	-9.518	-445.557	-245.957
Mutaties na opstelling concept begroting:				
Leges omgevingsvergunningen	150.000	150.000	150.000	75.000
Kapitaallasten onderuitputting (extra)	75.000	50.000	50.000	25.000
Algemene Uitkering	284.328	359.394	433.535	505.055
Algemene Uitkering minderheden	-117.893	-167.228	-216.271	-263.998
Scenario II sociaal domein	-225.000	0	0	0
Saldo begroting 2018-2021	19.056	382.648	-28.293	95.100

Wat opvalt in bovenstaande reeksen is het verloop tussen de begrotingsjaren 2019 en 2020. Dit wordt met name veroorzaakt door kapitaallasten van – eerder voorziene investeringen – in 2019, die leiden tot kapitaallasten in 2020.

Toelichting:

Na het opstellen van de begroting deed zich een aantal mutaties voor die niet meer in de begroting konden worden verwerkt, maar wél in het meerjarenperspectief dienen te worden vermeld. In verband met het opschorten van de nieuwe omgevingswet kunnen de legesopbrengsten meerjarig worden bijgesteld. Daarnaast wordt een onderuitputting in de kapitaallasten opgenomen. De ervaring leert dat – vanwege exogene factoren – het ritme van de uitgaven in zijn algemeenheid een vertraging laten zien. Verder zijn de parameters in de Algemene Uitkering geactualiseerd. Voor het onderdeel minderheden is dit gecorrigeerd. Tenslotte is – vanuit het scenario 2 (zie ook Programma 3) van het sociaal domein – eenmalig een compensatie opgenomen.

Juni-overleg

De besluiten uit het juni overleg zijn in de meerjarenbegroting verwerkt. Hieronder worden deze nogmaals weergegeven.

Gevolgen juni overleg	2018	2019
IBOR	-2.000.000	
Uitvoeringsplan Spelen 2018-2029	-300.000	
Inclusie	-120.000	-120.000
Inclusie dekken uit reserve sociaal domein	60.000	60.000
Inclusie dekken uit participatiebudget	60.000	60.000
Streetcornerwork	-203.500	
Dienstverlening	-257.500	
Gebiedsgericht werken	-77.000	-77.000
Duurzaam	-702.000	
Totaal	3.540.000	77.000

Verder is het besluit om de kosten van het schoolzwemmen Keerkring ad € 25.000 structureel in de begroting op te nemen verwerkt.

Fonds grote infrastructurele projecten (motie 2)

In het juni-overleg is een motie aangenomen om met een voorstel te komen voor verdere aanvulling van het investeringsfonds grootschalige projecten voor de komende jaren en in de begroting 2018 een bijdrage in het fonds te verwerken. In het juni overleg gaven wij reeds aan dat er geen financiële ruimte resteerde voor niet gedekte bestuurlijke ambities en nieuwe investeringen. Dit beeld is bij de begrotingsopstelling niet substantieel veranderd en zien wij geen mogelijkheden om een structurele reservering in de begroting op te nemen.

Taskforces – nieuwe raadsperiode

In het juni-overleg hebben wij met de raad gedeeld dat wij op een aantal dilemma's zijn gestuit (openbare ruimte, duurzaamheid, organisatie, sociaal domein) die dusdanig zijn dat dit een andere aanpak vereist. Zoals geschetst zullen wij per dilemma een taskforce oprichten die ten behoeve van de nieuwe raadsperiode per dilemma met scenario's komen, aan de hand waarvan bij de nieuwe raadsperiode strategische keuzes kunnen worden gemaakt. In de scenario's zullen de maatschappelijke en financiële gevolgen worden weergegeven van de verschillende mogelijkheden. De taskforces hebben een inventariserend karakter en zullen derhalve niet van voorstellen/adviezen worden voorzien, omdat dat aan de nieuwe raad is. Wij zullen de fractievoorzitters periodiek over de taskforces informeren.

Sociaal domein

De werkconferentie Sociaal Domein heeft in 2017 gewerkt aan een begroting waarin keuzes (en de gevolgen ervan) worden voorgelegd aan uw raad. De opzet van het programma is fundamenteel veranderd. De werkconferentie Sociaal Domein staat positief tegenover de nu opgenomen presentatie van het programma. Volgend jaar zal, in overleg met de Auditcommissie, worden bekeken of deze presentatie gecontinueerd wordt en wellicht ook toepasbaar is op de andere programma's.

Voorafgaand aan de totstandkoming van de begroting 2018-2021 ontwikkelde zich een opgave in het sociaal domein van ca. € 2,5 miljoen. Hiervan was € 1,2 miljoen voorzien, waarbij telkens is aangegeven dat dit binnen het sociaal domein kon worden opgelost. Dat is op zichzelf een uitdaging die inspanning en keuzes vereist, maar niet onmogelijk is.

Deze opgave wordt echter complexer door de ontwikkeling van het tekort op de begroting van Ferm Werk. Dit tekort is deels het gevolg van het uitgesproken ambitieniveau en deels een gevolg van autonome ontwikkelingen, maar komt ook door open-einde regelingen en verplichte uitvoering van wettelijke taken. Dit leidt tot conflicterende kaders. Het is daardoor niet meer mogelijk dit tekort op te lossen binnen het sociaal domein (een kader dat nadrukkelijk door de raad is meegegeven) zonder daarbij keuzes te maken in bestaand beleid (het tweede kader dat nadrukkelijk door de raad is meegegeven). Daarom zijn drie scenario's ontwikkeld die voorzien in een sluitende begroting, waarbinnen keuzes worden voorgelegd die op korte termijn te realiseren zijn.

De volledige uitwerking van deze scenario's, inclusief financiële gevolgen, is te vinden in een bijlage bij ons raadsvoorstel waarmee we de begroting aan uw raad hebben voorgelegd. Conform ons voorstel wordt in de begroting uitgegaan van scenario 2.

Baten

De lasten worden gedekt door baten. Ruwweg zijn deze te splitsen in baten vanuit het Rijk en de zogenoemde eigen inkomsten. Het grootste deel van de baten voor de gemeente Woerden komt van de Rijksoverheid. Verder zijn baten onder te verdelen in baten zonder en baten met een specifieke bestemming. Daarnaast is er nog een categorie 'overig' waar specifieke diensten en meer administratieve posten (o.a. rentetoerekeningen) onder vallen.

Rijksbijdragen alg. uitkeringen (AU)	2018
Algemene uitkering	43.892
Decentralisatie AWBZ / Wmo	5.644
Decentralisatie Jeugd	8.532
Decentralisatie Participatiewet	5.749
Integratie-uitkering Wmo	3.037
Totaal	€ x 1.000 66.854

'Eigen inkomsten'	2018
OZB	11.083
Parkeren	1.658
Hondenbelasting	176
Precariobelasting	90
Toeristenbelasting	73
Afvalstoffenheffing	4.811
Rioolheffing	4.544
Rechten	2.695
Totaal	€ x 1.000 25.130

Gedetailleerde informatie over de eigen inkomsten (tarieven, mate van kostendekkendheid e.d.) is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen (paragraaf 1).

Mutaties reserves

Een deel van de lasten wordt gedekt door onttrekkingen uit de reserves. Daarnaast storten we ook in de reserves om toekomstig beleid te kunnen dekken. In onderstaand overzicht zijn de dotaties en onttrekkingen van alle reserves opgenomen, exclusief rente t.g.v. exploitatie:

Totaal 1-1-2018	63.029
Dotaties	3.132
Onttrekkingen	- 7.784
Totaal 31-12-2018	€ x 1.000 58.377

Voor een overzicht van de onttrekkingen en dotaties van alle reserves zie bijlage 3.

Algemene reserve:

Totaal 1-1-2018	30.617
Dotaties	222
Onttrekkingen	- 5.593
Totaal 31-12-2018	€ x 1.000 25.246

Zie voor de specificatie bijlage 3.

Investeringsprogramma

Bijlage 2 geeft inzicht in het investeringsprogramma 2018-2021 voor zover kredieten nog niet zijn geautoriseerd door uw raad. Deze bijlage wordt via het raadsvoorstel dan ook ter autorisatie aan u voorgelegd.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (met name de algemene reserve) afgezet tegenover de risico's die binnen de gemeente Woerden aanwezig zijn. Door deze op elkaar te delen ontstaat een beeld van het weerstandsvermogen.

De verhouding tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit binnen de afgesproken bandbreedte ziet er op peildatum 1 september 2017 als volgt uit:

	Begroting 2018	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 26.686	€ 36.305	€ 39.586	€ 42.064	€ 42.740
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)	€ 4.548	€ 4.155	€ 2.726	€ 4.419	€ 4.602
Weerstandsvermogen ondergrens	5,9	8,7	14,5	9,5	9,3
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 6.504	€ 5.942	€ 3.898	€ 5.355	€ 5.577
Weerstandsvermogen bovengrens	4,1	6,1	10,2	7,9	7,7

Uit de tabel blijkt dat er ook bij het opstellen van de begroting 2018 voor de risico's ruimschoots dekking is vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit, gemeten naar de huidige afspraken omtrent de bandbreedte. Uitgaande van de ondergrens kunnen de risico's 5,9 maal gedekt worden. Bij de bovengrens is dit 4,1 maal.

Provinciaal toezicht

Elk jaar besluit de provincie vóór aanvang van het begrotingsjaar of bij gemeenten repressief of preventief begrotingstoezicht van toepassing is (artikel 203 Gemeentewet).

Repressief toezicht is regel. Dit houdt in dat de begroting direct kan worden uitgevoerd. De provincie hoeft de begroting en de begrotingswijzigingen dan niet vooraf goed te keuren.

Preventief toezicht is uitzondering. Dit betekent dat de begroting en begrotingswijzigingen door de provincie moeten worden goedgekeurd voordat tot uitvoering kan worden overgegaan.

Om voor 2018 in aanmerking te komen voor het repressieve toezicht dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- de begroting 2018 dient naar het oordeel van de provincie in evenwicht te zijn - als dat niet het geval is, dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat in de eerstvolgende jaren, doch uiterlijk in 2021, dit evenwicht tot stand zal worden gebracht;
- de jaarrekening 2016 behoort in evenwicht te zijn; een naar het oordeel van de toezichthouder structureel tekort zal worden betrokken bij het onderzoek van de begroting 2018. Dit betekent dat in de jaarrekening inzicht moet worden gegeven in het structurele en incidentele aandeel van het tekort;
- de vastgestelde jaarrekening 2016 en de begroting 2018 dienen tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2017, aan de provincie te zijn toegezonden. Met het onder a. genoemde evenwicht wordt structureel en reëel evenwicht bedoeld. Met het begrip structureel evenwicht wordt bedoeld dat in de begroting structurele lasten gedekt dienen te worden door structurele baten. Het reëel evenwicht houdt in dat onderzoek wordt gedaan naar de realiteit van de ramingen.

Burgerbegroting

In paragraaf 5b geven wij aandacht aan het onderwerp 'burgerbegroting'. Een burgerbegroting kan worden omschreven als een besluitvormend proces waarin burgers meedenken en onderhandelen over het verdelen van de publieke geldbronnen van de gemeente. De belangrijkste bedoelingen voor een burgerbegroting is het bevorderen van de directe burgerparticipatie en de transparantie in overheidsfinanciën. Woerden heeft in enige vorm in het verleden al stappen gezet. Een burgerbegroting heeft overigens ook zijn 'beperkingen'. Het is ingrijpend voor de democratische legitimatie en borging en het vraagt de nodige inzet van alle participanten, waarbij de vraag gesteld kan worden of alle participanten dit willen.

Alles afwegende stellen wij dat dit een dermate fundamentele hervorming is dat wij een verregaande en expliciete vorm van burgerbegroting een zaak vinden van de nieuwe raad. Wél adviseren wij om bij het gebiedsgericht en opgavengestuurd werken expliciet ook de budgettaire effecten te betrekken. Dit betekent dat naast de gewenste maatschappelijke effecten ook de budgettaire gevolgen inzichtelijk worden gemaakt, zodat tot een afgewogen en gedragen besluit kan worden gekomen.

Deel B: Programma's

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Portefeuillehouder	Thema
Alle collegeleden	Interactie met de samenleving
Victor Molkenboer	Regionale samenwerking, Openbare orde & veiligheid, Personeel & organisatie, Dienstverlening, Handhaving
Hans Haring	(visie op) Verbonden partijen
Ivo ten Hagen	Informatiebeleid en ICT
Margot Stolk	Relatie burger-overheid, Dierenwelzijn

1. Kern programma

Vergroting van de bestuurskracht door samenwerking is een belangrijk thema. We werken verder aan de integrale kwaliteit van dienstverlening en aan de feitelijke en de door inwoners ervaren veiligheid.

Regionale Samenwerking

Woerden blijft werken aan een versterking van zijn strategische positie in de komende jaren. Als 'hoofdstad van het Groene Hart' voelen wij ons verbonden met dit gebied. Er zit veel energie en slagkracht in de samenwerking met Alphen en Gouda. Daarom zetten wij ons op volle kracht in op de samenwerking binnen AGW voor de agenda Gebiedsgerichte aanpak en werken we de strategische agenda Investeren in Vernieuwen verder uit. Het convenant met de provincie Utrecht wordt afgesloten.

In het kader van het complementariteitsbeginsel (niet elkaar beconcurreren) binnen de U10 stellen we een (economisch) profiel van Woerden op. We kiezen de projecten van de Uitvoeringsagenda van de Ruimtelijk Economische Koers en het de Werkagenda 2017-2018 waar we aan deelnemen strategisch in het belang van Woerden, bijvoorbeeld in de aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt.

Samenwerking Oudewater

De samenwerking met Oudewater wordt verder organisatorisch ontwikkeld en het contact tussen de besturen van Woerden en Oudewater wordt gestimuleerd. Hiermee wordt het partnerschap in de samenwerking organisatorisch en bestuurlijk ondersteund.

Veiligheid en handhaving

De gemeente maakt zich samen met ketenpartners en actieve burgers sterk voor een gezonde en (sociaal) veilige woon-, werk- en leefomgeving. Ingezet wordt op een integrale aanpak en goede afstemming m.b.t. de beleidstaken rondom toezicht, handhaving en veiligheid. In 2018 wordt zowel een integrale nota Veiligheid als een integrale nota toezicht en handhaving opgesteld voor de periode 2019-2022.

Dienstverlening

Op het gebied van dienstverlening aan de samenleving werken we aan het realiseren van de doelstelling: 'in 2020 hebben we een samenleving waarin de kracht van de gemeenschap optimaal benut wordt'. Dit doen we door te werken aan een goede dienstverlening, proactief zaken mogelijk te maken en te weten wat er leeft in de samenleving. Op het gebied van samenwerken met - en participatie van inwoners start in 2018 in twee wijken een pilot met de nieuwe wijkambtenaar. Zij gaan zich volledig toeleggen op het samen met inwoners en professionals oplossen van problemen en benutten van kansen op het gebied van leefbaarheid. In de overige 7 wijken wordt de huidige werkwijze van het gebiedsgericht werken voortgezet.

Voor het bestuur werken we aan het realiseren van de doelstelling: 'in 2020 hebben we een omgeving waarin bestuurders optimaal in staat zijn om de samenleving te dienen'. Dit doen we door maatschappelijke opgaves in kaart te brengen, de organisatie strategisch goed te laten adviseren en resultaat gericht te werken. In het kader van strategische goed adviseren wordt in 2018 de strategische functie van de organisatie verbeterd en positief beoordeeld door het bestuur. De regionale samenwerking van Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden en de U10 wordt doorontwikkeld en zal de organisatie verder versterken. De resultaatgerichtheid van de organisatie wordt verbeterd door het verder doorvoeren van het opgavengestuurd werken.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
1	Samenwerking	1		Molkenboer	
1	Regionale samenwerking	1.1		Molkenboer	
1	<p>Versterking van het lokale bestuur – op dossiers die gemeente Woerden alleen niet optimaal kan organiseren – door samen te werken met gemeenten in de regio, met een focus op het Groene Hart en de stedelijke regio van Utrecht.</p> <p>Versterking van het Groene Hart als economische en toeristische regio.</p> <p>U10: versterking van de stedelijke regio van Utrecht en de positie van Woerden daarbinnen.</p>	1.1.1	<p>We nemen deel aan de netwerksamenwerking U10 en leveren een actieve bijdrage aan de diverse bestuurstafels van U10. Waar we kansen zien voor de stedelijke regio agenderen we deze op de U10 bestuurstafels.</p> <p>In 2018 werken we in regionaal verband (verder) aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - implementatie van de Ruimtelijk Economische Koers en zijn uitvoeringsprogramma en opstellen eigen (economisch) profiel van Woerden hierbinnen. Hier ligt een expliciet verband met 2.3.1 en 2.3.2 van programma 4 ('Ontwikkeling stedelijke omgeving'). - zoeken naar voldoende ruimte voor bedrijven in de regio - verdeling woonmilieus over de regio - woonruimteverdeling (U16) - toegang tot de arbeidsmarkt en de verbinding tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Hier ligt een expliciet verband met 1.3.1 van programma 5. - marketing van het U10 gebied. Hier ligt een expliciet verband met punt 3.2.1 van programma 4. - duurzaamheid: versterking van het energieloket en prestatieafspraken met woningcorporaties om sociale huurwoningen goed te isoleren; aanleg aardgasvrije wijken. Hier ligt een verband met punt 4.2.1 van programma 4. - we nemen deel aan bestuursconvenant Regionale ketenaanpak Asiel & Integratie - sociaal domein: doelgroepenvervoer voor cliënten in het sociaal domein, buurt- en sociale kracht monitor, samenwerking met zorgverzekeraars - afstemming bij de invoering van de Omgevingswet en/of het opstellen van en Omgevingsvisie - onderzoek naar visie detailhandel. Hier ligt een expliciet verband met punt 2.5.1 van programma 4. 	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018
1		1.1.2	<p>We nemen deel aan het bestuursconvenant 'Samenwerking regio Alphen aan den Rijn-Gouda-Woerden'.</p> <p>We leveren onze bijdrage aan de samenwerkingsagenda op de terreinen Economie, Water en Recreatie, en Infrastructuur en Bodemdaling.</p>	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018

Progr. Doelen nr.	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
		<p>Concreet voor 2018 werken we (verder) aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uitbouwen samenwerking door sluiten van convenant met provincie Utrecht; - vergroten succes netwerkoeverleg 'het Groene Hart Werkt' en opzetten van eventuele nieuwe economische projecten, onder meer via: <ul style="list-style-type: none"> + versterking triple helix samenwerking in bio-based/circulaire economie; + innovatie agribusiness en ondersteuning MKB; + de projecten Kom Binnen bij Bedrijven dag, Cheese Valley met deelproject Kaasacademie en Groene Hart Circulair (het slimmer, lokaler en groener organiseren van ketens van grondstof tot reststroom) op basis van de principes van biobased en circulaire economie. + aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt via techniekonderwijs in het project CIV Centrum voor Innovatief Vakmanschap 'Smart Technology'. Hier ligt een expliciet verband met punt 1.3.1 van programma 5. - merkversterking Groene Hart door o.a. iconenaanpak, zoals bijv. Romeinse Limes en de Kaas. Hier ligt een expliciet verband met punt 3.2.1 van programma 4. - verbeteren bereikbaarheid binnen het Groene Hart (OV, auto en fiets) - positionering woningbouwopgave Groene Hart in de Randstad - versterking waterrecreatie-netwerk - aanvraag subsidie voor strategische agenda 'Investeren in Vernieuwen' - afstemming bij de invoering van de Omgevingswet en/of het opstellen van een Omgevingsvisie 		
	1.1.3	<p>We nemen deel aan de Gebiedscommissie Utrecht-West en leveren een bijdrage aan de stuurgroep Aanpak veenweiden. Waar we kansen zien voor ons buitengebied (bv.natuur, infra, recreatie, bodem en watersysteem) agenderen we deze. In de commissie wordt gewerkt aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realiseren Akkoord van Utrecht en Natuurbeleid 2.0 - verstevigen van de recreatieve relaties tussen stad, dorp en land - afremmen bodemdaling en realiseren duurzaam water systeem (stuurgroep aanpak veenweiden waarin gemeente Woerden zitting heeft) - faciliteren duurzame ontwikkeling landbouw - behoud en ontwikkeling cultureel erfgoed en landschap en 	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018

Progr. nr.	Doelen nr.	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
			versterken leefbaarheid en kleine kernen.		
		1.1.4	<p>We nemen deel aan het Platform Slappe Bodem om landelijk en regionaal samen te werken aan een integrale aanpak bodemdaling. De bestuurlijke en ambtelijke kerngroep (waarin Woerden is vertegenwoordigd) werkt aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - agenderen van de problematiek bij de landelijke politiek - de uitwerking van de kennisagenda Klimaat, Water en Bodem (kennisontwikkeling rond technische, procesmatige en financiële oplossingen) - kennisdelen tussen vakgenoten in 'communities of practice' <p>Beleids- en besluitvorming vindt plaats op lokaal niveau, bij de gemeenten, waterschappen en provincies. Hier ligt een expliciet verband met 2.2.1 van programma 4.</p>	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018
		1.1.5	<p>Binnen Winnet werken we samen met 13 andere Utrechtse gemeenten en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden aan een doelmatiger, duurzamer en efficiënter beheer in de afvalwaterketen, het geheel van riool en afvalwaterzuivering. Met als doel om ook in de toekomst te kunnen blijven zorgen voor goed beheer van riolering en zuivering, tegen aanvaardbare kosten. Er wordt gewerkt aan</p> <ul style="list-style-type: none"> - één gezamenlijke toekomstvisie - de (door)ontwikkeling en innovatie van de afvalwaterketen - en één gezamenlijk kader voor beleidskeuzes. - gezamenlijk uitvoeren van specialistische beheertaken 	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018
		1.1.6	<p>Coalitie Regio Utrecht</p> <p>Acht Utrechtse overheden en de Veiligheidsregio Utrecht werken samen in de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie Regio Utrecht aan oplossingen voor de gevolgen van de klimaatverandering (wateroverlast, overstroming, droogte en hitte). Sommige maatregelen kunnen op lokaal niveau worden uitgewerkt, andere opgaven hebben een regionaal karakter. Een deel van de opgave ligt bij bewustwording van inwoners en ondernemers. Ook dit pakken partijen samen op om kosten te besparen en van elkaar te leren, bijvoorbeeld via koploperprojecten. De Coalitie draagt eraan bij dat gemeenten vanaf 2020 als vanzelfsprekend ruimtelijke adaptieve maatregelen toepassen. De Coalitie gebruikt de bestuurlijke overleggen van Winnet en U10 om onderwerpen te agenderen.</p>	Molkenboer, daarnaast elke pfh voor zijn/haar 'tafel'	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
1	Verbonden partijen	1.2		Haring	
1	We hebben voor college en raad een duidelijk kader voor verbonden partijen, op basis waarvan we kunnen besluiten tot nieuwe verbonden partijen en waarmee we de sturing op bestaande verbonden partijen verbeteren. We willen tijdig kunnen ingrijpen bij afwijkingen. We streven naar een consistente samenwerkingsregio. De raad wordt actief geïnformeerd over en betrokken bij ontwikkelingen rond verbonden partijen (o.a. via het jaarlijks overleg verbonden partijen) en de besluiten worden onderbouwd vanuit het vastgestelde kader.	1.2.1	We ontwikkelen goede informatie over de risico's van de verbonden partijen, om zo nodig tijdig sturingsmaatregelen te kunnen nemen.	Haring	doorlopend
1	Kwaliteit van dienstverlening	2		Molkenboer, Ten Hagen	
1	Een goede, slagvaardige, professionele organisatie blijkend uit doorlopend klantonderzoek.	2.1	Professionele organisatie	Molkenboer	
1		2.1.1	Tevredenheid en waardering voor de kwaliteit van de dienstverlening aan de gehele diversiteit van inwoners. We scoren minimaal het rapportcijfer 8 bij het doorlopende balie-tevredenheidsonderzoek. Voor huwelijksvoltrekkingen streven we naar minimaal een 8. Bij het afhandelen aan de telefoon streven we naar een 7.	Molkenboer	doorlopend
1		2.2	Digitale producten	Ten Hagen	
1		2.2.1	We gaan de digitale dienstverlening verbeteren door een versnelling aan te brengen in het volledig zaakgericht werken, waarin vanuit de klant wordt gedacht en de klantreis centraal staat. Met behulp van e-formulieren kunnen burgers en ondernemers steeds meer dienstverlening online afnemen. Het aantal processen dat volledig zaakgericht wordt afgehandeld neemt in 2018 sterk toe. Daarbij kunnen burgers in steeds meer gevallen van klantvriendelijke e-formulieren gebruik maken die rechtstreeks aansluiten op het bedrijfsproces. Er zal daarnaast geëvalueerd worden of er aan de verwachtingen wordt voldaan.	Ten Hagen	doorlopend
1		2.2.2	Er wordt verder ontwikkeld aan de digitale agenda 2020.	Ten Hagen	doorlopend
1		2.3	Klantprocessen	Molkenboer	
1		2.3.1	Er zijn acht klantprocessen geselecteerd om in de periode 2017 en 2018 volledig zaakgericht te gaan werken. Aanvragen worden dan binnen de gestelde termijn in behandeling genomen en binnen de gestelde doorlooptijd afgehandeld.	Molkenboer	2018
1	Veiligheid	3		Molkenboer,	

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
				Ten Hagen	
1	Veilig gevoel	3.1		Molkenboer	
1	Samen met ketenpartners en actieve burgers zorgen wij voor een (sociaal) veilige woon-, werk- en leefomgeving.	3.1.1	Uitvoering integraal veiligheidsbeleid 2016-2018. De belangrijkste lokale prioriteiten zijn: 1. Goede koppeling tussen OOV en zorg 2. Lokale top X-aanpak (persoonsgerichte aanpak) 3. Aanpak vroegsignalering radicalisering 4. Preventie woninginbraken en fietsendiefstallen De belangrijkste regionale prioriteit is: 5. Aanpak georganiseerde criminaliteit	Molkenboer	ad 5: oplevering zgn. 'ondermijningsbeeld' Woerden: Q1
1		3.1.2	Opstellen IVP 2019-2022	Molkenboer	2018
1	Handhaving	3.2		Molkenboer	
1	Handhaving volgens het door de raad vastgestelde handhavingsplan en het door het college vastgestelde handhavingsuitvoeringsprogramma.	3.2.1	Handhaving volgens het Handhavingsuitvoeringsplan (HUP) en de daarin vastgestelde prioriteiten: 1. Handhavingsverzoeken 2. Brandveiligheid 3. Asbest 4. Illegaal gebruik 5. Bouwen in afwijking vergunning 6. Illegaal bouwen 7. Bestuurlijke prioriteit	Molkenboer	Q2
1	De gemeente wil handelingen in strijd met geldende regels beëindigen als waarborg voor een gezonde en veilige leefomgeving. Dit vraagt m.b.t. de beleidstaken rondom toezicht, handhaving en veiligheid goede afstemming zodat er sprake is van een integrale aanpak.	3.2.2	Een nieuwe beleidsnota 'Integraal handhavingsbeleid 2019-2022'. Hierin worden hernieuwde prioriteiten gesteld en wordt uitgegaan van integrale inzet van boa's (met nu nog verschillende bevoegdheden) en toezichthouders.	Molkenboer	Q2 bestuurlijke keuzes maken Q4 beleid vaststellen
1	Relatie burger-overheid	4		Stolk	
1	De inbreng van inwoners, ondernemers en partners staat centraal bij onze activiteiten.	4.0.1	Op basis van de visie op gebiedsgericht werken start 1 januari 2018 in twee wijken een pilot met 'De Nieuwe Wijk- en Dorpsambtenaar'. We monitoren de resultaten.	Stolk	2018
1	Organisatie en organisatieontwikkeling	5		Molkenboer, Ten Hagen	
1	De gemeentelijke organisatie sluit wat betreft sturing, structuur, cultuur, processen en medewerkers aan bij maatschappelijke ontwikkelingen. De organisatie is naar buiten gericht en ondersteunt en stimuleert de	5.1	Uitvoeringsprogramma	Molkenboer	
1		5.1.1	Het uitvoeringsprogramma 'De WOW-factor' is het kader voor de doorontwikkeling van de dienstverlening aan de samenleving en het bestuur en medewerkers. Dit uitvoeringsprogramma is het kader voor de doorontwikkeling van de dienstverlening aan de samenleving en het bestuur en	Molkenboer	Q4

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
	veranderende rol tussen gemeenschap en gemeente. We willen een organisatie zijn die de verbinding zoekt met burgers, ondernemers en instellingen etc. Daarnaast willen we een flexibele organisatie zijn en vanuit opgaven integraal werken. Bovendien willen we de afstand verkleinen tussen het bestuur en de organisatie.		medewerkers. De stakeholders worden ieder kwartaal betrokken bij de sprintplannen waardoor de volgende resultaten worden bereikt: - Eind 2018 zijn 8 belangrijkste klantprocessen als eerste geheel zaakgericht ingericht. - De in het kader van Woerden zegt ja, tenzij ... ontwikkelde participatie-instrumenten zijn verankerd 'in de genen' van de organisatie en in de pilot gebiedsgericht werken. - De dienstverlening aan het bestuur is verbeterd: de advisering aan het bestuur wordt door hen gewaardeerd met rapportcijfer 7. - De resultaatgerichtheid van de organisatie wordt verbeterd door opgavegestuurd werken. Alle belangrijke opgaven worden met deze werkwijze opgepakt. Deze onderwerpen komen ook aan de orde in de paragrafen Proactieve samenwerking en Bedrijfsvoering		
1		5.2	Ambtelijke formatie i.r.t. bestuurlijke wensen	Molkenboer	
1		5.2.1	Jaarlijks worden domeinplannen gemaakt waarin staat hoe de beschikbare capaciteit wordt ingezet t.b.v. (maatschappelijke) opgaven, going concern en UVO Oudewater. Uitgangspunt: voldoende balans tussen benodigde en beschikbare capaciteit én voldoende flexibiliteit en ruimte om als organisatie te kunnen inspelen op de waan van de dag en ruimte te hebben voor organisatieontwikkeling.	Molkenboer	domeinplannen 2019 zijn december 2018 gereed
1		5.3	Stadhuis	Ten Hagen	
1		5.3.1	Het gerenoveerde stadhuis wordt in de zomer van 2018 opgeleverd door de aannemer. Tijdens de zomervakantie verhuist de gemeentelijke organisatie.	Ten Hagen	zomer 2018
1	Informatievoorziening en ICT	6		Ten Hagen	
1	Doelmatige en doeltreffende informatievoorziening en adequate ICT voor de uitoefening van onze taken en het waarmaken van onze ambities als gemeente.	6.0.1	Er wordt voldaan aan het actueel, betrouwbaar en volledig zijn van de informatiehuishouding. - Er wordt zo veel als mogelijk gewerkt met open standaarden en open source toepassingen. - We voldoen tenminste aan de privacy- en veiligheidswetgeving.	Ten Hagen	doorlopend
1	Samenwerking met Oudewater	7		Molkenboer	
1	Kwaliteit dienstverlening neemt toe, kwetsbaarheid in de organisatie neemt af.	7.0.1	De samenwerking met Oudewater wordt in 2018 verder vormgegeven. Uitgangspunt is een samenwerking op basis van partnerschap, waarbij beide besturen worden bediend door dezelfde organisatie. Dit wordt op een aantal punten, waaronder de begroting, uitvoering van projecten en nabijheid van organisatie bij bestuur, verder onderzocht en waar mogelijk worden daarin stappen genomen.	Molkenboer	2018

1	Dierenwelzijn	8		Stolk	
1	Het welzijn van dieren in Woerden wordt optimaal gewaarborgd binnen de mogelijkheden die de gemeente daarvoor heeft.	8.0.1	Jaarlijks een bijeenkomst organiseren met betrokkenen om de uitvoering van de nota 'Dierenwelzijn in Woerden' te monitoren.	Stolk	Q4

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	8.454.726	8.400.569	8.210.786	8.009.002	8.041.604
Baten	-1.293.166	-1.152.728	-1.166.423	-1.166.423	-1.166.423
Totaal programma 1	€ 7.161.560	7.247.841	7.044.363	6.842.579	6.875.181

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
0.1	Bestuur	Lasten	2.575.128	2.887.322	2.808.674	2.798.383	2.748.899
0.2	Burgerzaken		1.442.622	1.326.223	1.389.106	1.230.572	1.307.537
1.1	Crisisbeheersing en brandweer		3.181.511	2.775.856	2.781.047	2.765.841	2.746.066
1.2	Openbare orde en veiligheid		1.022.979	1.161.107	978.505	957.032	977.929
5.4	Musea (streekarchief)		232.486	250.061	253.454	257.174	261.173
Lasten - Totaal			8.454.726	8.400.569	8.210.786	8.009.002	8.041.604
0.1	Bestuur	Baten	-230.663	-216.588	-230.283	-230.283	-230.283
0.2	Burgerzaken		-921.440	-808.520	-808.520	-808.520	-808.520
1.1	Crisisbeheersing en brandweer		-115.623	-101.810	-101.810	-101.810	-101.810
1.2	Openbare orde en veiligheid		-25.440	-25.810	-25.810	-25.810	-25.810
Baten - Totaal			-1.293.166	-1.152.728	-1.166.423	-1.166.423	-1.166.423
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal			7.161.560	7.247.841	7.044.363	6.842.579	6.875.181

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 1 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Aanpassing wachtgeld wethouders t.g.v. wisselingen	156.245	nadeel
VNG verhoging budget (compensatie via Algemene Uitkering- Gemeentefonds)	127.500	nadeel
Lagere afdracht aan het Rijk leges reisdocumenten/rijbewijzen	-132.000	voordeel
Minder legesinkomsten reisdocumenten/rijbewijzen	140.000	nadeel
Bijdrage VRU door wijziging BBV op ander programma verantwoord (BN)	-370.626	voordeel
Verhoging Persoonsgebonden Aanpak conform besluitvorming juni-overleg	279.646	nadeel
Diverse	-114.484	voordeel
	86.281	Nadeel

Investerings

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Omschrijving	Progr.	Jaar	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Vervanging vaste telefonie	1	2018	50.000	6		9.833	9.583	9.333
Vervanging virtuele servers	1	2018	93.000	3		33.790	32.860	31.930
Vervanging storage	1	2018	116.000	3		42.147	40.987	39.827
Totaal jaarschijf 2018			259.000		0	85.770	83.430	81.090
Vervanging/verlenging beveiligingssoftware telewerken	1	2019	15.000	3			5.450	5.300
Vervanging firewall	1	2019	10.000	5			2.300	2.240
Vervanging /verlenging straalverbindingen	1	2019	21.000	5			4.830	4.704
Totaal jaarschijf 2019			46.000				12.580	12.244
Switches	1	2020	105.000	5				24.150
Vervanging WiFi netwerk	1	2020	16.500	3				5.995
Totaal jaarschijf 2020			121.500					30.145
Totaal programma 1			426.500		0	85.770	96.010	123.479

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Portefeuillehouder	Thema
Ivo ten Hagen	Openbare ruimte, Bodemdaling,
Margot Stolk	Verkeer en vervoer incl. A12-BRAVO, (Betaald) parkeren en parkeerbeleid , Afval en reiniging, speelplaatsen
Hans Haring	Begraven en begraafplaatsen

1. Kern programma

De kwaliteit van de openbare ruimte is een speerpunt voor de komende jaren.

In 2018 gaan we door met de in 2016 ingezette professionalisering van het beheer van de openbare ruimte. Lopende acties uit het verbeterplan, waaronder contractbeheer, en beheerplannen krijgen uitvoering. Zo zal er in 2018 gestart worden met integrale onderhoudscontracten. We gaan dan van 18 naar 2 onderhoudscontracten, waar veel meer onderdelen in zijn geïntegreerd. Hierdoor ontstaat samenspel in de openbare ruimte.

In 2015 heeft de raad geld beschikbaar gesteld om de achterstanden in de openbare ruimte weg te werken, de openbare ruimte vervolgens op niveau B te onderhouden, en de organisatie te verbeteren. Dankzij deze middelen komen we steeds meer in control, en krijgen we nu ook zicht op wat daadwerkelijk benodigd is om de openbare ruimte op niveau B te onderhouden. Naar blijkt zijn de huidige budgetten daarbij onvoldoende. De consequentie hiervan is dat wij het gewenste kwaliteitsniveau niet kunnen realiseren. Teneinde nieuw achterstallig onderhoud te beperken, hebben wij bij het juni overleg voorgesteld een eenmalig bedrag in de begroting op te nemen. Een nieuwe financiële systematiek voor het beheer van de buitenruimte wordt voorbereid. Deze wordt geïntegreerd in de taskforce openbare ruimte, zodat de nieuwe raad in 2018 een gefundeerde beslissing kan nemen

Het stadserf zal een nog prominentere rol gaan spelen in de openbare ruimte en eigenaarschap laten zien op onderwerpen die niet worden meegenomen in de 2 onderhoudscontracten omdat wij de overtuiging hebben dat wij die zelf beter kunnen doen. Voorbeelden zijn onderhoud van begraafplaatsen, volledig bomen areaal onderhouden, vegen van de openbare ruimte en natuurlijke service. Op de Milieustraat worden diverse grondstoffen ingezameld en een aantal afvalstromen ingenomen.

In 2018 zal er ook een start worden gemaakt met het omvormen van plantvakken in de openbare ruimte die in de jaren 60 en 70 zijn aangelegd, vrij homogeen zijn en nu veel onderhoud vragen. Ook wat meer kleur en aandacht voor planten die aantrekkelijk zijn voor vogels en insecten in de openbare ruimte brengen is hierbij een doelstelling

We zoeken oplossingen voor de bodemproblematiek. We verbeteren de doorstroming in het verkeer en lossen knelpunten op voor de fietsers. Bij de afvalinzameling staat duurzaamheid hoog in ons vaandel: hergebruik van afval als grondstof draagt bij aan CO2-reductie.

Dit jaar zullen er ook onderzoeken worden uitgevoerd conform raadsbesluiten. Zo zal er verder onderzoek worden gedaan naar de plaats voor een crematorium. Ook zal er een onderzoek worden uitgevoerd naar de westelijke randweg.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
2	Openbare ruimte	1		Ten Hagen/Stolk	
2	Beheer openbare ruimte	1.1		Ten Hagen	
2	Een veilige, goed begaanbare openbare ruimte op basis van de beschikbare middelen, waarbij wordt gestreefd naar het vastgestelde onderhoudskwaliteitsniveau.	1.1.1	Beheer en (groot) onderhoud van de openbare ruimte vindt plaats op basis van het Meerjaren OnderhoudsPlan (MOP). De beheerplannen en de lange termijn financiële doorrekening voor zowel exploitatie als investeringen zijn hiervoor de basis	Ten Hagen	Uitvoering van de geprioriteerde projecten cf. MOP
2		1.1.2	Evaluatie MOP 2017	Ten Hagen	Q3, onderdeel van jaarrekening
2		1.1.3	MOP 2019, mede o.b.v. participatietraject	Ten Hagen	RIB Q3
2		1.1.4	Meldingen openbare ruimte: de indiener krijgt binnen 2 werkdagen reactie met een verwachting over de oplossingstermijn	Ten Hagen	2018
2	Burgerparticipatie en communicatie	1.3		Ten Hagen/Stolk	
2		1.3.1	Per project de communicatie en participatie verzorgen. In 2018 voeren we een verbeterslag uit: participatietrajecten en inwonersavonden worden opnieuw vormgegeven aan de hand van pilots uit 2017.	Ten Hagen/Stolk	Doorlopend
2					
2	Openbare verlichting	2		Ten Hagen	
2	Goed functionerende openbare verlichting	2.1		Ten Hagen	
2	Duurzame en goed functionerende openbare verlichting voor de openbare weg (voor auto, fiets- en voetganger).	2.1.1	Start van de inhaalslag (door aannemer) op het areaal lichtmasten en armaturen.	Ten Hagen	5% van de masten en 9% van de armaturen gereed eind Q4
2		2.1.2	Innovatie en duurzaamheid: Aandachtspunt hierbij is het werken naar een standaard (masten en armaturen), maar met zo veel mogelijk verlengen van de levensduur bij de bestaande masten. Waar mogelijk met behoud van mast en armatuur, maar met gebruik van led-lampen.	Ten Hagen	In alle gevallen waarin de lamp vervangen moet worden, wordt gekozen voor led
2	Veiligheidsgevoel	2.2		Ten Hagen/Stolk	
2	We verbeteren de veiligheid, het gaat daarbij om de beleving, de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid van langzaam verkeer.	2.2.1	Op basis van de resultaten van de 2-jaarlijkse veiligheidsmonitor, waarvan de resultaten eind 2017 beschikbaar zijn, nemen we (binnen bestaande financiële kaders) maatregelen om het gevoel van veiligheid voor het langzaam verkeer te vergroten.	Ten Hagen/Stolk	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
2	Bodemdaling, grondwater en het veengebied (en ruimtelijke adaptatie)	3		Ten Hagen	
2	Bodemdaling	3.1		Ten Hagen	
2	Een duurzame oplossing voor de problematiek van de bodemdaling in de hele gemeente Woerden en de gevolgen voor de infrastructuur.	3.1.1	We zoeken structurele oplossingen om de bodemdaling af te remmen, langs vier sporen: zorg voor de openbare ruimte, biobased economy, landschappelijke kwaliteit en omgevingsbewustzijn. Vanuit concrete projecten worden toekomstbestendiger oplossingen bekeken en ingebracht in bredere maatschappelijke discussies. Gedurende het programma is er jaarlijks een bijeenkomst met de raad. Dit heeft veel samenspel met het programma 4 Duurzaamheid	Ten Hagen	Cf. programma Ontwikkeling Veengebied
2	Verkeer en vervoer	4		Stolk	
2		4.0.1	Uitvoeren verkeersvisie Woerden 2030	Stolk	Q3
		4.0.2	Start uitwerking verkeersvisie per dorp/wijk	Stolk	Q1-Q4
2		4.0.3	Uitvoering onderzoek westelijke randweg	Stolk	Q2
2	Doorstroming	4.1		Stolk	
2	Verbetering van de bereikbaarheid vanuit wijken, dorpen en bedrijventerreinen naar de A12 cf. de kaders van de verkeersvisie.	4.1.1	Uitvoering werkzaamheden Woerden West aan de Boerendijk en op de kruispunten Hollandbaan - Waardsebaan en Boerendijk - Hoge Rijndijk.	Stolk	Q1-Q3 voorbereiding Q4 start werkzaamheden
2		4.1.2	Aansluiting BRAVO 3 op kruising Wulverhorstbaan-Middellandbaan	Stolk	Q2
2		4.1.3	Ongelijkvloerse fietskruising Steinhagenseweg i.r.t. ontwikkelingen Snellerpoort.	Stolk	Afhankelijk van project Snellerpoort
2	Fietsvriendelijk	4.2		Stolk	
2	Minder omrijden voor fietsers door directere verbindingen (wijkoverstijgend) en een duidelijk, comfortabel en uniform ingericht hoofdfietsnetwerk tussen wijken en voorzieningen. Gescheiden verkeersstromen op ontsluitingswegen.	4.2.1	Opstellen actieplan fiets voor wijkoverstijgende aanpassingen aan het fietsnetwerk, als onderdeel van de uitwerking van de verkeersvisie.	Stolk	Q4
2	Parkeren	4.3		Stolk	
2	Het parkeerbeleid ondersteunt ons streven naar een vitale binnenstad.	4.3.1	Vervangen parkeerverwijssysteem	Stolk	Q2
2	Afval en Reiniging	5		Stolk	
2	Duurzaam inzamelen	5.1		Stolk	
	Hoe meer afval als grondstof wordt ingezameld, hoe groter de bijdrage die kan worden geleverd aan het tegengaan van de klimaatverandering (CO ₂ -reductie). Daarnaast scheelt het de inwoners van Woerden ook geld. De verwerking van restafval kost geld en grondstoffen kosten	5.1.1	Vanaf 1 januari 2017 is het nieuwe inzamelen (optie B) operationeel. Bewoners die beter scheiden kunnen in aanmerking komen voor teruggaaf. Deze prikkel draagt naar verwachting bij aan het realiseren van de doelstelling om in 2020 75% van het afval gescheiden in te zamelen.	Stolk	Informatie over de resultaten naar bewoners en raad gedurende het jaar
		5.1.2	M.n. het apart inzamelen van gft wordt gestimuleerd. Apart	Stolk	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
	minder geld of leveren zelfs geld op. Het verwachte maatschappelijk effect op middellange termijn is: reductie van restafval.		inzamelen is zowel voor laag- als hoogbouw mogelijk, maar vergt een andere aanpak. Specifiek voor de binnenstad bekijken we samen met horeca en winkeliers hoe het afval scheiden door ondernemers in de zgn. vijfhoek kan worden gestimuleerd.		
2		5.1.3	Afvalvrije scholen: basisscholen willen graag afval scheiden. Wettelijk is dit (nog) niet te regelen. Rijkswaterstaat is op nationaal niveau actief op dit dossier. Lokaal zoeken we naar tijdelijke mogelijkheden.	Stolk	2018
2	Vermindering zwerfafval	5.2		Stolk	
2	Zwerfafval wordt in het algemeen ervaren als een grote bron van ergernis. Hoe burgers de kwaliteit van hun directe leefomgeving beleven, wordt mede bepaald door het zwerfafval in de openbare ruimte. Doelstelling is dan ook het terugdringen van de hoeveelheid zwerfafval.	5.2.1	Inwoners mobiliseren om op regelmatige tijden of periode (een deel van) de buurt schoon te maken. Gemeente faciliteert (hulpmiddelen beschikbaar stellen en het vuil ophalen).	Stolk	In zo veel mogelijk buurten zijn groepjes inwoners bereid gevonden en in actie gekomen
2		5.2.2	Twee bijeenkomsten voor de zgn. 'supporters van zwerfafval'. De bijeenkomsten zijn bedoeld om - hen te bedanken voor hun inzet - te vragen hoe wij hen (nog) beter kunnen faciliteren - de werving van nieuwe supporters	Stolk	2x per jaar
2		5.2.3	We bieden excursies op het Stadsferf aan, bv. voor scholen, waar wij uitleg geven over 'afval bestaat uit grondstoffen' en over de gevolgen van zwerfafval.	Stolk	doorlopend
2		5.2.4	Aanpak van snoeproutes d.m.v. acties die jongeren bewust maken van hun gedrag m.b.t. het weggooien van afval.	Stolk	2018
2	Begraven	6		Haring	
2	Kostendekkende faciliteiten	6.1		Haring	
2	We bieden inwoners van Woerden goede faciliteiten voor een waardig afscheid en een laatste rustplaats/asbestemming voor de overledene. Kostendekkende exploitatie begraafplaatsen.	6.1.1	Beheerplan 'Begraven en cremieren in de gemeente Woerden', op basis van (het nog in 2017 door de raad vast te stellen) beleidsplan.	Haring	Q3
2	Crematorium	6.2		Haring	
2	We realiseren een crematorium. Daarbij zoeken we de samenwerking met marktpartijen. Uitgangspunt is een kostendekkende voorziening.	6.2.1	Locatieonderzoek conform raadsnotie en gesprekken met de fracties	Haring	Q3

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
2	Wagenpark	7		Ten Hagen	
2	Aanschaf en de investering van het wagenpark op het stadserf, waarbij zo veel mogelijk duurzaam wordt ingekocht.	7.0.1	In 2018 vindt de aanschaf plaats cf. planning vervangingsinvesteringen. Het uitgangspunt bij de vervanging van voertuigen is 'Elektrisch, tenzij'.	Ten Hagen	2018

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	28.813.261	24.342.751	25.382.492	25.676.429	25.632.803
Baten	-12.126.216	-12.114.586	-12.264.322	-12.381.743	-12.475.608
Totaal programma 2	€ 16.687.045	12.228.165	13.118.170	13.294.686	13.157.195

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
2.1	Verkeer en vervoer	Lasten	13.211.596	8.478.197	9.311.129	9.499.080	9.410.156
2.2	Parkeren		1.525.036	1.617.768	1.620.377	1.624.863	1.624.026
2.4	Economische havens en waterwegen		1.380.231	1.380.297	1.518.149	1.505.377	1.492.469
3.4	Economische promotie		240.631	204.215	204.215	204.215	204.215
5.6	Media		34.349	38.356	38.356	38.356	38.356
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie		4.079.709	4.396.670	4.315.979	4.316.016	4.299.199
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie		103.318	103.850	103.850	103.850	103.850
7.2	Riolering		3.684.064	3.731.962	3.850.991	3.978.673	4.075.235
7.3	Afval		3.932.003	3.792.367	3.823.074	3.812.813	3.810.115
7.5	Begraafplaatsen en crematoria		622.324	599.069	596.372	593.186	575.182
Lasten - Totaal			28.813.261	24.342.751	25.382.492	25.676.429	25.632.803
0.63	Parkeerbelasting	Baten	-1.614.140	-1.657.500	-1.657.500	-1.657.500	-1.657.500
2.1	Verkeer en vervoer		-130.670	-144.550	-144.550	-144.550	-144.550
2.4	Economische havens en waterwegen		-36.460	-41.135	-41.135	-41.135	-41.135
3.4	Economische promotie		-53.041	-53.000	-53.000	-53.000	-53.000
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-20.768	-21.089	-21.089	-21.089	-21.089
7.2	Riolering		-4.416.633	-4.543.748	-4.662.777	-4.790.459	-4.887.022
7.3	Afval		-5.173.074	-5.022.134	-5.052.841	-5.042.580	-5.039.882
7.5	Begraafplaatsen en crematoria		-681.430	-631.430	-631.430	-631.430	-631.430
Baten - Totaal			-12.126.216	-12.114.586	-12.264.322	-12.381.743	-12.475.608
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer - Totaal			16.687.045	12.228.165	13.118.170	13.294.686	13.157.195

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 2 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Enmalige budgetten 2017 org.verbetering openb.ruimte, dus voordeel in 2018	-100.000	voordeel
Enmalig kosten 2017 opstellen handboek openbare ruimte, dus voordeel in 2018	-50.000	voordeel
Bravo-projecten gedekt ten laste van FIW (dus budgettair neutraal voor begroting)	-5.000.000	voordeel
Verkeerszaken (mobiliteitsplan en reg. samenwerking, waren eenmalig in 2017)	-199.100	voordeel
Kapitaallasten verkeer en vervoer (invest. openbare ruimte, begroting 2017)	539.936	nadeel
Baggeren (was eenmalige raming in 2017 door budgetreservering)	-95.057	voordeel
Beschoeiingen (met name vanuit juni overleg)	76.172	nadeel
Beplanting (juni overleg, structurele verhoging)	190.000	nadeel
Baten begraafplaatsen (structurele verlaging baten)	50.000	nadeel
Diverse	129.169	nadeel
	-4.458.880	Voordeel

Investerings (excl. afval en reiniging, riolering, openbare verlichting en IBOR)
NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Omschrijving	Progr.	Jaar	Investering	Afschr	2018	2019	2020	2021
Inhaalslag bomen	2	2018	250.000	20		20.000	19.625	19.250
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2018	500.000	20		40.000	39.250	38.500
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2018	3.250.000	25		227.500	223.600	219.700
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Mitsubishi Canter Fuso) elektrisch	2	2018	56.000	10		7.280	7.112	6.944
Totaal jaarschijf 2018			4.143.000			309.819	304.253	298.687
Inhaalslag bomen	2	2019	250.000	20			20.000	19.625
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2019	500.000	20			40.000	39.250
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2019	750.000	25			52.500	51.600
Tractie (aanhangers 4 stuks)	2	2019	106.000	8			16.430	16.033
Tractie (sirius strooiers 5 stuks)	2	2019	186.000	8			28.830	28.133
Hogedrukreiniger aardgas	2	2019	12.000	10			1.560	1.524
Fiat Ducato Bouwzaken	2	2019	30.000	10			3.900	3.810
Totaal jaarschijf 2019			1.834.000				163.220	159.974
Tractie (Mitsubishi L200)	2	2020	45.000	10				5.850
Tractie (2 wielige tractor Goldini)	2	2020	20.000	10				2.600
MultiCar Hako begravingen	2	2020	90.000	10				11.700
Tractie (2 waterpompen)	2	2020	40.000	10				5.200
Hefbrug garage stadserf	2	2020	12.000	20				960
Vervanging beschoeiingen	2	2020	1.300.000	25				91.000
Totaal jaarschijf 2020			1.507.000					117.310
Totaal programma 2			7.484.000			309.819	467.473	575.971

Budgettair neutrale investeringen

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Afval & reiniging								
Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2018	210.000	8		29.916	29.916	29.916
Fiat Doblo (A&R)	2	2018	29.000	7		4.655	4.655	4.655
Totaal jaarschijf 2018			239.000		0	34.571	34.571	34.571
Huisvuilwagen (2 stuks)	2	2019	420.000	8			59.832	59.832
Totaal jaarschijf 2019			420.000		0	0	59.832	59.832
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2020	210.000	8				29.916
Totaal jaarschijf 2020			210.000		0	0	0	29.916
Veegmachine	2	2021	180.000	8				
Totaal jaarschijf 2021			180.000		0	0	0	0
Totaal Afval & Reiniging			1.049.000		0	34.571	94.402	124.318

Riolering

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Vrijvervalriolering	2	2018	1.800.000	40		99.000	97.650	96.330
Mechanische riolering	2	2018	720.000	15		69.600	68.160	66.720
Duikers en drainage	2	2018	105.000	40		5.776	5.696	5.618
Gevolginvestering a.g.v. inhaalslag verharding	2	2018	1.500.000	40		82.500	81.375	80.250
Totaal jaarschijf 2018			4.125.000		0	256.875	252.881	248.888
Vrijvervalriolering	2	2019	1.800.000	40			99.000	97.650
Mechanische riolering	2	2019	420.000	15			40.600	39.760
Duikers en drainage	2	2019	105.000	40			5.775	5.696
Totaal jaarschijf 2019			2.325.000		0	0	145.375	143.106
Vrijvervalriolering	2	2020	1.800.000	40				99.000
Mechanische riolering	2	2020	0	15				0
Duikers en drainage	2	2020	105.000	40				5.775
Totaal jaarschijf 2020			1.905.000		0	0	0	104.775
Vrijvervalriolering	2	2021	1.800.000	40				
Mechanische riolering	2	2021	0	15				
Duikers en drainage	2	2021	105.000	40				
Totaal jaarschijf 2021			1.905.000		0	0	0	0
Totaal Riolering			10.260.000		0	256.875	398.256	496.769

Openbare verlichting

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Armaturen	2	2018	666.667	25			46.667	45.867
Masten	2	2018	333.333	40			18.333	18.083
Totaal jaarschijf 2018			1.000.000		0	0	65.000	63.950
Totaal Openbare verlichting			1.000.000		0	0	65.000	63.950

IBOR

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Verhardingen (uit AR via res.kap.lst)	2	2018	1.100.000	25		77.000	75.680	74.360
Beschoeiingen (uit AR via res.kap.lst)	2	2018	300.000	25		21.000	20.640	20.280
Vaste bruggen (uit AR via res.kap.lst)	2	2018	600.000	25		42.000	41.280	40.560
Spelen (uit AR via res.kap.lst)	2	2018	300.000	10		39.000	38.100	37.200
Totaal jaarschijf 2018			2.300.000		0	179.000	175.700	172.400
Totaal IBOR			2.300.000		0	179.000	175.700	172.400

3. Sociaal domein

Portefeuillehouder	Thema
Yolan Koster	Procesverantwoordelijke samenhang Sociaal domein, Sociale zaken / participatiewet en arbeidsmarkt, Volksgezondheid, Welzijn/Wmo, Integrale toegang sociaal domein, Minderhedenbeleid
Hans Haring	Jeugdzaken, Transitie jeugdzorg

1. Kern programma

De meeste mensen zijn prima in staat om zelf invulling te geven aan hun leven. Dat doen zij samen met hun omgeving. Als het nodig is, dan helpen wij. Die behoefte verschilt per mens. Wij onderkennen en respecteren die verschillen en doen vervolgens wat nodig is.

Wij helpen mensen graag hun vraag te verhelderen. Dat betekent informeren en met oprechte belangstelling luisteren, samenvatten en doorvragen. Wat wil je bereiken? Wat kun je zelf? Heb je misschien ondersteuning nodig? Of zorg? Wij realiseren ons dat wij daarmee, als overheid, diep in iemands persoonlijke leven doordringen.

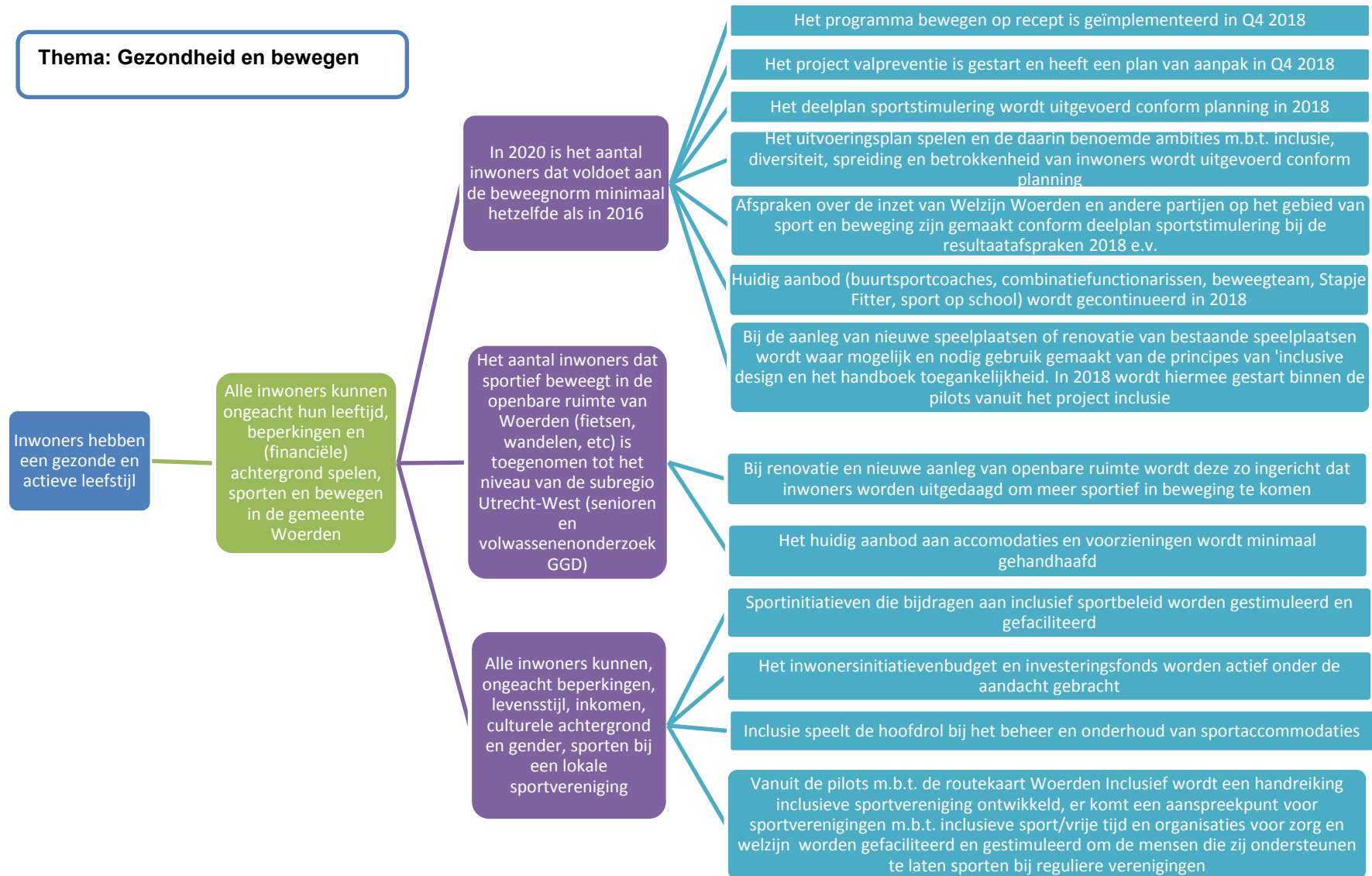
Daarom zeggen wij: 'Mensen eerst!'. Regels en organisaties zijn nuttig, maar niet leidend. Daarvoor is vertrouwen nodig. Vertrouwen in onze inwoners, maar ook in onze collega's, vrijwilligers en professionals. Wij waarderen het als mensen daarbij het lef hebben om de status quo uit te dagen en zichzelf en elkaar te prikkelen om te verbeteren. Dat kan soms anders lopen dan gedacht, maar fouten maken mag. Zeker als je ervan leert!

Onze overtuiging en het gedrag dat daarbij hoort moeten jij en ik iedere dag kunnen terugzien in wat wij doen. Daarom staan wij stil bij de grootste uitdagingen die wij het aankomende jaar zien in het sociaal domein. Daarbij is het ons doel om, met het geld dat hiervoor beschikbaar is, zo veel mogelijk waarde te creëren voor onze inwoners. Het vraagt ondernemingszin en creativiteit om voor inwoners het beste resultaat te behalen, binnen de begroting.

Dit programma onderdeel is in nauwe samenwerking met de raad tot stand gekomen. In een aantal werkconferenties met vertegenwoordigers uit de raad, college en ambtelijke organisatie zijn de volgende stappen doorlopen. Uitgangspunt was het opgavegestuurd werken. Dit programma is dan ook een eerste proeve. Als eerste is er een gezamenlijke analyse gemaakt aan welke stuurinformatiebehoefte is. Vervolgens zijn op basis van *De Staat van Woerden* de maatschappelijke opgaven in beeld gebracht. Deze zijn vervolgens vertaald in gewenst maatschappelijk effect, resultaten en inspanningen. De resultaten zijn meetbaar via *De Staat van Woerden*, die regelmatig wordt geüpdatet. Tot slot zijn er drie scenario's uitgewerkt ten behoeve van de besluitvorming in de raad. Deze scenario's zijn toegevoegd als bijlage bij het voorstel, waarmee we deze begroting aan uw raad hebben voorgelegd. In ons voorstel hebben we uw raad geadviseerd om te kiezen voor scenario 2. Dit is het scenario dat in de programmabegroting is uitgewerkt. Het gevolgde proces leidt er toe dat qua vorm en inhoud dit programma afwijkt van de andere programma's. Ook wordt, vanuit het oogpunt van integraliteit in dit programma verwezen naar andere programma's.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Maatschappelijke opgave Maatschappelijke effecten Resultaten

Maatschappelijke opgave

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Thema: Gezondheid en bewegen

Inwoners hebben een gezonde en actieve leefstijl

Inwoners hebben een gezond gewicht, ondanks hun leeftijd, culturele achtergrond, beperkingen, etc.

Het gebruik van alcohol en drugs is voor alle leeftijden niet de norm

Het percentage inwoners met overgewicht stabiliseert t.o.v. 2016 (jeugd, volwassenen en senioren)

Het alcoholgebruik zoals gemeten in het GGD bevolkingsonderzoek onder jongeren wordt niet hoger t.o.v. 2015

Het alcohol en drugsgebruik van al onze inwoners wordt teruggedrongen. Over vier jaar ligt het alcohol- en drugsgebruik van al onze inwoners op of onder het landelijk gemiddelde

Inwoners zijn op de hoogte van de risico's van alcohol en drugsgebruik

Er is in 2018 een aanbod van programma's voor ouders en kinderen gericht op een gezonde leefstijl en gezond gewicht ontwikkeld

Er is in 2018 bemiddeling bij kinderen op het VO met (geïndiceerd) overgewicht naar passend regulier sportaanbod gerealiseerd

Er is een aanbod voor mensen met een lage SES (sociaal-economische status) gericht op een gezonde leefstijl en gewicht ontwikkeld in Q4 2018

Stapje fitter wordt gecontinueerd in 2018

Ouders en professionals worden in 2018 e.v. toegerust in het signaleren en juist doorverwijzen en adresseren van (problematisch) alcohol- en drugsgebruik.

Uitvoering acties gericht op jongeren vanuit project 'Nuchter Verstand'

Ouders en professionals worden in 2018 e.v. toegerust in het signaleren en juist doorverwijzen en adresseren van (problematisch) alcohol- en drugsgebruik.

Uitvoering acties gericht op jongeren vanuit project 'Nuchter Verstand'

Activiteiten die samen met de regio gepland zijn zoals IkPas worden uitgevoerd in 2018

Thema: Groei, ontwikkeling en leren

Alle jeugd groeit gezond en veilig op tot zelfredzame en veerkrachtige Woerdense inwoners, ongeacht afkomst, gender, inkomen, talenten of beperkingen

Jeugd groeit op in een stimulerende en veilige omgeving waarin zij hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen

Het percentage jeugdigen dat het leven een cijfer van 7 of hoger geeft, is stabiel t.o.v. vorige jaren

Jongeren maken meer gebruik dan voorgaande jaren van hun recht op participatie en inspraak

Het aantal jongeren dat lid is van een (sport)vereniging blijft op z'n minst gelijk t.o.v. van voorgaande jaren

De tevredenheid over het voorzieningenniveau voor jongeren in de buurt blijft op z'n minst gelijk t.o.v. vorige jaren

Het aantal meldingen van crisis en de onderzoeken bij Veilig Thuis nemen af t.o.v. voorgaande jaren

Het percentage jeugdigen dat bij iemand terecht kan bij problemen blijft op z'n minst gelijk t.o.v. voorgaande jaren

Het aantal ouders dat de weg weet te vinden bij vragen over opvoeding blijft op z'n minst gelijk aan voorgaande jaren

Uitvoering actiepunten zoals opgenomen in investeringsagenda JONG (jongerenwerk, werkgroepen, bijeenkomsten)

Nulmeting uitvoeren. Er is een participatiemogelijkheid voor jongeren die aansluit bij hun behoefte

Prestatieafspraken met maatschappelijke partners over toeleiding naar reguliere voorzieningen zoals sport, cultuur en vrije tijd

Uitvoering actiepunten zoals opgenomen in de investeringsagenda JONG (jongerenwerk, werkgroepen, bijeenkomsten)

uitvoeren regionale actieplan kindermishandeling en huiselijk geweld. Uitvoeren actiepunten werkgroep complexe echtscheidingen. vergroten gebruik VIR

Uitvoering actiepunten zoals opgenomen in de investeringsagenda JONG (jongerenwerk, werkgroepen, bijeenkomsten)

Vergroten vindbaarheid CJG en WoerdenWijzer (inwonercloud, communicatieplan). bijv. lezingen op scholen (voor ouders) over woerdenwijzer/CJG

Maatschappelijke opgave

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Thema: Groei, ontwikkeling en leren

Alle jeugd groeit gezond en veilig op tot zelfredzame en veerkrachtige Woerdense inwoners, ongeacht afkomst, gender, inkomen, talenten of beperkingen.

Het onderwijsaanbod sluit aan bij de leerbehoefte van de jeugd en op de arbeidsmarkt en is zo dicht mogelijk aanwezig in hun eigen woonomgeving. Jongeren worden opgeleid om naar vermogen in hun eigen levensonderhoud te voorzien

Het verwijzingspercentage naar het speciaal onderwijs blijft op z'n hoogst gelijk ten opzichte van voorgaande jaren

Het aantal voortijdig schoolverlaters en thuiszitters blijft op z'n hoogst gelijk ten opzichte van 2016

Het aantal jongeren dat een startkwalificatie haalt neemt toe ten opzichte van voorgaande jaren

Het aantal jongeren met goede kansen op een stageplek en werk neemt toe ten opzichte van voorgaande jaren

Zie programma 5

Zie programma 5

Zie programma 5

Zie programma 5

Thema: Groei, ontwikkeling en leren

Alle jeugd groeit gezond en veilig op tot zelfredzame en veerkrachtige inwoners, ongeacht afkomst, gender, inkomen, talenten of beperkingen

Voor jeugd die zorg en ondersteuning nodig heeft, is dit tijdig, snel, laagdrempelig en zoveel mogelijk lokaal beschikbaar. Daarbij worden beschikbare middelen effectief ingezet

Jongeren vinden vaker dan in voorgaande jaren een plek binnen de algemene voorzieningen in Woerden. Ondersteuning is gericht op een leven middenin de samenleving op basis van eigen interesses en talenten met gebruik van reguliere voorzieningen

Er zijn t.o.v. 2017 meer innovatieve jeugdhulpvoorzieningen (gericht op deelname aan de samenleving) vanuit de maatschappelijke partners opgestart

De jeugd wordt, vooral bij de JGGZ, sneller geholpen dan in voorgaande jaren

Het percentage inwoners dat aangeeft snel geholpen te zijn met de toegang tot hulp (24% in 2016) stijgt weer naar het niveau van 2015 (32%)

Het percentage jongeren en hun ouders dat tevreden is over de kwaliteit van de hulp blijft stabiel ten opzichte van 2016 (52% in 2016)

Het percentage jongeren en hun ouders dat tevreden is over het effect van de hulp stijgt weer naar het niveau van 2015

Nulmeting uitvoeren. Afspraken met maatschappelijke partners over preventieve jeugdhulpvoorzieningen, uitbreiding voorliggende voorzieningen en inzet jongerenwerk

Jongerenwerkers worden betrokken bij ontwikkelingstraject inclusieve buurt, er wordt een handreiking inclusieve support ontwikkeld, pilots opstarten vanuit routekaart Woerden Inclusief

Nulmeting uitvoeren. Stimuleren aanvragen uit investeringsfonds voor (lokale) jeugdhulpvoorzieningen

Inzicht verkrijgen in de mate en ernst van de problematiek. Aanvullende afspraken met aanbieders over verkorten wachtlijsten. Intake JGGZ vormgeven, opgave wonen (ombuigen residentiële jeugdhulpvoorzieningen), overleg met verwijzers

Uitvoeren communicatieplan (gericht op vindbaarheid WoerdenWijzer) CEO-onderzoek, Inwonercloud, sociale kaart

CEO (clientervaringsonderzoek)-onderzoek, inkopen per kwartaal (aansluiten vraag en aanbod), onderzoek naar aanbod jeugdhulp obv wensen ouders/ jeugdigen. Kwaliteitsmeting aanbieders onder consulenten

CEO-onderzoek, resultaat sturing, inkopen per kwartaal (aansluiten vraag en aanbod). Inzicht verkrijgen in zorgroutes

Maatschappelijke opgave

**Thema:
Maatschappelijke
ondersteuning en
maatschappelijke
betrokkenheid**

We maken optimaal gebruik van de kracht van onze inwoners waardoor alle inwoners in staat zijn en blijven om zelf, of met een beetje hulp, invulling te geven aan hun eigen leven

Maatschappelijke effecten

Inwoners voeren zelf de regie over de invulling en uitvoering van hun ondersteuning

Inwoners zijn zelfredzaam

Inwoners die ondersteuning nodig hebben, geven zelf vorm aan een leven midden in de samenleving met gebruik van gewone reguliere voorzieningen. Waar nodig krijgen zij daar ondersteuning bij.

Resultaten

Minimaal 100 inwoners maken in 2018 gebruik van regieondersteuning (was ca. 50)

Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een PGB neemt toe (was 147 in 2016)

Het percentage inwoners dat weet waar zij naartoe moeten met een hulpvraag stijgt (73% in 2016) weer naar het niveau van 2015 (80%) (bron CEO)

Woerden blijft bovengemiddeld goed scoren op zelfredzaamheid (U-10). Woerden scoort gemiddeld een 8,4 (U-10 is 8,3)

Woerden blijft bovengemiddeld goed scoren op financiële zelfredzaamheid (U-10). Woerden scoort gemiddeld een 7,5 (U-10 is 7,3)

Meer mensen die ondersteuning krijgen maken gebruik van regulier aanbod in de buurt

Inspanningen

Implementatie regieondersteuning door Kwadraad en WelzijnWoerden. Deelname VNG-programma Koplopers cliëntondersteuning

Voortzetting van pilot I-PGB, WoerdenWijzer blijft inwoners wijzen op de mogelijkheid van het gebruik van PGB

Uitvoeren communicatieplan (gericht op vindbaarheid WoerdenWijzer). Nieuwe website. Doorontwikkelen nieuwe website en sociale kaart

Going concern activiteiten zoals vrijwilligerswerk, NIO, uitbreiding voorliggende voorzieningen, etc.

Zie ook doelstellingen en inspanningen werk en inkomen

Uitvoering pilot Inclusie en Support

Waar mogelijk worden afspraken gemaakt om specialistische ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen woonomgeving te organiseren

Maatschappelijke opgave

Thema:
Maatschappelijke ondersteuning en maatschappelijke betrokkenheid

We maken optimaal gebruik van de kracht van onze inwoners waardoor alle inwoners in staat zijn en blijven om zelf, of met een beetje hulp, invulling te geven aan hun eigen leven en om kunnen gaan met de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven

Maatschappelijke effecten

Inwoners zetten zich in voor hun omgeving en voor elkaar waardoor iedereen een plek heeft en houdt in de samenleving

Voldoende ondersteuning voor inwoners die niet thuis wonen

Resultaten

Woerden blijft bovengemiddeld goed scoren op sociale kracht (U-10). Woerden scoort gemiddeld een 7,6 (U-10 is 7,5)

Woerden blijft bovengemiddeld goed scoren op participatie (U-10). Woerden scoort gemiddeld een 7,9 (U-10 is 7,7)

Woerden blijft bovengemiddeld goed scoren op collectieve zelfredzaamheid (U-10). Woerden scoort gemiddeld een 6,3. (U-10 is 6,0)

Het percentage Woerdenaren dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen blijft boven de 50% (U-10)

Het aantal geregistreerde vrijwilligers stijgt in Woerden ten opzichte van 2016 (2.804)

De stijging van het aantal geregistreerde mantelzorgers zet zich voort (van 761 in 2015, 803 in 2016 naar 1.000 in 2018)

Inwoners van Woerden zijn minder eenzaam dan gemiddeld in de U-10. Woerden scoorde een 8,7 (U-10 is 8,5)

Het aantal lokale (innovatieve) welzijns- en zorginitiatieven dat vanuit de samenleving start neemt toe t.o.v. 2017

Het aanbod respijtzorg wordt verder uitgebreid

Inspanningen

Prestatieafspraken maken met maatschappelijke partners over deze resultaten

Communicatieplan respijtzorg voor inwoners, mantelzorgers en professionals, uitbreiding van het aanbod

Prestatieafspraken maken met maatschappelijke partners over deze resultaten

Prestatieafspraken met maatschappelijke partners over vrijwilligers, NIO meerjarenplan, hart voor Woerden, inzet NIO-ambassadeur

Mantelzorgcompliment, -bedrijvendag, werkende mantelzorgers, jonge mantelzorgers, dag van de mantelzorg, uitvoeren evaluatie van mogelijkheden tot professionele ontzorging van mantelzorgers, evaluatie inzet HHT

In prestatieafspraken met onze welzijnspartners de inzet op eenzaamheid meenemen

Implementatie en evt. uitbreiding 'Bewegen op recept'

Aandacht voor terugdringen eenzaamheid in pilot gebiedsgericht werken

Sociale kaart bekend maken en doorontwikkelen

Dialogoek zoeken met inwoners over eenzaamheid

Gerichte en actieve communicatie over kaders en criteria voor het investeringsfonds, stimuleren aanvragen die bijdragen aan de opgaven, effecten en resultaten binnen het sociaal domein

Communicatieplan respijtzorg voor inwoners, mantelzorgers en professionals, uitbreiding van het aanbod

Maatschappelijke opgave

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

**Thema:
Maatschappelijke
ondersteuning en
maatschappelijke
betrokkenheid**

Het aanbod aan zorg en ondersteuning sluit aan op de leefwereld van onze inwoners.

We bieden kwalitatief goede voorzieningen gericht op een leven midden in samenleving op basis van eigen interesses, talenten en ondersteuningsvraag binnen de budgettaire kaders van het sociaal domein

De tevredenheid van inwoners over de toegang tot hulp stijgt weer naar het niveau van 2015 (zie de staat van Woerden)

De tevredenheid van inwoners over de kwaliteit van de hulp blijft stabiel (zie de staat van Woerden)

De tevredenheid over het effect van de ondersteuning stijgt weer naar het niveau van 2015 (zie de staat van Woerden)

Het aantal inwoners dat gebruikmaakt van voorliggende voorzieningen en regulier aanbod stijgt (4.407 hulpvragen in 2016)

Er zijn geen inwoners die zorg mijden door de eigen bijdrage voor Wmo voorzieningen

CEO-onderzoek, onderzoeken cliëntervaring algemene voorzieningen, Inwonercould storytelling (leeratelier)

CEO-onderzoek, per kwartaal inkoopaanbod verder aansluiten op vraag, innovatieperceel, resultaatsturing (UW), kwartaalgesprekken

CEO-onderzoek, resultaatsturing (UW), kwartaalgesprekken, innovatieperceel

Voortzetting welzijn op recept, sociale kaart, NIO meerjarenplan, NIO-ambassadeur, uitbreiding voorzieningen, pilots De Plint en dorpshuis Harmelen

Onderzoek KWIZ

Maatschappelijke opgave

**Thema:
Maatschappelijke
ondersteuning en
maatschappelijke
betrokkenheid**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

We anticiperen op ontwikkelingen zoals extramuralisering, vergrijzing, beleidswijzigingen en ontwikkelingen in de medische sector (zie thema wonen en leefomgeving voor beschermd wonen)

De gemeente krijgt een positie als stakeholder bij sectoren waarvan het werk raakt aan onze inwoners en onze verantwoordelijkheid (gezondheidszorg)

Gemeente heeft een positie als stakeholder bij sectoren waarvan het werk raakt aan onze inwoners en onze verantwoordelijkheid. Gemeente wordt betrokken bij besluitvorming en is in gesprek met relevante partijen

Lobby bij instellingen voor extra- en intramurale zorg, zorgverzekeraars, cooperatie van huisartsen, GGZ-instellingen, en andere relevante partijen

Maatschappelijke opgave

Thema: Werk en inkomen

Alle inwoners van Woerden zijn in staat hun leven vorm te geven overeenkomstig hun ambities en persoonlijke mogelijkheden. Zij participeren in de samenleving en voorzien bij voorkeur in de eigen levensbehoefte

Maatschappelijke effecten

Zoveel mogelijk Woerdense inwoners voorzien in de eigen levensbehoefte door betaald werk

Zo min mogelijk Woerdense inwoners zijn afhankelijk van een uitkering levensonderhoud (bijstand)

Woerdense inwoners worden optimaal ondersteund in het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt en het vinden van (aangepast) betaald werk

Resultaten

De uitstroom naar werk bedraagt 20% van het op 1 januari aanwezige bestand

Het werkloosheidspercentage van Woerden daalt ten opzichte van 2016 met 0,2%

Het aantal uitkeringen levensonderhoud is in 2018 gemiddeld niet hoger dan 635

Het door de rijksoverheid voor Woerden berekende aantal garantiebanen (35 fte) en plekken nieuw beschut (8 fte) wordt gerealiseerd

Ten minste 20% van de inwoners met een uitkering levensonderhoud en een niet direct overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt wordt geplaatst in een traject gericht op sociale activiteiten vrijwilligerswerk

Inspanningen

Onderdeel van resultaatafspraken Ferm Werk 2018

Ferm Werk ontwikkelt specifieke activiteiten voor kwetsbare inwoners (mensen in de WW, jongeren, statushouders)

Ontwikkeling activiteiten in het kader van Woerden Werkt

Opname in resultaatafspraken Ferm Werk

Opname in resultaatafspraken Ferm Werk

Opname in resultaatafspraken Ferm Werk

inzet gemeentelijk Participatiebudget

Thema: Werk en inkomen

De Woerdense werkgevers dragen verantwoordelijkheid voor de samenleving en bieden inwoners van Woerden mogelijkheden om in het eigen levensonderhoud te voorzien en een bijdrage te leveren aan de lokale economie

De Woerdense werkgevers, maatschappelijke organisaties en gemeentelijke instellingen (waaronder Ferm Werk) vormen een hecht netwerk ter bevordering van werkgelegenheid en economische activiteit

Woerdense werkgevers zijn op de hoogte hoe zij kunnen bijdragen aan en gefaciliteerd worden bij het bieden van kansen aan inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt

Er is elk kwartaal overleg tussen in elk geval OKW, POVW, Ferm Werk en gemeente (WoerdenWerkt) waarin concrete acties worden uitgezet en uitgevoerd

Meer Woerdense werkgevers, waaronder de gemeente, geven bewust vorm aan een inclusieve werkvloer

50% van de werkgevers is op de hoogte van actuele informatie betreffende de voorzieningen die men kan ontvangen

Het WGSP (werkgeversservicepunt / Ferm Werk) reageert binnen één week op informatieverzoeken van bedrijven en benadert werkgevers actief om informatie te verstrekken

Overleg opstarten en formaliseren

Uitvoering pilots vanuit routekaart inclusie (handreiking inclusief werkgeverschap en uitvoering pilot de inclusieve werkvloer)

Medio 2018 wordt de brochure met de voorzieningen herzien en opnieuw verspreid

WoerdenWerkt organiseert in samenwerking met Ferm Werk ten minste twee informatiebijeenkomsten voor Woerdense werkgevers

steekproef uit onder een representatief aantal werkgevers om te meten in hoeverre zij op de hoogte zijn van actuele voorzieningen die zij kunnen

Norm wordt opgenomen in de resultaatafspraken Ferm Werk

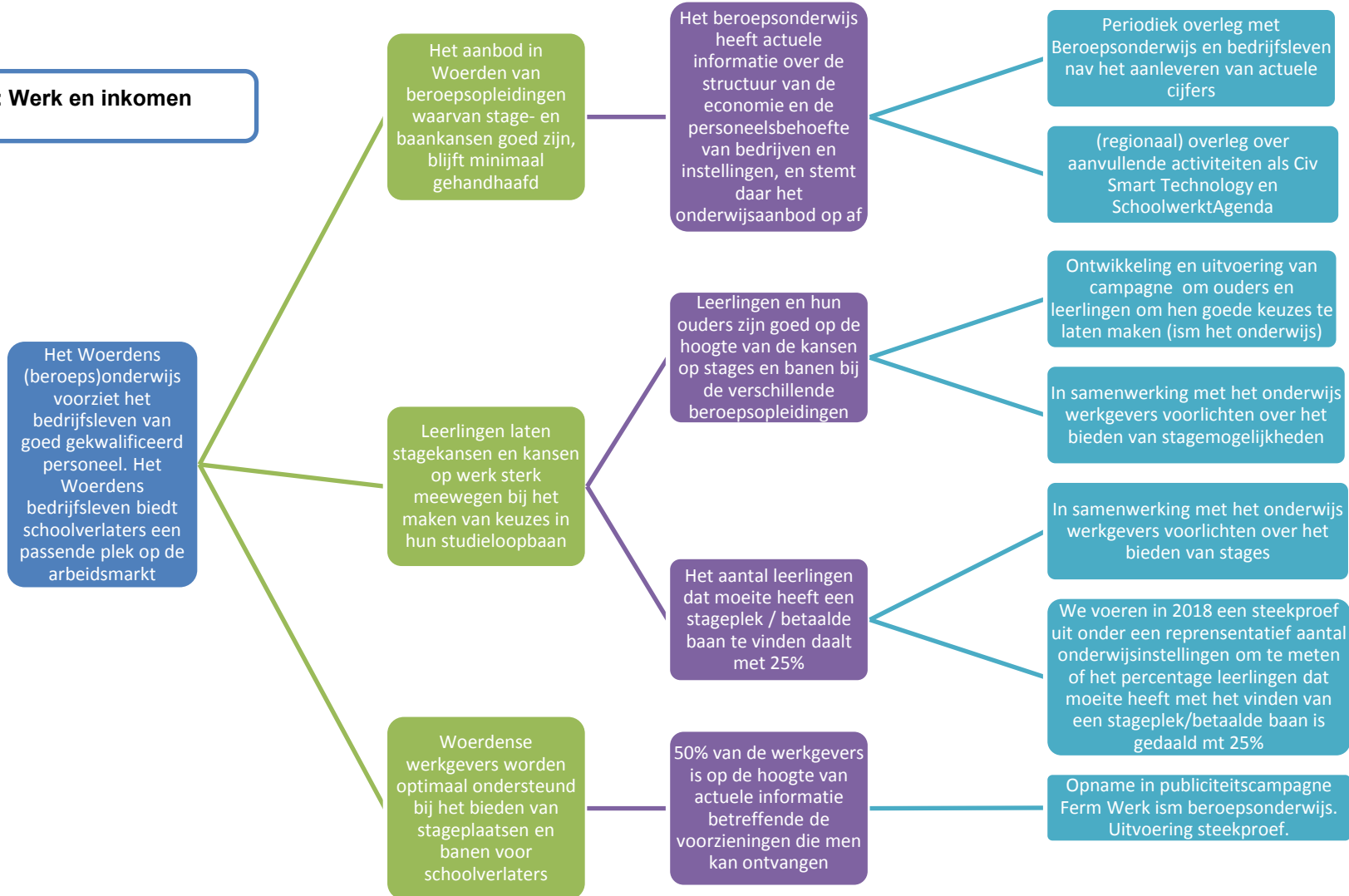
Maatschappelijke opgave

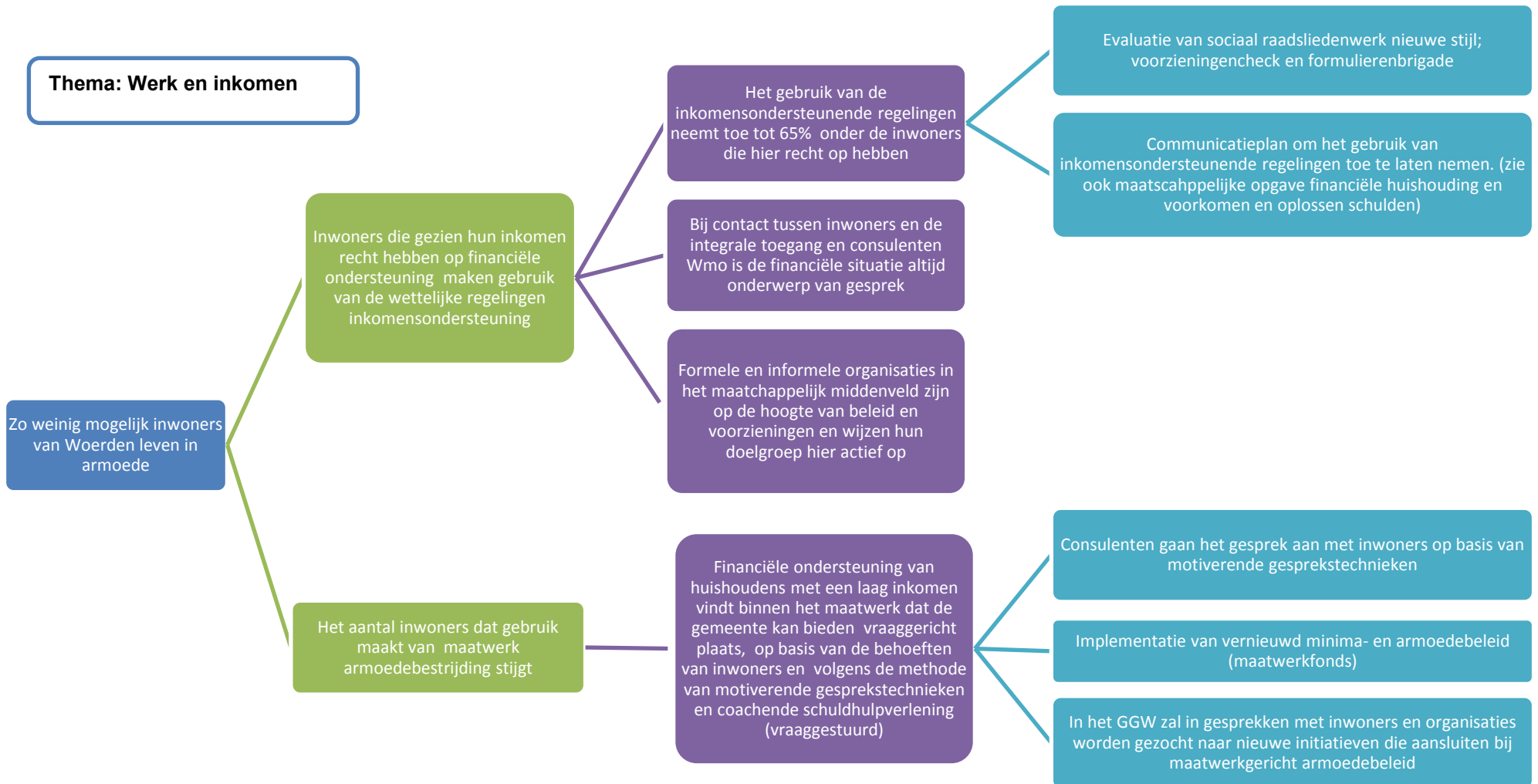
Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Thema: Werk en inkomen

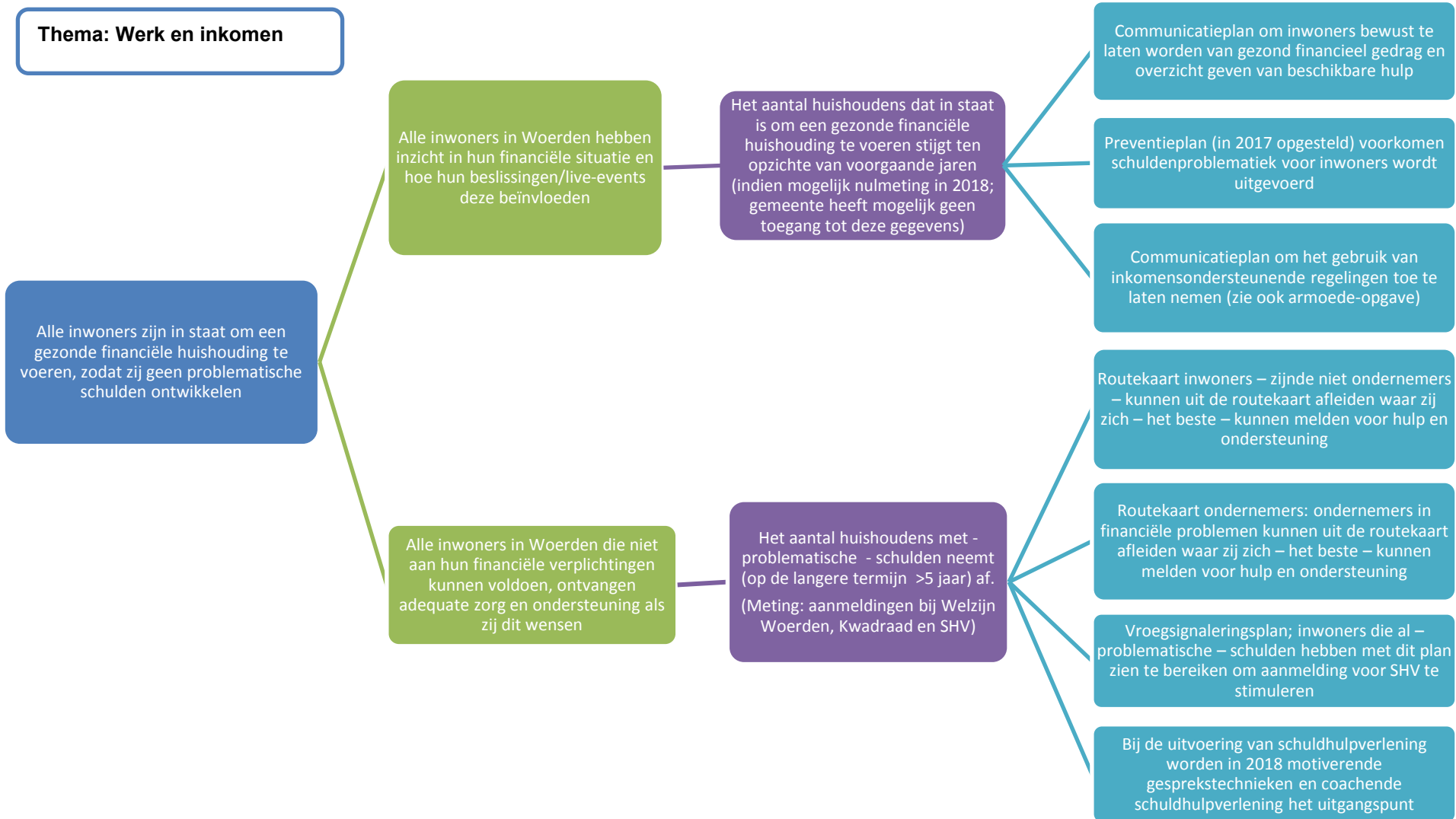

Maatschappelijke opgave

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Maatschappelijke opgave

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Hoofdoopgave: De woon- en leefomgeving sluit aan bij de interesses, talenten en diversiteit van alle inwoners.

Deelopgave 1. Het woningaanbod, zowel nieuwbouw als bestaande bouw, sluit aan bij de diversiteit aan woonbehoeften van alle inwoners in de gemeente Woerden. Zie voor verdere uitwerking ook programma 6.

We zijn voldoende toegerust op de nieuwe taken die in het kader van beschermd wonen en maatschappelijke opvang op de gemeente afkomen. Inwoners die vanuit beschermd wonen en/of maatschappelijke opvang kunnen doorstromen vinden binnen de afgesproken termijn een geschikte woning in Woerden

Er is voldoende woonruimte beschikbaar, passend bij de levensfase en mogelijke ondersteuningsvraag van inwoners. Inwoners met een ondersteuningsvraag wonen verspreid over de wijken en dorpen. Waar mogelijk zelfstandig of waar mogelijk in kleine groepen van maximaal 5-6 inwoners

Inwoners die vanuit beschermd wonen en maatschappelijke opvang instromen in de gemeente Woerden worden tijdig (binnen de afgesproken termijn) en binnen het reguliere aanbod gehuisvest. De wachtlijst met inwoners die vanuit beschermd wonen en maatschappelijke opvang wachten op een woning binnen de gemeente is ten opzichte van 2017 niet toegenomen

Het aantal nieuwbouwprojecten en renovatieprojecten voor bestaande bouw dat levensloopbestendig en aanpasbaar wordt opgeleverd, is toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren

Er is een toename van het aantal nieuwbouwwoningen waarvan de begane grond bezoekerbaar is voor mensen met een fysieke beperking

Er wordt ten opzichte van voorgaande jaren meer ondersteuning van inwoners nabij en/of op afroep geregeld. Dat wil zeggen zoveel als mogelijk in de eigen leef- en woonomgeving

We maken in samenwerking met alle betrokken partijen een lokale visie en plan van aanpak beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Hierbij is specifiek aandacht voor het realiseren van breed aanbod en preventieve woonplekken

We implementeren het lokale plan van aanpak en zorgen dat taken en verantwoordelijkheden helder en duidelijk belegd zijn. We maken hierover (prestatie) afspraken met de betrokken partners.

Er zijn werkafspraken met centrumgemeente Utrecht, de woningcorporaties en de opvangplekken over de uitstroom en (tijdelijke) opvang van inwoners uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen

Alle nieuwbouw- en renovatieprojecten voor bestaande bouw worden waar dit mogelijk en wenselijk is levensloopbestendig en aanpasbaar opgeleverd. We maken hierover afspraken met projectontwikkelaars en woningcorporaties en leggen deze afspraken vast

Bij de bouw van nieuwbouwwoningen en renovatieprojecten voor bestaande bouw wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van de principes van 'inclusive design' en het handboek 'toegankelijkheid'. Hierover worden met de betrokken partijen afspraken gemaakt en vastgelegd

Er wordt onderzocht aan welke ondersteuning lokaal behoefte is. Over het bieden deze ondersteuning worden afspraken gemaakt met betrokken partijen. Hierbij is aandacht voor innovatie in aanbod en woonvormen

Inwoners worden voorgelicht over de mogelijkheden m.b.t. doorstroming naar woonruimte die past bij de levensfase en het inkomen en hierbij waar nodig begeleid

Thema: Wonen en leefomgeving

Maatschappelijke opgave

Hoofdoopgave: De woon- en leefomgeving sluit aan bij de interesses, talenten en diversiteit van alle inwoners.

Deelopgave 2: De leefomgeving (openbare binnen en buitenruimtes) sluiten aan bij de diversiteit en diverse interesses en talenten van de Woerdense inwoners. Zie voor nadere uitwerking ook programma 2 en 5

Thema: Wonen en leefomgeving

Maatschappelijke effecten

Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor zichzelf en hun omgeving (sociaal en fysiek) en leveren een actieve bijdrage aan het verbeteren van de leefomgeving en maken gebruik van de algemene voorzieningen (zie ook programma 2)

Resultaten

Het aantal inwoners dat actief is in hun eigen wijk of buurt is ten opzichte van voorgaande jaren niet afgenomen. In de twee pilotwijken is dit aantal toegenomen

De tevredenheid over de (sociale) voorzieningen in de openbare ruimte en het sociale klimaat zoals wordt gemeten in de monitor sociale kracht is ten opzichte van voorgaande jaren niet afgenomen. In de wijk en het dorp waar de pilot met wijkambtenaren wordt ingezet zijn deze cijfers toegenomen tot het gemiddelde niveau in Woerden van 6,5.

Inspanningen

In de buurtpilots wordt gewerkt volgens een inclusieve werkwijze: buurtinitiatieven gebaseerd op de talenten en interesses van de gehele diversiteit aan inwoners worden gestimuleerd

Lokale initiatieven van inwoners die bijdragen aan de geformuleerde opgave/effekten worden waar mogelijk en nodig ondersteund. Uitvoering van het inwonersinitiatievenbudget wordt gecontinueerd. Randvoorwaarden en toetsingscriteria worden helder gecommuniceerd.

De openbare binnen- en buitenruimte wordt (waar mogelijk en passend) zoveel mogelijk multifunctioneel ingericht (vanuit de principes van inclusive design) zodat openbare voorzieningen door de gehele diversiteit van inwoners gebruikt wordt

De werkwijze gebiedsgericht werken wordt gecontinueerd in alle wijken en dorpen en geïntensiveerd in twee nader te bepalen wijken en dorpen (pilot gebiedsgericht werken) door de inzet van twee 'nieuwe' dorps/wijkambtenaren voor 18 uur per week

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	46.700.369	47.929.888	47.027.431	46.781.233	46.848.612
Baten	-8.556.589	-9.210.295	-9.250.492	-9.355.732	-9.463.271
Totaal programma 3	€ 38.143.780	38.719.593	37.776.939	37.425.501	37.385.341

Specificatie (taakvelden conform BBV)

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Lasten	4.473.641	4.243.363	4.243.348	4.046.032	4.046.032
6.2	Wijkteams		2.937.745	2.303.962	2.031.275	2.031.275	2.031.275
6.3	Inkomensregelingen		11.970.211	13.206.126	13.271.626	13.488.626	13.641.626
6.4	Begeleide participatie		6.539.551	6.546.009	6.366.054	6.187.054	6.038.054
6.5	Arbeidsparticipatie		2.277.473	2.459.925	2.422.325	2.504.325	2.528.325
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)		1.784.574	1.990.363	1.964.913	1.964.913	1.964.913
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+		6.283.384	6.025.364	5.575.364	5.325.364	5.325.364
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		5.511.360	5.694.804	5.694.848	5.697.458	5.699.399
6.81	Geëscaleerde zorg 18+		238.254	242.501	240.207	241.300	240.935
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		2.870.605	3.293.394	3.293.394	3.370.809	3.408.612
7.1	Volksgezondheid		1.813.571	1.924.077	1.924.077	1.924.077	1.924.077
Lasten - Totaal			46.700.369	47.929.888	47.027.431	46.781.233	46.848.612
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	-133.763	-179.090	-162.930	-148.170	-132.709
6.3	Inkomensregelingen		-7.582.826	-8.190.205	-8.246.562	-8.366.562	-8.489.562
6.5	Arbeidsparticipatie		-40.000	-41.000	-41.000	-41.000	-41.000
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+ (eigen bijdragen)		-800.000	-800.000	-800.000	-800.000	-800.000
Baten - Totaal			-8.556.589	-9.210.295	-9.250.492	-9.355.732	-9.463.271
3. Sociaal domein - Totaal			38.143.780	38.719.593	37.776.939	37.425.501	37.385.341

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'.

Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Diverse budgetreserveringen, in 2017 éénmalig, dus in 2018 een voordeel	-1.561.057	voordeel
Eénmalig budget in 2017 asielinstroom vanuit de Algemene Uitkering Gemeentefonds	-491.756	voordeel
Eénmalig budget in 2017 investeringsfonds	-250.000	voordeel
Extra budget maatwerkvoorzieningen - besloten bij juni-overleg	500.000	nadeel
Extra budget Inclusie - besloten bij juni-overleg	60.000	nadeel
Extra budget gebiedsgericht werken - besloten bij juni-overleg	77.000	nadeel
Hogere begroting Ferm Werk (zie RIB 17R.00493)	1.300.000	nadeel
Integraal Armoedebeleid (Raadsbesluit 22 juni 2017)	145.000	nadeel
Bedrijfsvoering (met name formatie-uitbreiding)	833.160	nadeel
Diversen	-36.534	voordeel
	575.813	Nadeel

In de werkconferentie Sociaal Domein is duidelijk de wens geformuleerd om inzicht te hebben in zowel de financiën als de resultaten van programma 3. Uw raad wil daarbij in staat worden gesteld om financiële keuzes te kunnen maken. Hiertoe zijn drie scenario's ontwikkeld, die moeten voorzien in een sluitende begroting.

Ter dekking van de geraamde lasten die moeten worden opgevangen binnen programma 3, zijn begrotingstechnisch stelposten opgenomen binnen programma 7. Zodra meer bekend is over de financiële keuzes en het verloop hiervan wordt de begroting op de betreffende onderdelen aangepast.

4. Cultuur, economie en milieu

Portefeuillehouder	Thema
Hans Haring	Economische zaken incl. markten, Milieu en duurzaamheid
Margot Stolk	Recreatie en toerisme, Evenementen
Yolan Koster	Cultuur, Arbeidsmarkt, Monumenten en archeologie
Victor Molkenboer	Citymarketing / stadspromotie

1. Kern programma

Wij geven de Woerdense economie een impuls door lokale en regionale partijen te faciliteren en aan elkaar te verbinden. Hierbij zetten wij in op het creëren van een vitaal ondernemersklimaat, waarin bedrijven met duurzame, toekomstbestendige werkgelegenheid zich graag vestigen. Wij hebben aandacht voor de bijdrage van het lokale ondernemerswezen aan sociale vraagstukken en duurzaamheid.

In 2018 worden diverse projecten van inwoners en ondernemers ondersteund om de doelen op het gebied van CO₂-neutraal en circulaire economie te behalen. We gaan ook verder met scholenprogramma's en het project Groen Doet Goed.

Woerden manifesteert zich verder als hoofdstad van het Groene Hart door het organiseren van verschillende markten en het ontwikkelen van aantrekkelijke promotiematerialen.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
4	Cultuur en historie	1		Koster	
4	Cultuur(participatie)	1.1		Koster	
4	We blijven inzetten in op de inmiddels goede samenwerking tussen culturele partners. In de brede culturele infrastructuur wordt de toenemende zelfstandigheid van met name de 5 grote cultuurinstellingen gestimuleerd. De samenwerking richt zich in het bijzonder op de jeugd, de doelgroepen in het sociaal domein, het Verhaal van Woerden en het behouden van Woerdens talent.	1.1.1	Samen met de C6 concrete doelen en jaarplanning opstellen op basis van de huidige cultuurnota "Woerden, meest creatieve stad van Nederland, voorbij het gemiddelde".	Koster	Q2
4	Ook wordt gestreefd naar toegankelijkheid van cultuur in Woerden voor de gehele diversiteit aan inwoners.	1.1.2	Bepalen welke bijdrage de cultuursector aan de gemeentelijke doelstellingen van het sociaal domein kan leveren en vice versa.	Koster	Q3
4	Historie van Woerden	1.2		Koster	
4	Woerdenaren (en vooral jongeren) zijn zich bewust van onze lokale en regionale geschiedenis en we laten ze beleven waar wij vandaan komen.	1.2.1	Wij gaan actief werven voor de werelderfgoedstatus voor de Limes	Koster	2018 e.v.
4		1.2.2	Wij ontwikkelen gericht speerpuntenbeleid voor onze monumenten, voortbordurend op de cultuurhistorische waardenkaart	Koster	Q2
4	Economie	2	Economie	Haring, Koster, Molkenboer	
4	Een goed ondernemersklimaat is van groot belang voor de (toekomstige) leefbaarheid van en werkgelegenheid in Woerden en haar kernen. De gemeente trekt samen op met de natuurlijke partners hierin en neemt hierin een pro-actieve rol op zich. Op basis van het in 2015 door de raad vastgestelde Economisch Actieplan worden maatregelen genomen om de bedrijvigheid en de werkgelegenheid te stimuleren.			Haring	
4	WoerdenWerkt!	2.1		Haring, Koster	
4	Versterking van de economie. We bereiken dit samen met inwoners, bedrijven, ondernemers, organisaties en instellingen. Samen pakken we projecten op of komen met nieuwe initiatieven die Woerden een energieke impuls geven. We gaan door met Woerden Werkt!	2.1.1	Samen met de maatschappelijke partners (onderwijs, ondernemers en onderzoeksinstellingen) worden initiatieven gestart of bestaande initiatieven uitgebouwd (zoals De Ondernemersacademie, Walk & Talk, en initiatieven gericht op een inclusieve arbeidsmarkt/inclusief werkgeverschap om de economische ontwikkeling en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt te bevorderen en op die manier passend	Haring, Koster	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
			werk te creëren. Daartoe bepalen we eind 2017 de richtingen voor nieuwe projecten (bv. sector - of doelgroepkeuze).		
4	Ontwikkeling economie Groene Hart	2.2		Haring	
4	Het Groene Hart heeft zijn eigen economische kenmerken. Om mee te draaien in de economie van Nederland is het belangrijk dat het Groene Hart zich economisch verder ontwikkelt. Door het verbinden van spelers in het Groene Hart, het sluiten van innovatieve ketens, komt de kracht naar boven, wat van belang is voor de toekomst van het Groene Hart. Doelstelling in de periode 2014 t/m 2018: onderzoeken en uitvoeren van innovatieve ketens in de regio (biobased economy), waarbij rekening wordt gehouden met de aspecten duurzaamheid (toekomstvast) en bodemdaling.	2.2.1	Voortzetten samenwerking Woerden en het platform 'Het Groene Hart Werkt!' Gezamenlijk organiseren van onder meer Kom Binnen Bij Bedrijven-dag, uitbouwen van de Groene Hart Kaasacademie, inzetten op samenwerking met het CIV Smart Technology project en 'Het Groene Hart Circulair!'	Haring	doorlopend
4	Ontwikkeling stedelijke omgeving	2.3		Haring	
4	Het creëren van omstandigheden waarbij bedrijven die duurzame (toekomstvast) werkgelegenheid bieden en bijdragen aan de gewenste leefomgeving, zich graag in Woerden vestigen of hun bedrijvigheid in Woerden laten doorgroeien.	2.3.1	Strategie ontwikkelen om ruimte te bieden aan groeiende bedrijven en herstructurering van leegkomende locaties.	Haring	2018
4	In de periode 2014 t/m 2018 willen we dat meer branche- en belangenorganisaties (waarmee Woerden zich onderscheidt) zich in Woerden vestigen. Dit draagt bij aan het versterken van de economie (verbeteren van de arbeidsmarkt, verminderen van de kantorenleegstand en vergroten van de leefbaarheid).	2.3.2	Behouden van bestaande branche- en belangenorganisaties en vervolgonderzoek uitvoeren t.a.v. branche en belangenorganisaties.	Haring	Q3
4	Herstructureren bedrijventerreinen	2.4		Haring	
4	In 2018 is er duidelijkheid over waar in de gemeente Woerden 6 ha. aan schuifruimte wordt gecreëerd voor herstructurering bedrijfsterrinen.	2.4.1	Conform het bestuursakkoord 2017 neemt de nieuw gekozen gemeenteraad een beslissing over de locatie voor 6 ha. schuifruimte in Woerden.	Haring	Q3
4	Het versterken van werkgebieden.	2.4.2	Gebiedsgericht plan van aanpak voor het versterken van werkgebieden, waaronder Middelland-Zuid.	Haring	Q2
4	Visie detailhandel	2.5		Haring	
4	Bescherming en versterking kernwinkelgebieden ook door regionale samenwerking	2.5.1	We onderzoeken met onze partners en met de regionale agenda U10 of een lokale invulling van de provinciale Retailagenda wenselijk	Haring	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
			is.		
4	Citymarketing	2.6		Molkenboer, Haring	
4	De naam en het merk Woerden zijn zodanig bekend dat mensen, bedrijven en organisaties erdoor worden aangetrokken om hier te verblijven en zich te vestigen. De naamsbekendheid van Woerden in de regio wordt vergroot, waarbij	2.6.1	Informatie en producten ontwikkelen, en reclame-uitingen op strategische plekken en in landelijke en lokale media over de aantrekkelijkheid van Woerden voor potentiële recreanten, ondernemers en bewoners door een optimale samenwerking met (recreatie)ondernemers.	Molkenboer	doorlopend
4	Woerden zich manifesteert als hoofdstad van het Groene Hart.	2.6.2	Samen met partners organiseren en versterken van streekmarkt, kaasmarkt, koeiemart, zodat Woerden als Boerenmarktstad bekend wordt.	Molkenboer, Haring	doorlopend
4		2.6.3	Uitbouwen van de informatieportal voor recreatie en toerisme BeleefWoerden.com met aandacht voor Ondernemend Woerden.	Molkenboer	doorlopend
4	Recreatie en toerisme	3		Stolk	
4	Recreatieve voorzieningen	3.1		Stolk	
4	Een hoge kwaliteit van recreatieve voorzieningen in de stad en in de kernen voor de bewoners van de gemeente Woerden en bezoekers.	3.1.1	Gezamenlijk werken de stakeholders op het gebied van recreatie en toerisme aan de uitwerking en uitvoering van het actieplan. De gemeente Woerden stimuleert en jaagt hierbij projecten aan middels een vast jaarbudget. Dit budget wordt in de vorm van subsidies weggezet in het veld en de koersgroep bepaalt gezamenlijk waaraan dit besteed wordt.	Stolk	doorlopend
4	Groene Hart als toeristische regio	3.2		Stolk	
4	Structurele samenwerking tussen gemeenten in het Groene Hart, met als aanjagers Gouda, Alphen aan de Rijn en Woerden, met als doel om gezamenlijk het Groene Hart als aantrekkelijke toeristische regio op de kaart te zetten.	3.2.1	Wij werken samen met gemeenten en andere partijen in het Groene Hart en U10 aan een regionale toeristische positionering, o.a. in de vorm van 'Iconen van het Groene Hart' en deelname Stichting Oude Hollandse Waterlinie.	Stolk	doorlopend
4	Milieu en duurzaamheid	4		Haring, Stolk	
4	Uitvoering Milieubeleidsprogramma 2017	4.1		Haring	
4	Een bij Woerden passende kwaliteit van de woon- en leefomgeving.	4.1.1	In het milieubeleidsprogramma, dat een bijlage wordt van het Uitvoeringsprogramma ODRU-Woerden, werken wij uit welke ontwikkelingen voor Woerden belangrijk zijn om te volgen of actie op te ondernemen (Schiphol, STRONG/Schaliegas, Olie- en gaswinning, Omgevingswet).	Haring	Q1
4		4.1.2	Actieve bestrijding van olie- en gaswinning onder Woerden. Woerden gaat verder op de ingeslagen weg: het betrekken en informeren van inwoners en tevens het bundelen van politiek-bestuurlijke krachten om boringen in de Woerdense grond tegen te gaan.	Haring	doorlopend

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
4	Klimaatneutraal Woerden in 2030	4.2		Haring	
4	Een duurzame en klimaatneutrale gemeente Woerden.	4.2.1	<p>Het huidige Actieprogramma Duurzaamheid wordt in 2018 omgezet naar langetermijnactieplannen en uitvoeringsprogramma's voor de 4 onderstaande thema's.</p> <p>Wij ondersteunen met diverse middelen projecten van inwoners en ondernemers.</p> <ul style="list-style-type: none"> - CO2-neutraal 2030: gasloze wijk, gasloos bouwen, tegengaan olie- en gaswinning, groepsaankoop isoleren, prijsvraag duurzame initiatieven en elektrisch rijden. - Circulaire economie: biobased isolatie (lisdodde), urban farm. - Bodemdaling: Zegveld Weidz, Veenweide in beweging. - Klimaatbestendig: wateroverlastmodel, publieksactie watervriendelijke tuin. <p>Hier ligt een expliciet verband met punt 3.1.1 van programma 2 (Bodemdaling).</p>	Haring	Q2
4	Natuur- en milieueducatie (NME)	4.3		Stolk	
4	Een positieve houding van kinderen ten opzichte van natuur en milieu; ze leren dat zij onderdeel zijn van hun leefomgeving en invloed hebben op de kwaliteit ervan.	4.3.1	Een regelmatig vernieuwd en divers scholenprogramma met activiteiten en producten waar de basisscholen gebruik van kunnen maken.	Stolk	Q3
4		4.3.2	Met het vierjarige project 'Groen doet goed' stimuleren wij initiatieven uit de samenleving met het doel kinderen van 4 tot 12 jaar en hun opvoeders te stimuleren de natuur binnen en buiten de stad vaker te bezoeken en beter gebruik te maken van groene en recreatieve gebieden.	Stolk	Q3

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	6.001.286	6.623.693	5.955.524	6.000.616	6.029.708
Baten	-1.163.189	-1.200.452	-1.095.393	-1.178.357	-1.178.357
Totaal programma 4	€ 4.838.097	5.423.241	4.860.131	4.822.259	4.851.351

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
2.1	Verkeer en vervoer	Lasten	99.779	181.809	181.809	181.809	181.809
3.1	Economische ontwikkeling		290.247	363.772	363.772	363.772	363.772
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		399.367	381.810	381.810	381.810	381.810
3.4	Economische promotie		59.573	78.469	78.469	78.469	78.469
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		169.916	149.855	177.458	205.061	236.664
5.2	Sportaccommodaties		571.889	598.707	598.707	598.707	598.707
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		1.301.221	1.277.007	1.265.258	1.264.769	1.264.280
5.4	Musea		209.452	216.460	216.460	216.460	216.460
5.6	Media		1.048.132	1.060.588	1.058.565	1.056.543	1.054.521
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie		82.834	71.090	71.090	71.090	71.090
7.4	Milieubeheer		1.768.876	2.244.126	1.562.126	1.582.126	1.582.126
Lasten - Totaal			6.001.286	6.623.693	5.955.524	6.000.616	6.029.708
0.5	Treasury	Baten	-123.720	-145.815	-40.756	-123.720	-123.720
2.1	Verkeer en vervoer		-53.000	-53.000	-53.000	-53.000	-53.000
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-340.500	-343.470	-343.470	-343.470	-343.470
3.4	Economische promotie		-28.370	-29.500	-29.500	-29.500	-29.500
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		-29.334	-29.852	-29.852	-29.852	-29.852
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		-185.000	-188.330	-188.330	-188.330	-188.330
5.6	Media		-217.765	-221.685	-221.685	-221.685	-221.685
7.4	Milieubeheer		-185.500	-188.800	-188.800	-188.800	-188.800
Baten - Totaal			-1.163.189	-1.200.452	-1.095.393	-1.178.357	-1.178.357
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal			4.838.097	5.423.241	4.860.131	4.822.259	4.851.351

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 4 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Dividend Vitens in 2018 eenmalig hoger, (hogere inkomsten)	- 22.095	voordeel
Budget stimulering economie (budget is overgeheld naar verkeer)	-50.000	voordeel
Eenmalig budget duurzaamheidsprojecten 2018 - besloten bij juni-overleg	702.000	nadeel
ODRU (éénmalig budget duurzaamheidsprojecten in 2017)	-302.519	voordeel
Pluimsanering Defensie-eiland (budgetreservering, in 2017 eenmalig, dus in 2018 voordeel)	-57.114	voordeel
Diverse	314.872	nadeel
	585.144	Nadeel

5. Onderwijs en sport

Portefeuillehouder	Thema
Hans Haring	Onderwijs & onderwijshuisvesting, Passend onderwijs, Leerplicht, Leerlingenvervoer, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en ketensamenwerking
Yolan Koster	Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en ketensamenwerking
Margot Stolk	Sport

1. Kern programma

We vinden het belangrijk dat alle kinderen en jongeren op een veilige en gezonde manier opgroeien en zich ontwikkelen tot zelfredzame en zelfbewuste inwoners. Ieder kind en iedere jongere in Woerden, ongeacht zijn/haar achtergrond en capaciteiten, volgt onderwijs.

We hebben in afstemming met het onderwijsveld een onderwijsagenda ontwikkeld waarin we een aantal speerpunten voor 2018 hebben opgenomen. We vervolgen deze samenwerking in 2018 en ontwikkelen gezamenlijk een agenda voor de langere termijn.

Kinderen ontwikkelen zich van jongs af aan en we vinden het belangrijk dat ieder kind een zo goed mogelijke start kan maken op de basisschool. Met de inzet Voor- en Vroegschoolse Educatie voorzien we hierin om dreigende onderwijsachterstand in een zo vroeg mogelijk stadium het hoofd te bieden. Via Passend Onderwijs zorgen we met onze partners dat alle kinderen en jongeren die extra hulp nodig hebben in het leerproces, onderwijs kunnen volgen dat aansluit bij hun leerbehoeften.

Samen met onze scholen en het bedrijfsleven zorgen we ervoor dat jongeren zo goed mogelijk voorbereid de arbeidsmarkt kunnen betreden en streven we naar een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Omdat deze vraag op dit moment vooral bestaat in de technische sector ontwikkelen we op integrale wijze een vorm van een technische faciliteit die hieraan tegemoet komt. Jongeren in een kwetsbare positie hebben onze bijzondere aandacht opdat zij niet tussen wal en schip vallen maar door een optimale samenwerking tussen onderwijs- en arbeidspartners kunnen participeren in onze samenleving op een plaats die past bij hun capaciteiten.

Goed onderwijs is gebaat bij onderhoudsvriendelijke, energiezuinige en toekomstbestendige huisvesting met een fris en gezond binnenklimaat. Samen met de besturen van het primair en voortgezet onderwijs zetten we daarom in op planmatige vernieuwing van de schoolgebouwen en op optimalisering van de investeringen die hiervoor nodig zijn. Onderzocht wordt of doordecentralisatie van de gemeentelijke onderwijshuisvestingstaken naar de schoolbesturen hierbij tot meer efficiency leidt.

Ook vinden wij het belangrijk dat alle inwoners ongeacht hun leeftijd, beperkingen en (financiële) achtergrond kunnen spelen, sporten en bewegen in de gemeente Woerden. Inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches wordt gecontinueerd. Zij hebben een belangrijke rol in het zichtbaar maken van spelen, sporten en bewegen en in het leggen van verbindingen tussen sportverenigingen en de buurt, school, naschoolse opvang, zorg en welzijn, en locaties waar behoefte is aan speel-, sport- en beweegaanbod. De actiepunten van de evaluatie van de harmonisatie van de buitensport zullen in overleg met de 12 buitensportverenigingen worden opgepakt.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
5	Onderwijs	1		Haring	
5	Onderwijsagenda	1.0		Haring	
5	De onderwijsagenda biedt duidelijkheid in de doelen waar gemeente en onderwijs gezamenlijk in optrekken; samenwerking en integraliteit zijn kernbegrippen met als uiteindelijk doel de kwaliteit van het onderwijs in Woerden te versterken.	1.0.1	Uitwerking van en monitoring op de ontwikkelingspunten voor de korte termijn, zoals deze in de Lokale Onderwijsagenda 2017-2018 zijn genoemd.	Haring	
5		1.0.2	In overleg met de (onderwijs)partners ontwikkelen we, voortbouwend op de onderwijsagenda 2018, een onderwijsvisie voor de lange termijn.	Haring	
5	Startkwalificatie	1.1		Haring	
5	In 2014 had 90% van de jongeren voor hun 23e jaar een startkwalificatie of staat op een school ingeschreven. In 2018 heeft 95% van de jongeren voor hun 23e jaar een startkwalificatie of staat op een school ingeschreven.	1.1.1	We bieden alle jongeren een vangnet. Alle voortijdig schoolverlaters (jongeren tussen de 18 en 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben en niet op een school staan ingeschreven) zijn in beeld bij het RBL en FermWerk. Alle voortijdig schoolverlaters zonder werk worden elk jaar benaderd met de vraag of ze ondersteuning wensen. Ca. 75% van deze jongeren wordt in -2018 begeleid naar onderwijs door trajectbegeleiders van de gemeente of verwezen naar instanties die ondersteunen bij het vinden van werk.	Haring	75% van de voortijdig schoolverlaters wordt door trajectbegeleiders van de gemeente begeleid
5		1.1.2	RBL staat voor de ontwikkeling van jongeren. Niet alleen als toezichthouder en handhaver maar zoekt en vindt ook passende oplossingen voor elke jongere, afgestemd op diens persoonlijke talenten en situatie. Dit gebeurt in samenwerking met de jongere en zijn/haar directe omgeving. Het RBL heeft een intensieve samenwerking met WoerdenWijzer op preventie en op het verbreden van zijn taak naar jongeren in een kwetsbare positie.	Haring	2018
5		1.1.3	We besteden nadrukkelijk aandacht aan die groep jongeren die er niet slaagt een startkwalificatie te behalen, 'thuis zitten' en die het niet lukt zich te ontplooien tot zelfredzame inwoners in onze samenleving. Dit doen we onder meer door het verbeteren van de monitoring van deze jongeren via onder meer het project JOW! (Jongeren Onderwijs Werk(t)!) en via de pilots van Woerden Inclusief.	Haring	2018
5	Signaleren achterstanden	1.2		Haring	
5	Dreigende ontwikkelings- en onderwijsachterstanden worden vroegtijdig gesignaleerd en hierop wordt actief ingezet.	1.2.1	95% van de door het consultatiebureau geïndiceerde kinderen met een dreigende (onderwijs-)achterstand maakt gebruik van het aanbod binnen de Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) om de achterstand zo vroeg mogelijk te verkleinen of op te heffen. Activiteiten bestaan voor een substantieel deel uit het bevorderen	Haring	Q4 2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
			van ouderparticipatie bij voorschoolse voorzieningen en op het primair onderwijs. Daarnaast ligt de focus op de doorgaande ontwikkelij van jong tot oud in het kader van 'een leven lang leren'.		
5	Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	1.3		Haring, Koster	
5	De kwalificaties die schoolverlaters hebben verworven sluiten aan bij de vraag naar arbeidskrachten van werkgevers.	1.3.1	In aansluiting op de behoefte van het lokale bedrijfsleven streven we naar opleidingen die gericht zijn op techniek en zorg, met als doel een betere aansluiting tussen mbo-onderwijs en arbeidsmarkt. Op basis van een eerste oriëntatie van het realiseren van een technische faciliteit in Woerden wordt in samenwerking met het voortgezet onderwijs en het bedrijfsleven onderzocht op welke wijze een optimale aansluiting tussen technisch onderwijs en arbeidsmarkt geborgd kan worden.	Haring, Koster	2018
5	Passend onderwijs en ketensamenwerking	1.4		Haring	
5	Ouders en leerlingen kunnen kiezen uit een kwalitatief hoogwaardig aanbod aan onderwijsinstellingen in Woerden. Dit in samenwerking met de samenwerkingsverbanden	1.4.1	Samenwerkingsverbanden bieden de basisondersteuning vanuit passend onderwijs. Wanneer meer zorg en ondersteuning nodig is, is er overleg met Woerdenwijzer.nl. Aan de hand van casussen wordt duidelijk gemaakt waar de verantwoordelijkheden liggen.	Haring	2018
5	passend onderwijs PO en VO, die vanuit hun wettelijke taak een passend onderwijsaanbod doen aan elke leerling die bij een school wordt aangemeld of daar staat ingeschreven.	1.4.2	We blijven aandacht hebben voor de samenwerking tussen Woerden Wijzer, Regionaal Bureau Leerplicht, de scholen en de samenwerkingsverbanden.	Haring	2018
5	We willen komen tot integrale Onderwijs Zorg Arrangementen, waarbij het onderwijs en jeugdhulp verweven zijn, zodat leerlingen die meer zorg en ondersteuning hebben in Woerden op school kunnen blijven. In een aantal gevallen is een verwijzing naar een school voor Speciaal Onderwijs buiten Woerden nodig. Dan is een passende vorm van leerlingenvervoer nodig.	1.4.3	Er is ketensamenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Gemeente, RBL en RMC (waaronder project JOW!), praktijkonderwijs, beroepsonderwijs, Ferm Werk en werkgevers werken samen om een betere doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt te bewerkstelligen, waarmee toeleiding naar (passend) werk / dagbesteding / zorg en uitval van m.n. kwetsbare jongeren wordt voorkomen. Ten minste eenmaal per kwartaal overleggen de partijen over activiteiten en resultaten.	Haring, Koster	2018
5		1.4.4	Een contract met één vervoerder die voor vier gemeenten het vervoer voor verschillende doelgroepen uitvoert.	Haring, Koster	augustus 2018
5	Onderwijs en samenleving	1.5		Haring	
5	Het thema 'onderdeel zijn van de samenleving' krijgt aandacht via cultuuronderwijs.	1.5.1	Uitvoering geven aan de afspraken die gemaakt zijn met KUVVO over hoe in het curriculum van het cultuuronderwijs 'het leren onderdeel te zijn van de samenleving' geïntegreerd wordt.	Haring	2018
5	Gymnastiek en zwemdiploma	1.6		Haring	
5	Ieder kind heeft een zwemdiploma voor het verlaten van de basisschool.	1.6.1	Implementatie van en sturing op de speerpunten om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs, waaronder het zwemonderwijs, te vergroten.	Haring	2018
5	Onderwijshuisvesting	2		Haring	
5	Er wordt ingezet op een optimalisering van de	2.0.1	Uitwerken van de volgende scenario's voor optimale inzet vd	Haring	2018

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
	investeringen in nieuwbouw/uitbreiding (taak gemeente) enerzijds en onderhoud/exploitatie (taak schoolbesturen) anderzijds. Doel is middelen vrij te spelen die kunnen worden ingezet voor de kwaliteit van het onderwijs.		gezamenlijke middelen onderwijshuisvesting (2e 3e fase): <ul style="list-style-type: none"> • doorgaan met de huidige gescheiden financiering, met dien verstande dat de aanpak vanaf nu planmatig ter hand wordt genomen; • onderzoeken of voor de doordecentralisatie van de rijksmiddelen voor nieuwbouw en uitbreiding naar de individuele schoolbesturen maatwerk nodig is. • onderzoeken of bij de doordecentralisatie de middelen die de gemeente heeft voor nieuwbouw en uitbreiding collectief aan schoolbesturen wordt overgemaakt. • daarbij rekening houden met de richtlijnen die het Rijk gaat meegeven voor het IHP • daarbij rekening houden met bestaande afspraken rond separate (gemeentelijke) wensen en projecten, waarvan het onderzoek nog niet is afgerond. Te noemen zijn in dit kader o.m. Integraal Kind Centrum, Inclusief Beleid, behoud en/of terugkeer openbaar onderwijs in de kleine kernen, maximale gebouwgrootte VO, Klimaat Neutraal 2030, klimaatadaptatie & bodemdeling etc. 		
5	Een nieuw schoolgebouw in Kamerik	2.0.2	Nieuwbouw van scholen in Kamerik, die in 2019 moet(en) worden opgeleverd. Aanbesteding en definitieve planning vindt plaats uiterlijk in Q1 2018.	Haring	2018-2019
5	Behoud en/of de terugkeer van het openbaar basisonderwijs in de kleine kernen.	2.0.3	Uitvoering geven aan de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek dat eind 2017 wordt opgeleverd	Haring	2018
5	Sporten en spelen	3		Stolk	
5	Alle inwoners kunnen ongeacht hun leeftijd, beperkingen en (financiële) achtergrond sporten, spelen en bewegen in de gemeente Woerden. Iedereen kan zwemmen!	3.1	De vastgestelde Visie en doelen voor spelen, sporten en bewegen wordt uitgewerkt in deelplannen.	Stolk	
5	Optimaliseren en integreren van speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Het hebben van adequate speelvoorzieningen. Op niveau houden van de sportvoorzieningen conform de beleidsuitgangspunten gemeente en normeringen van de diverse sportbonden.	3.1.1	Implementatie van de actiepunten van de evaluatie harmonisatie buitensporten. Indien nodig: nieuwe contracten met de 12 buitensportverenigingen.	Stolk	uiterlijk 31-12-2018

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	12.005.841	12.321.600	11.938.567	11.856.797	11.737.947
Baten	-2.249.356	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406
Totaal programma 5	€ 9.756.485	10.075.194	9.692.161	9.610.391	9.491.541

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
4.1	Openbaar basisonderwijs	Lasten	394.324	408.259	408.259	408.259	408.259
4.2	Onderwijshuisvesting		4.307.242	4.502.077	4.794.203	4.767.110	4.717.067
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		3.166.092	2.633.054	2.443.951	2.443.952	2.443.951
5.1	Sportbeleid en activering		526.024	1.030.644	530.837	531.033	531.233
5.2	Sportaccommodaties		3.612.159	3.747.566	3.761.317	3.706.443	3.637.437
Lasten - Totaal			12.005.841	12.321.600	11.938.567	11.856.797	11.737.947
4.2	Onderwijshuisvesting	Baten	-30.600	-31.150	-31.150	-31.150	-31.150
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		-537.000	-505.504	-505.504	-505.504	-505.504
5.2	Sportaccommodaties		-1.681.756	-1.709.752	-1.709.752	-1.709.752	-1.709.752
Baten - Totaal			-2.249.356	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406
5. Sport en Onderwijs - Totaal			9.756.485	10.075.194	9.692.161	9.610.391	9.491.541

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 5 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Onderwijshuisvesting (belastingen, gemeld in juni-overleg)	130.173	nadeel
Algemeen onderw.beleid (budgetoverhev.& extra middelen onderw 2017 was incid.)	-361.550	voordeel
SGBW (lagere exploitatiebijdrage en vrijval kapitaallasten)	-64.909	voordeel
Bijdrage VV Kamerik (eenmalig ten laste van de algemene reserve)	500.000	nadeel
Kapitaallasten sport (hogere kapitaallasten ivm aanleg groene buitensportaccommodaties)	102.034	nadeel
Diverse	12.961	nadeel
	318.709	Nadeel

Investerings

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Omschrijving	Progr.	Jaar	Investering	Afschr	2018	2019	2020	2021
Sportv. - VEP veld 3 onderbouw obv TPE*	5	2018	300.000	30		19.000	18.700	18.400
Sportv. - VEP veld 3 bovenbouw obv TPE*	5	2018	300.000	15		29.000	28.400	27.800
Athloi sprintbaan	5	2018	25.000	10		3.250	3.175	3.100
Verlichting Siveo en Reflex	5	2018	25.000	25		1.750	1.720	1.690
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2018	1.000.000	40		43.262	43.262	43.262
Extra geld sport en combinatiefunctionarissen	5	2018			48.000	48.000	48.000	48.000
Scholenbouw Kamerik (annuitair)	5	2018	3.500.000	40		151.418	151.418	151.418
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2018	100.000	10		13.000	12.700	12.400
Totaal jaarschijf 2018			5.250.000		48.000	308.681	307.375	306.071
Sportvelden - Thor 2 velden en grasveld	5	2019	225.000	15			21.750	21.300
Sportvelden- SDO omvormen naar 3 velden	5	2019	225.000	15			21.750	21.300
SCH veld 1	5	2019	75.000	15			7.250	7.100
Verlichting Clytoneus	5	2019	45.000	25			3.150	3.096
Herstel doelgebieden kunstgras	5	2019	45.000	15			4.350	4.260
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2019	100.000	10			13.000	12.700
Totaal jaarschijf 2019			715.000				71.250	69.756
Sportvelden - veld 4 en 5 SCH grote renovatie	5	2020	125.000	15				12.083
Sportvelden - veld 4 Sportlust grote renovatie	5	2020	60.000	15				5.800
Sportvelden - VEP grote renovatie	5	2020	85.000	15				8.217
Sportvelden - Siveo grote renovatie	5	2020	35.000	15				3.383
Landmeetkundige apparatuur	5	2020	35.000	5				8.050
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2020	2.000.000	40				86.525
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2020	100.000	10				13.000
Totaal jaarschijf 2020			2.440.000					137.058
Totaal programma 5			8.405.000		48.000	308.681	378.625	512.885

· onder voorbehoud van besluitvorming raad over TPE

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Portefeuillehouder	Thema
Ivo ten Hagen	Ruimtelijke ordening, Stedelijke vernieuwing, Deregulering, Vastgoed, Grondbeleid, Grondbedrijf
Margot Stolk	Volkshuisvesting

1. Kern programma

In Woerden moeten alle inwoners goed kunnen wonen in een door hen gewenste, betaalbare en geschikte woning en woonomgeving. Daarbij gaat extra aandacht uit naar senioren, mensen met een fysieke of mentale handicap en huishoudens met een laag of middeninkomen. Middels het programma Woerden en Omgevingswet bereiden wij ons voor op de nieuwe regelgeving. Daarnaast gaan we door op de ingeslagen weg van het afstoten van niet-strategisch vastgoed en het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed. In 2018 zullen Snellerpoort en Middelland als grote projecten worden doorgestart. Voor het gebied rondom het station wordt een visie opgesteld die dit centrum in samenhang bekijkt.

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
6	Ruimtelijke ontwikkeling	1		Ten Hagen	
6	Gebiedsontwikkeling			Ten Hagen	
6	Grotere betrokkenheid van de gemeenschap bij gebiedsontwikkeling zodat de huisvesting (nog) beter aansluit bij de woonwensen van de samenleving - op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie. Daarnaast is inclusie het uitgangspunt bij woningbouwprojecten, waarbij het bouwbesluit geldt als wettelijke eis..			Ten Hagen	
6	Ontwikkeling Snellerpoort	1.1		Ten Hagen	
6		1.1.1	Vastgesteld bouwplan voor het bouwen van woningen in de Oosthoek van Snellerpoort.	Ten Hagen	Q4
6		1.1.2	Stedenbouwkundig plan centrumgebied Snel & Polanen	Ten Hagen	Q2
6		1.1.3	Overige bouwvelden Snellerpoort-Oost in verkoop	Ten Hagen	Q4
6		1.1.4	Overwegen om stedenbouwkundig plan voor de westelijke helft van Snellerpoort aan te passen, mede op basis van resultaten participatietraject in samenhang met de visie op de (wijde) omgeving van het station. .	Ten Hagen	Q4
6	Ontwikkeling Defensie-eiland	1.2		Ten Hagen	
6	Woningen gerealiseerd ten behoeve van de markt en de doelgroepen en behoefte vanuit de markt (mede op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie).	1.2.1	Afronding planontwikkeling zuidelijk deel en grondverkoop van eerste deel fase Zuid.	Ten Hagen	Q3
6	Den Oudsten-terrein	1.3		Ten Hagen	
6	Door transformatie van bedrijven naar woningen en/of mix met bedrijven, beter woon- en leefklimaat voor inwoners Staatsliedenkwartier (mede op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie).	1.3.1	Bestemmingsplan in procedure om transformatie te regelen.	Ten Hagen	Q4 2017 gaat bestemmingsplan in procedure, in Q4 2018 wordt dit onherroepelijk
6	Ontwikkeling Middelland	1.4		Ten Hagen	
6	Transformatie van kantoren/bedrijventerrein naar gemengd stedelijk woongebied ten noorden van de Middellandbaan.	1.4.1	Twee exploitatieovereenkomsten inzake het faciliteren van marktinitiatieven.	Ten Hagen	Q4
6	Ontsluiting Harmelerwaard	1.5		Stolk	
6	De realisering van de verkeersontsluiting van het kassengebied Harmelerwaard.	1.5.1	Bestemmingsplan in procedure en ontwerp van de wegaanpassing inclusief brug gereed.	Stolk	Q4

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
6	Versnelling woningbouwlocaties Jan Steenstraat en Mauritshof	1.6		Ten Hagen	
6	Bouwen van gasvrije woningen op locaties Jan Steenstraat en Mauritshof.	1.6.1	- 24-36 gasvrije woningen in middeldure koop of middeldure huur op de Jan Steenstraat. - 20-24 gasvrije woningen op de Mauritshof in de prijsklassen < €200.000 en €200.000 - €265.000, of middeldure huur.	Ten Hagen	Q2
6	Recreatiegebied Cattenbroekerplas	1.7		Stolk	
6	Cattenbroekerstrand	1.7.1	We zijn in onderhandeling over de recreatieve ontwikkeling van het gebied. Als deze ontwikkeling wordt gerealiseerd dragen wij het gebied over aan het recreatieschap, zodat de gemeentelijke beheerkosten gedekt worden uit de opbrengsten van de ondernemer.	Stolk	Q1
6	Deregulering	2		Ten Hagen	
6	Voortzetten van deregulering, flexibilisering, liberalisering en vereenvoudiging op het terrein van planologie/ bestemmingsplannen, waarmee beleidsmatig nog verder invulling wordt gegeven aan het denken in mogelijkheden ('gaat niet bestaan niet').	2.0.1	Uitvoeren van programma 'Woerden en de Omgevingswet': voorbereiden op nieuwe wetgeving, omgevingsvisie opstellen, omgevingsplannen opstellen, personeel opleiden en werkprocessen aanpassen.	Ten Hagen	2018 e.v.
6	Wonen	3		Stolk, Ten Hagen	
6	Iedereen in de gemeente Woerden heeft passende woonruimte, binnen redelijke grenzen van beschikbaarheid en betaalbaarheid.	3.1	Strategische woningbouwplanning	Stolk, Ten Hagen	
6	De wachttijd voor sociale huurwoningen in Woerden neemt af	3.1.1	Er is een jaarlijks geactualiseerde strategische woningbouwplanning op basis van de in 2015 vastgestelde woonvisie. Uitgangspunten voor alle inwoners zijn: - prettig wonen voor alle inwoners in een door hen gewenste woning - snellere doorstroming De focus ligt op groepen die extra aandacht nodig hebben, zoals senioren, starters, mensen met fysieke of mentale handicap, mensen met een laag inkomen en huishoudens met een middeninkomen. Hierbij worden 4 woningbouwprojecten versneld om vergunninghouders in vrijkomende woningen te huisvesten.	Stolk, Ten Hagen	Q4
6		3.1.2	Er zijn aanvullende maatregelen genomen om de wachttijd voor een sociale huurwoning te laten dalen, zoals afspraken over: - omvang sociale woningvoorraad, - aantallen te realiseren sociale huurwoningen, - geen verkoop van sociale huurwoningen, - gerichte toewijzing t.b.v. een optimale doorstroming, - nieuwbouw van woningen om doorstroming uit de sociale voorraad te realiseren.	Stolk, Ten Hagen	Q4

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
6		3.2	Prestatieafspraken	Stolk	
6		3.2.1	De prestatieafspraken worden uitgevoerd. We monitoren de voortgang van de prestatieafspraken en stellen deze zo nodig jaarlijks bij. Onderdeel van de prestatieafspraken zijn o.a. inclusie en de afspraken over beschermd wonen en uitstroom uit de maatschappelijke opvang zoals opgenomen in programma 3.	Stolk	Q4
6	Vastgoed verkopen	4		Ten Hagen	
6	Ons streven is om vastgoed af te stoten, aangezien bezit en exploitatie van vastgoed geen kerntaak van de gemeente zijn.	4.0.1	De vastgoedportefeuille slinkt. Ook in 2018 stellen we, op basis van het Meerjarenperspectief Woerdens Vastgoed, op objectniveau integrale bussinesscases voor het afstoten van gemeentelijk vastgoed op.	Ten Hagen	doorlopend
6	Centrummanagement vanuit RO-perspectief	5		Haring	
6	Partner in het begeleiden en bereiken van de doelen uit het plan 'De kloppende Binnenstad'. Belangrijke onderwerpen: economisch functioneren, culturele aantrekkelijkheid, schoon-heel-veilig. Ontmoeten en beleven, o.a. aan de hand van planologische instrumenten. Samenwerking met en bereikbaarheid voor partners: ondernemers (inclusief marktwezen, horeca en cultuur), bewoners en organisaties.	5.0.1	Uitvoering geven aan de visie kloppende binnenstad.	Haring	doorlopend

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	17.042.304	4.671.610	4.446.679	4.432.519	4.388.763
Baten	-10.943.536	-1.839.736	-1.916.649	-1.916.649	-1.916.649
Totaal programma 6	€ 6.098.768	2.831.874	2.530.030	2.515.870	2.472.114

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
5.5	Cultureel erfgoed	Lasten	272.475	339.303	339.244	339.184	339.125
8.1	Ruimtelijke ordening		1.479.661	1.007.346	1.007.346	1.007.346	1.007.346
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		292.793	86.393	123.306	123.306	123.306
8.3	Wonen en bouwen		14.989.793	3.238.568	2.976.783	2.962.683	2.918.986
Lasten - Totaal			17.034.722	4.671.610	4.446.679	4.432.519	4.388.763
5.5	Cultureel erfgoed	Baten	-15.000	-15.270	-15.270	-15.270	-15.270
8.1	Ruimtelijke ordening		-207.938	-469.609	-469.609	-469.609	-469.609
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)		-292.793	-80.248	-117.161	-117.161	-117.161
8.3	Wonen en bouwen		-10.420.223	-1.274.609	-1.314.609	-1.314.609	-1.314.609
Baten - Totaal			-10.935.954	-1.839.736	-1.916.649	-1.916.649	-1.916.649
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal			6.098.768	2.831.874	2.530.030	2.515.870	2.472.114

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'

Programma 6 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Advies en onderzoekskosten kostenverhaal (conform juni-overleg)	75.000	nadeel
Herontwikkeling Middelland in 2017 (raadsbesluit juni)	-534.560	voordeel
Vorbereidingskosten omgevingswet (conform begroting 2017)	-70.000	voordeel
Gevolgen verkoop Pand De Sluisgroep (eenmalig in 2017)	-2.847.020	voordeel
Omgevingsvergunningen (bijdrage VRU - zie met name toelichting programma 1)	389.400	nadeel
Diverse	-279.714	voordeel
	-3.266.894	voordeel

7. Algemene inkomsten

Portefeuillehouder	Thema
Hans Haring	Financiën

1. Kern programma

Programma 7 omvat alle beleid en activiteiten die door de gemeente op het gebied van (financiële) bedrijfsvoering worden uitgevoerd. In de paragraaf bedrijfsvoering, verderop in deze begroting, wordt uitgebreid ingegaan op het onderdeel bedrijfsvoering. In dit programma ligt de nadruk op de financiële kant van de begroting (inkomstenbronnen).

2. Doelen (middellange termijn) en resultaten (2018)

Progr. nr.	Doelen	Nr.	Resultaten 2018	PFH	Resultaat en/of planning
7	Financiële bedrijfsvoering	1		Haring	
7	Saldo van de begroting (som van baten en lasten) sluit ten minste op nul.	1.1	Strakke naleving en jaarlijkse actualisering van de notitie Financiële Sturing	Haring	15-11-2018
7		1.2	Sluitend meerjarenperspectief 2019-2022	Haring	15-11-2018
7	Woerden heeft een lokale lastendruk en tarieven die recht doen aan de keuzes en uitgangspunten van de gemeente Woerden. Een eventuele verhoging van de Onroerend Zaak Belasting (OZB) komt pas aan de orde wanneer andere vormen van dekking niet gevonden kunnen worden en er een aanwijsbare relatie is tussen de uitgaven en de voorziening.	1.3	Goedkeurende accountantsverklaring / SISA-verklaringen / CBS-verklaringen jaarrekening 2017	Haring	31-05-2018
7		1.4	Uitbrengen van een bestuursrapportage	Haring	31-08-2018
7		1.5	Vaststelling van de jaarrekening 2017 door de raad	Haring	juni 2018
7		1.6	Opstellen van een 'Begroting in één oogopslag' (BIEO)	Haring	31-03-2018
7		1.7	Verder vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij een 'burgerbegroting'	Haring	in overleg met de Auditcommissie
	Stabiliseren van de gezonde vermogenspositie.				

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten (meerjarenperspectief)

Inkomsten/uitgaven	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-3.402.941	-4.707.549	-5.207.889	-5.086.770	-4.877.234
Baten	-75.044.072	-78.291.778	-78.458.488	-78.592.266	-78.666.919
Totaal programma 7	€ -78.447.013	-82.999.327	-83.666.377	-83.679.036	-83.544.153

Specificatie

Taak- veld	Omschrijving		2017	2018	2019	2020	2021
0.5	Treasury	Lasten	-3.701.580	-3.328.642	-4.046.509	-4.132.164	-4.142.317
0.61	OZB woningen		227.956	217.320	216.945	216.570	216.195
0.62	OZB niet-woningen		139.096	119.356	119.201	119.047	118.893
0.64	Belastingen Overig		64.823	81.653	81.653	81.653	81.653
0.8	Overige baten en lasten		-133.236	-1.797.236	-1.579.179	-1.371.876	-1.151.658
Lasten - Totaal			-3.402.941	-4.707.549	-5.207.889	-5.086.770	-4.877.234
0.5	Treasury	Baten	-156.380	-196.400	-196.400	-196.400	-196.400
0.61	OZB woningen		-6.780.353	-6.922.399	-6.922.399	-6.922.399	-6.922.399
0.62	OZB niet-woningen		-4.071.485	-4.160.972	-4.160.972	-4.160.972	-4.160.972
0.64	Belastingen Overig		-356.791	-368.886	-368.886	-368.886	-368.886
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		-63.607.298	-66.570.061	-66.736.771	-66.870.549	-66.945.202
3.4	Economische promotie		-71.765	-73.060	-73.060	-73.060	-73.060
Baten - Totaal			-75.044.072	-78.291.778	-78.458.488	-78.592.266	-78.666.919
7. Algemene inkomsten - Totaal			-78.447.013	-82.999.327	-83.666.377	-83.679.036	-83.544.153

Verschillenanalyse 2017 - 2018

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diverse'.

Programma 7 - Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Rente		372.598 nadeel
Reserveringen (stelpost cao)		227.970 nadeel
Reserveringen (stelpost taakstelling sociaal domein)		-1.300.000 voordeel
Reserveringen (stelpost tekort Ferm Werk)		-644.000 voordeel
OZB woningen		-142.046 voordeel
OZB niet-woningen		-89.487 voordeel
Algemene Uitkering gemeentefonds		-2.815.553 voordeel
Integratie-uitkering sociale domein		-147.210 voordeel
Diverse		-14.586 voordeel
		- 4.552.314 Voordeel

4. (Financiële) uitgangspunten

Uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire 2017. Aan de lastenkant zijn opgenomen de taakmutaties en integratie/decentralisatie-uitkeringen. In de meerjarenbegroting 2018-2021 zijn voor de algemene uitkering de volgende bedragen opgenomen.

Algemene uitkering:

	2018	2019	2020	2021
Meicirculaire 2017	43.607.499	44.106.821	44.382.217	44.369.298
Bijstelling indicatoren A.U.	284.328	359.394	433.535	505.055
Totaal Algemene uitkering 2018-2021	43.891.827	44.466.215	44.815.752	44.874.353

Algemene uitkering sociaal domein:

	2018	2019	2020	2021
Decentralisatie AWBZ / Wmo	5.643.865	5.586.536	5.613.861	5.604.717
Decentralisatie Jeugd	8.531.621	8.532.736	8.597.982	8.646.504
Decentralisatie participatiewet	5.749.627	5.473.229	5.213.588	5.136.945
Totaal Sociaal domein	19.925.113	19.592.501	19.425.431	19.388.166

Daarnaast ontvangt de gemeente nog:

	2018	2019	2020	2021
Integratieuitkering Wmo	3.037.449	3.037.449	3.062.900	3.187.737

De uitkering gemeentefonds wordt gebaseerd op verschillende indicatoren.

Voor Woerden zijn als belangrijke indicatoren opgenomen:

Aantallen woningen en inwoners

Voor het opstellen van de begroting 2018-2021 wordt uitgegaan van de volgende aantallen inwoners en woningen per 1 januari:

	2017	2018	2019	2020	2021
Inwoners					
Aantal	51.513	51.763	52.013	52.263	52.515
Toename	250	250	250	250	250
Woningen					
Aantal	21.625	21.775	21.925	22.075	22.225
Toename	150	150	150	150	150

Dividend

In de begroting 2018 is te ontvangen dividend geraamd van Vitens (€ 145.815) en de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 150.000).

Deel C: Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Het totale pakket van gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit een tiental verschillende belastingen, heffingen en rechten die worden gelegitimeerd door een belastingverordening die door de gemeenteraad is vastgesteld.

Deze paragraaf geeft een overzicht op hoofdlijnen van deze heffingen die bij de diverse programma's in de programmabegroting zijn geraamd. In het kort geven we aan welk beleid we in het begrotingsjaar gaan voeren ten aanzien van de lokale heffingen. Het lokale beleid is vastgesteld in de belastingverordeningen. Verder is een overzicht opgenomen van de geraamde opbrengsten, wordt aandacht besteed aan de lokale belastingdruk en aan het kwijscheldingsbeleid.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk kader

Ten aanzien van de heffingen onderscheidt de wet drie soorten:

- Belastingen: gedwongen betalingen aan de overheid waar geen rechtstreekse contraprestatie van de overheid tegenover staat. Ze kunnen aan een brede of specifieke doelgroep in rekening worden gebracht.
- Bestemmingsheffingen: deze die dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.
- Rechten: een betaling waar een direct aanwijsbare contraprestatie van de overheid tegenover staat. Deze contraprestatie kan bestaan uit een product of dienst. Onderscheid kan worden gemaakt in onder meer gebruiksrechten (bijvoorbeeld haven- of marktgeden) en genotsrechten (waaronder leges). De hoogten van sommige rechten zijn landelijk bepaald. Verder geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn.

Naast het landelijk beleid is het volgende gemeentelijk beleid geformuleerd:

- De bestemmingsheffingen en rechten zijn in principe 100% kostendekkend. Dat is niet overal het geval omdat er bijvoorbeeld wettelijke voorschriften zijn (wettelijke tarieven). Als ze niet kostendekkend zijn, wordt dat toegelicht.
- De tarieven/opbrengsten worden in 2018 met 1,8% verhoogd. Uitzonderingen hierop zijn rioolrechten (1%), afvalstoffenheffing (0%) en parkeren (0%).
- Kwijscheldingsbeleid. Kwijschelding is mogelijk voor de afvalstoffen- en rioolheffing. Voorwaarde is dat de aanslag betrekking heeft op de woonlasten voor een 'natuurlijk persoon'. Voor kwijschelding in de zakelijke sfeer biedt Woerden geen ruimte. De gemeente Woerden hanteert voor de kwijschelding de norm die door het Rijk gegeven wordt aan de gemeenten: 100% van de norm voor de bijstand. Bij een norm onder de 100% is sprake van strenger beleid. Vrijwel alle inwoners die een aanslag gemeentelijke belastingen ontvangen en moeten rondkomen van een bijstandsuitkering of alleen een AOW-uitkering en geen vermogen hebben, komen op basis van deze norm voor kwijschelding in aanmerking. De regelgeving voor de kwijschelding is neergelegd in de Leidraad Invorderingswet 1990.

Geraamde opbrengsten

Belastingen en heffingen	Baten	Baten	Baten	
	begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016	
A. Belastingen				
1 Eigenaren woningen	6.922	6.780	6.706	
Eigenaren niet-woningen	2.577	2.522	2.443	
Gebruikers niet-woningen	1.584	1.549	1.514	
2 Parkeerbelasting	1.658	1.614	1.749	
3 Hondenbelasting	176	170	176	
4 Precariobelasting	90	88	126	
5 Toeristenbelasting	73	72	62	
<i>Subtotaal A Belastingen</i>	13.080	12.795	12.776	
B. Bestemmingsheffingen				
1 Afvalstoffenheffing	4.811	4.828	5.211	
2 Rioolheffing	4.544	4.417	4.397	
<i>Subtotaal B Bestemmingsheffingen</i>	9.355	9.245	9.608	
C. Rechten				
1 Leges burgerzaken	809	921	1.013	
2 Begravenisrechten	631	668	570	
3 Marktgeden	156	149	82	
4 Havengelden	37	36	37	
5 Omgevingsvergunningen	1.059	1.022	1.435	
<i>Subtotaal C Rechten</i>	2.692	2.796	3.137	
Totaal	€ x 1.000	€ 25.127	€ 24.836	€ 25.521

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk geeft voor de belangrijkste tarieven weer wat een inwoner van de gemeente betaalt en hoe deze zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld (fictief huishouden). De bedragen zijn gebaseerd op een gezin met een hond, in een woning met een gemiddelde waarde voor belastingjaar 2018 van € 245.000 (2017: € 236.000, 2016: € 229.000) en met een waterverbruik van 240 m³ per jaar.

In onderstaande tabel is de voorgestelde indexering voor 2018 verwerkt.

	2018	2017	2016
1 OZB	300	295	290
2 Rioolheffing	185	183	181
3 Afvalstoffenheffing (meerpers.)	211	211	211
Eenmalige teruggave (zie bij Afvalstoffenheffing)		-25	
4 Hondenbelasting	69	68	67
Totaal	€ 765	€ 732	€ 749

A. Belastingen

Ad 1 OZB

In de onderstaande tabel zijn de OZB-tarieven 2018 en 2017 opgenomen. De tarieven 2018 worden geheven als percentage van de ingeschatte woningwaarde per 1 januari 2017. De prognoses per 1 juli 2017 duiden op een gemiddelde stijging voor woningen met 4% en de gemiddelde daling voor niet-woningen van 1,5%. De werkelijke OZB-opbrengst kan uiteindelijk afwijken van de werkelijke opbrengst door:

- de waardeontwikkeling van de onroerende zaken;
- de te verwachten minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw;
- de waardevermindering als gevolg van bezwaar- beroepsprocedures.

Tarief OZB	2018	2017
1 Woningen		
a Eigenaren	0,1210%	0,1250%
2 Niet woningen		
a Eigenaren	0,2295%	0,2340%
b Gebruikers	0,1603%	0,1750%

Opbrengst OZB:

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
0.61 Eigenaren woningen	6.922	6.780	6.706
0.62 Eigenaren niet-woningen	2.577	2.522	2.443
0.62 Gebruikers niet-woningen	1.584	1.549	1.514
Totaal	€ x 1.000	€ 11.083	€ 10.663

Ad 2 Parkeerbelasting

De parkeerbelasting in 2018 blijft voorlopig € 2 per uur, net zoals de afgelopen jaren. Op basis van de pilot parkeren, waarmee de reguleringstijden op vrijdag- en zaterdagavond zijn gewijzigd, wordt eind 2017/begin 2018 bepaald of het tarief gewijzigd moet worden. Ook de nieuwe prijsberekening van ParkeerService kan hierop van invloed zijn. Zoals het er nu naar uitziet is dat niet het geval. Uitgangspunt blijft dat het parkeren kostendekkend is.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten			
2.2 Parkeren	1.485	1.397	1.455
0.4 Overhead	29	18	
Totale lasten	1.514	1.415	1.455
0.63 Baten	1.658	1.614	1.749
Saldo	€ x 1.000	€ 144	€ 294
Kostendekkendheidsgraad	110%	114%	120%

N.B. De vervroegde afschrijving van € 10 miljoen van de parkeergarage geeft een substantieel vertekend beeld. Dit bedrag is ten laste gekomen van de algemene middelen. Als de kapitaallasten hiervan zouden zijn meegenomen, dan zou de opbrengst substantieel lager zijn dan de kosten.

Het dekkingspercentage parkeerbelasting zal in 2018 vermoedelijk nog door de volgende zaken beïnvloed worden:

- De tariefstelling kan nog wijzigen naar aanleiding van de pilot parkeren.
- De kostprijsberekening van de producten van ParkeerService (directe kosten) zal voor 2018 wijzigen, waardoor de kosten van de producten hoger of lager kunnen uitvallen. Hier wordt dit jaar (vermoedelijk in september) nog een besluit over genomen door de ALV. Vooralsnog lijkt de nieuwe kostprijsberekening (directe kosten o.b.v. de uitvoeringsopdracht) voor Woerden geen negatief effect te hebben.
- De toerekening van de overhead bij ParkeerService (indirecte kosten) is de afgelopen jaren onvoldoende (transparant) geweest. In het verleden werd gewerkt met een toeslag over de uitvoeringsopdracht, wat onvoldoende toereikend is gebleken om de indirecte kosten te dekken. Op dit moment wordt gesproken over de verdeling van de indirecte kosten onder de leden. Hier wordt in 2017 (vermoedelijk in september) nog een besluit over genomen door de ALV. Uitgangspunt is dat voor leden een stimulans wordt ingebouwd om meer uitvoeringstaken bij ParkeerService in te besteden. Als leden meer producten inbesteden kan ParkeerService meer schaalvoordeel behalen, wat een reductie van de kosten oplevert. Vooralsnog lijkt de verdeling van indirecte kosten voor Woerden geen negatief effect te hebben omdat we al veel uitvoeringstaken bij ParkeerService ondergebracht hebben.
- De ALV heeft besloten dat een aantal kosten in 2018 geïndexeerd worden. Vooralsnog lijkt deze indexatie van een aantal indirecte kosten voor Woerden geen negatief effect te hebben.
- De lasten en baten van de exploitatie parkeergarage Defensie-eiland zijn nog niet in de berekening van het dekkingspercentage meegenomen. Ook moet de eerste jaren na opening van parkeergarage Defensie-eiland rekening worden gehouden met een aanvangslegstand waardoor er die jaren minder inkomsten worden verwacht.

Ad 3 Hondenbelasting

Hondenbelasting wordt geheven van de houder van één of meer honden.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten			
0.64 Belastingen overig	28	41	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	24	23	
0.4 Overhead	14	21	
Totale lasten	66	85	
0.64 Baten	176	173	176
Saldo	€ x 1.000	€ 110	€ 88
Kostendeckendheidsgraad	267%	204%	

Ad 4: Precariobelasting

De precariobelasting is een heffing voor het hebben van voorwerpen op, in of boven gemeentegrond die voor de openbare ruimte is bestemd. Ook terrassen vallen hieronder. De overheid kan hiervoor een vergoeding vragen. Om te voorkomen dat we met elke afzonderlijke particulier of bedrijf een contract moeten sluiten, is gebruikgemaakt van de publiekrechtelijke weg via de belastingverordening.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
0.64 Opbrengst	€ x 1.000	€ 90	€ 88
		€ 88	€ 126

Ad 5: Toeristenbelasting

Toeristenbelasting wordt geheven bij een overnachting in een hotel, pension, b&b, camping, recreatiewoning of ligplaats met voorzieningen door personen die niet als ingezetenen van de gemeente Woerden in de gemeentelijke basisadministratie zijn ingeschreven.

Taak veld		Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016	
3.4	Opbrengst	€ x 1.000	€ 73	€ 72	€ 62

B. Bestemmingsheffingen

Ad 1: Afvalstoffenheffing

Voor de bestrijding van de kosten die samenhangen met het inzamelen en verwerken van afval is de gemeente bevoegd om (een gedeelte van) de gemaakte kosten te verhalen. Voor het huishoudelijk afval (afval dat ontstaat vanuit particuliere huishoudens) wordt afvalstoffenheffing geheven. Onderstaande tabel geeft een overzicht van baten en lasten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. Het uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is dat het tarief voor eenpersoonshuishoudens circa 80% bedraagt van het tarief voor meerpersoonshuishoudens. Dit percentage kan enigszins afwijken als gevolg van afrondingen in hanteerbare maandbedragen. De reinigingsrechten zijn van toepassing op bedrijven die in de binnenstad zijn gevestigd en hun afval aanbieden aan de gemeente via vuilcontainers. Deze tarieven zijn exclusief BTW. Wanneer de baten hoger zijn dan de lasten, wordt het meerdere in de reserve afvalstoffenheffing gestort.

Taak veld		Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten				
7.3	Afval	3.792	3.932	5.320
2.1	Verkeer en vervoer	424	424	
5.7	Openbaar groen	129	129	
0.4	Overhead	425	436	
	BTW-lasten te verhalen op BTW-comp.fonds	252	252	252
	Totale lasten	5.022	5.173	5.572
7.3	Baten	4.811	4.828	5.211
	Saldo (=mutatie reserve;- = onttrekking)	-€ 211	-€ 345	-€ 361
	Kostendekkendheidsgraad	96%	93%	94%

Dit resulteert in de volgende mutaties van de voorziening afvalstoffenheffing (stand per 1-1-2017: € 2.815.000)

2018 onttrekking	€ 211.255
2019 onttrekking	€ 326.962
2020 onttrekking	€ 366.701
2021 onttrekking	€ 364.003

Dit zijn indicatieve onttrekkingen omdat de hoogte van diverse lasten en baten nog niet exact bekend zijn, zoals de teruggave afvalstoffenheffing n.a.v. het aantal keren dat er huisvuil is aangeboden en de bijdrage uit het afvalfonds.

Ad 2: Rioolheffing

Het college heeft op 27 juni 2017 gekozen voor het scenario 'droge voeten en schoon water'. Dit is een voortzetting van het huidige beleid met daarbij een aantal nieuwe ontwikkelingen. Voor een kostendekkende rioolbegroting kan de rioolheffing hetzelfde blijven als in de huidige meerjarenbegroting, namelijk 1% stijging per jaar. Dit is het uitgangspunt voor de meerjarenbegroting

2018-2021. Als de raad bij vaststelling van het nieuwe GWP eind 2017 kiest voor een ander scenario dan kan de riolheffing 2018 e.v. alsnog worden aangepast.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten			
7.2 Riolering	3.818	3.578	4.008
2.1 Verkeer en vervoer	226	226	
2.4 Economische havens en waterwegen	200	200	
0.4 Overhead	223	144	
BTW	163	163	163
Totale lasten	4.630	4.311	4.171
Baten			
7.2	4.544	4.417	4.397
Saldo (=mutatie reserve;- = onttrekking)	-€ 86	€ 106	€ 226
Kostendekkendheidsgraad	98%	102%	105%

Dit resulteert in de volgende mutaties van de voorziening riolering:
(stand per 1-1-2017: € 1.923.000)

2018 onttrekking	€ 85.612
2019 onttrekking	€ 102.395
2020 onttrekking	€ 9.066
2021 storting	€ 15.947

C. Rechten

In de onderstaande tabellen is voor de verschillende rechten opgenomen wat de begrote baten en lasten zijn en wat de kostendekkendheid is. Nagestreefd wordt een kostendekkendheidsgraad van 100%. Zichtbaar is dat dit voor een aantal tarieven nog niet is gerealiseerd.

Ad 1: Leges burgerzaken

Onder de naam 'leges' wordt een aantal verschillende rechten geheven 'ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten'. Sommige leges zijn niet voor 100% kostendekkend omdat er voorgeschreven wettelijke tarieven zijn (voorbeelden: uittreksels burgerlijke stand, reisdocumenten en rijbewijzen).

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten			
0.2 Burgerzaken	1.234	1.364	2.127
0.4 Overhead	369	380	
Totale lasten	1.603	1.744	2.127
Baten			
0.2	809	921	1.013
Saldo	€ x 1.000	-€ 794	-€ 823
Kostendekkendheidsgraad	50%	53%	48%

Ad 2: Begrafenisrechten

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

Taak veld		Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
	Lasten			
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	599	622	865
0.4	Overhead	129	141	
	Totale lasten	728	763	865
7.5	Baten	631	668	570
	Saldo € x 1.000	- € 97	- € 95	- € 295
	Kostendekkendheidsgraad	87%	88%	66%

Ad 3: Marktgelde

Onder de naam marktgeld wordt een recht geheven voor het innemen van een standplaats of marktplaats (week-, streek-, jaarmarkt en kermis).

Taak veld		Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
	Lasten			
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	90	77	172
3.4	Economische promotie	110	89	
0.4	Overhead	38	34	
	Totale lasten	238	200	172
	Baten			
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	73	69	82
3.4	Economische promotie	83	80	
	Totale baten	156	149	82
	Saldo € x 1.000	-€ 82	-€ 51	-€ 90
	Kostendekkendheidsgraad	66%	75%	48%

Ad 4: Havengelden

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het innemen van een ligplaats met een vaartuig in (een deel van) het openbaar vaarwater van de gemeente Woerden.

De afgelopen jaren hebben we ons ingespannen om de lasten en de baten zo veel mogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen. Dit is gelukt. Het beheer en de exploitatie zijn aanzienlijk verbeterd door de renovatie van de oevers in de Singel en het plaatsen van clusters waar vaartuigen met een vergunning kunnen aanmeren. Door het clusteren hebben meer bootbezitters een vergunning gekregen. De baten zullen stijgen en daardoor meer in overeenstemming zijn met de lasten.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016
Lasten			
2.4 Economische havens en waterwegen	27	32	53
0.4 Overhead	11	11	
Totale lasten	38	43	53
Baten			
2.4	37	36	37
Saldo	€ x 1.000	-€ 1	-€ 7
Kostendekkendheidsgraad		97%	84%
			70%

Ad 5: Omgevingsvergunningen

Conform de BBV (Besluit begroting en Verantwoording) is de bijdrage aan de VRU in tegenstelling tot voorgaande jaren voor 2018 gesplitst over de taakvelden 'Crisisbeheersing en brandweer' en 'Bouwen en Wonen'. Dit verklaart het grootste deel van de toegenomen lasten. Zonder dit effect zou de kostendekkendheidsgraad – evenals in 2017 – rond 80% zijn.

Taak veld	Begroting 2018	Begroting 2017	Rekening 2016		
Lasten					
1.2 Openbare orde en veiligheid	314	327	1.567		
8.3 Wonen en bouwen	1.553	1.124			
0.4 Overhead	680	666			
Totale lasten	2.547	2.117	1.567		
Totale lasten verhaalbaar 60%	1.528	1.270			
Baten					
1.2 Openbare orde en veiligheid	26	25	1.435		
8.3 Wonen en bouwen	1033	997			
Totale baten	1.059	1.022	1.435		
Saldo	€ x 1.000	-€ 469	-€ 248		
Kostendekkendheidsgraad		69%	80%		
			92%		

3. Vergelijking met andere gemeenten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen brengt jaarlijks de COELO-atlas uit. Deze atlas bevat een vergelijking van de bruto lokale lasten en netto lokale lasten. Bruto lokale lasten worden daarbij opgebouwd uit OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing, voor een woning met gemiddelde waarde, na aftrek van eventuele heffingskorting en uitgaande van een meerpersoonshuishouden. Bij de berekening van de netto woonlasten worden deze gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen.

Van de 398 gemeenten (2017) neemt Woerden in het overzicht van woonlasten¹ per gemeente nummer 103 in met € 688. Hierbij geldt dat nummer 398 de hoogste (gemeente Blaricum met € 1.211)

¹ In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt in de COELO-atlas geen onderscheid meer gemaakt tussen bruto- en netto woonlasten

en nummer 1 de laagste (gemeente Littenseradiel met € 487). De score van het kengetal ligt dus onder het gemiddelde.

Hieronder een vergelijking met vergelijkbare gemeenten over 2017.

Belastingsoort 2017	Woerden	De Ronde Venen	Stichtse Vecht	Bodegraven Reeuwijk
OZB wonigen	0,1250%	0,0958%	0,1331%	0,1488%
Afvalstoffenheffing				
Eenpersoonshuish.	€ 159	€ 166	€ 146	€ 189
Meerpersoonshuish.	€ 186	€ 215	€ 221	€ 265
Rioolheffing	€ 183	€ 203	€ 239	€ 357

Paragraaf 2 Verbonden partijen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Een gemeente kan in principe zelf bepalen hoe een bepaalde taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan er bijvoorbeeld voor kiezen de uitvoering zelf ter hand te nemen of de uitvoering te regelen (via een gemeenschappelijke regeling) met een aantal regiogemeenten gezamenlijk. Kernvragen blijven steeds of de doelstellingen van het uitvoerende orgaan corresponderen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente gerealiseerd worden.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan rechtspersonen waarmee de gemeente een band heeft. Deze paragraaf geeft dan ook per verbonden partij informatie over de verbonden partijen en de bestuurlijke doelstelling die via de verbonden partij wordt gerealiseerd.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij op basis van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Er is sprake van een verbonden partij als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van een dergelijk recht gebruik om ervoor te zorgen dat er goede bestuurders in het bestuur van de verbonden partij terechtkomen. Ook een stichting waarin bijvoorbeeld de wethouder cultuur op persoonlijke titel als bestuurder plaatsneemt – en dus niet de gemeente vertegenwoordigt – is volgens deze definitie geen verbonden partij.

Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Dit betekent dat wanneer een verbonden partij failliet gaat de deelnemers in deze verbonden partij voor extra kosten komen te staan. Uit bovenstaande blijkt tevens dat bij leningen en garantstellingen geen sprake is van een verbonden partij: de gemeente houdt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidies).

Met deze paragraaf voldoen wij aan onze wettelijke plicht (Besluit Begroting en Verantwoording) om per verbonden partij inzicht te geven in de volgende onderwerpen:

- de beleidslijnen met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten
- de visie van de raad op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen zoals die zijn opgenomen in de programma's van de begroting
- de beleidsvoornemens over verbonden partijen
- de naam en de vestigingsplaats; het openbaar belang dat op deze wijze wordt behartigd; de veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar; het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar; het resultaat van de verbonden partij

Aanvullend hierop, op grond van de 'Verordening op de inrichting van de financiële organisatie, het financiële beheer en de uitgangspunten van het financiële beleid van de gemeente Woerden', staat in deze paragraaf informatie ten aanzien van beëindigde, nieuwe of (gewijzigde) bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij verbonden partijen.

De kaders voor de verbonden partijen zijn vastgesteld in de nota Verbonden partijen.

3. Verbonden partijen per programma

De gemeente Woerden heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Onderstaande partijen worden per programma toegelicht:

- Veiligheidsregio Utrecht
- Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
- U10 Netwerksamenwerking
- Coöperatie Parkeerservice U/A. Amersfoort
- Afvalverwijdering Utrecht
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden
- Ferm Werk
- Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
- Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
- Stichting Urgentieverlening West Utrecht
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Vitens

De gemeenschappelijke regeling voor het toezicht op het openbaar primair en speciaal onderwijs is bij raadsbesluit eind 2015 met ingang van 2016 komen te vervallen.

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Naam	Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
Doel	Het doel van deze regeling is het door de Veiligheidsregio Utrecht realiseren van een gelijkwaardig kwaliteitsniveau van de beheersing van rampen en crisis in de Utrechtse gemeenten. De gemeentelijke organisaties zijn verantwoordelijk voor een aantal crisisbeheersingsprocessen zoals: crisiscommunicatie, publieke zorg en nazorg. Geen enkele gemeentelijke organisatie is in staat om deze taken geheel op eigen kracht te vervullen. Regionale samenwerking en bundeling van ambtelijke capaciteit is absoluut noodzakelijk. Veiligheid houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Bestuurlijke afspraken over prioriteiten en inzet worden op regionaal niveau gemaakt via de Veiligheidsregio Utrecht of het Regionaal College van de politie.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De Veiligheidsregio bestaat uit een samenwerking tussen de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), de gemeenschappelijke meldkamer Utrecht (GMU) en 26 Utrechtse gemeenten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder H.M.M. Haring
Financieel Bijdrage	Begroting 2017 € 2.661.000 Begroting 2018 € 2.595.000 Begroting 2019 € 2.607.000 De bijdrage aan de VRU staat voor 85% geraamd bij taakveld 1.1 crisisbeheersing en voor 15% bij taakveld 8.3 wonen en bouwen. Bovenstaande bedragen zijn inclusief de bijdrage voor de Meldkamer Ambulancezorg (MKA) Bijdrage MKA is € 11.272.
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	Vanaf 2015 is de financieringssystematiek van de VRU gewijzigd (nieuwe gemeentelijke bijdrageregeling). De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald volgens de criteria van het gemeentefonds.
Inhoudelijke ontwikkeling	De Veiligheidsregio Utrecht houdt zich met ingang van 2017 met o.a. de volgende werkzaamheden bezig: <ul style="list-style-type: none"> • De VRU heeft de risico's in de regio in beeld en vastgelegd in het risicoprofiel. De informatie wordt met in- en externe partners gedeeld via: <ul style="list-style-type: none"> - regionaal risicoprofiel; - provinciale risicokaart; - brandrisicoprofiel; - (Gemeentelijke) Integrale Veiligheidsplannen. • De VRU adviseert het bevoegd gezag om onveilige situaties te voorkomen en/of te beperken, met betrekking tot:

Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - ruimtelijke ordening & externe veiligheid (incl. overstromingsrisico's); - bouwen; - brandveilig gebruik van gebouwen en bouwwerken; - milieu; - evenementen. <ul style="list-style-type: none"> • De VRU houdt risicogericht toezicht op (brand)veiligheid in bestaande bouw en bij evenementen en adviseren het bevoegd gezag over te nemen maatregelen. • De VRU wil met stimulerende preventie de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven vergroten. • De VRU zorgt voor goed voorbereide en opgeleide brandweermensen die de beschikking hebben over voldoende materieel en materiaal voor de uitvoering van hun taak. • De VRU onderhoudt een aantal specialismen waaronder waterongevallen, rietkapbrandbestrijding, natuurbrandbestrijding en technische hulpverlening. • Op het gebied van Bevolkingszorg beheert de VRU de regionale piketten. • De VRU zorgt er voor dat piketfunctionarissen uitgebreid opgeleid, geoefend en getraind worden. Hoe dit uitgevoerd wordt, is vastgelegd in het Beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO). • De VRU adviseert de gemeenten over de optimale inrichting van hun crisisorganisatie. Voor de lokale functionarissen verzorgt de VRU ook het totale opleiding, training en oefentraject. • De VRU volgt met het veiligheidsinformatiecentrum (VIC) de ontwikkelingen van risico's in onze regio, die mogelijk kunnen uitgroeien tot een ramp of crisis. • De VRU coördineert en organiseert geneeskundige hulp aan slachtoffers bij een ramp of crisis. In de voorbereidende fase valt hieronder ook het op geneeskundig vlak adviseren bij evenementen. • De VRU adviseert het openbaar bestuur en organisaties die een rol hebben in geneeskundige hulpverlening over te nemen maatregelen. • De VRU organiseert crisisoefeningen met zorgverleners, brandweer, gemeenten en politie zodat de hulpverlening goed op elkaar aansluit. • De VRU voert het nieuwe Dekkingsplan 2.0 gefaseerd in van 2015 tot 2018. • De VRU stelt de wettelijke verplichte incidentbestrijdingsplannen op of actualiseert deze. • De VRU evalueert GRIP-incidenten conform het evaluatiebeleid van de VRU. • De VRU beschikt over actuele aanvals- en/of bereikbaarheidskaarten voor risicovolle en kwetsbare objecten. • De VRU draagt zorg voor de continuïteit van de meldkamerfunctie in aanloop naar de samenvoeging, onder meer door harmonisatie van de meldkamerprocessen. • De VRU gaat verder met het verder terugdringen van de nodeloze meldingen via de brandmeldinstallatie. De VRU zet in op een combinatie van voorlichting, toezicht & handhaving en verificatie van de melding. • Op het gebied van organisatieontwikkeling zal de VRU zich onder andere bezig houden met het ontwikkelen van accountmanagement, harmonisatie rechtspositie en loketgericht werken. <p>Het is nog onduidelijk of de VRU de repressieve huisvesting gaat overnemen of dat de repressieve huisvesting eigendom blijft van de gemeente. Ook kan het zo zijn dat alleen het beheer & onderhoud overgenomen wordt door de VRU. Hierover is nog geen definitief besluit genomen.</p>
----------	---

Naam	Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)
Doel	Uitvoering Archiefwetgeving en het beheer van historische archieven en collecties en beschikbaarstelling ervan aan burgers en organisatie. Op grond van de Archiefwet-1995 moeten besturen van overheden ervoor zorgdragen dat hun archieven in goede en geordende en toegankelijke staat verkeren. Op grond van diezelfde wet zijn alle overheidsarchieven van 20 jaar en ouder in principe openbaar en voor iedereen kosteloos te raadplegen. Het RHC is belast met het wettelijk toezicht op het gemeentelijk beheer van nog niet overgebrachte archieven. In het kader van de Wet revitalisering generiek toezicht is een groot deel van de inspectietaak van de provincie (toezicht op de zorg) overgedragen aan het RHC.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	Gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden en IJsselstein en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden te Houten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder I.A.M. ten Hagen
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2017 € 183.703 Begroting 2018 € 219.844 Begroting 2019 € 223.237
Eigen vermogen	-nihil
Vreemd vermogen	-n.v.t.
Financiële ontwikkelingen	In het kader van de herhuisvesting van de gemeente Woerden wordt ook de huisvesting van het RHC aangepast hetgeen zal leiden tot een hogere bijdrage van deelnemers t.a.v. de huisvesting. I.v.m. de herhuisvesting RHC zullen deelnemers met een eigen archiefbewaarplaats gedurende 10 jaar worden gecompenseerd. De kosten hiervoor worden over de overige deelnemers verdeeld. Voor Woerden betreft dit voor 2018 een bedrag van € 2.167,-- Vanaf 2018 zal door het RHC de BTW in rekening worden gebracht. De deelnemers kunnen deze via het BTW-compensatiefonds verhalen.

Inhoudelijke ontwikkeling	<p>De extra bijdrage van de gemeente Woerden voor een studiezaalmedewerker van € 19.100,-- komt met ingang van 2018 te vervallen.</p> <p>Vanuit de Archiefwet richt het RHC zich op het beheer van het statisch archief en de uitvoering van de inspectietaak. Het fungeert voor de gemeente als historisch informatiecentrum. De niet-wettelijke taken van het RHC werden afgebouwd.</p> <p>Het vergroten van de digitale toegankelijkheid van de archieven en collecties is een belangrijk speerpunt voor 2017 e.v.</p> <p>Via de RHC-website is het mogelijk om sommige archiefbescheiden digitaal te raadplegen. Voor Woerden gaat het om het oud-rechterlijke archief (ook van Harmelen, Kamerik en Zegveld) en het notarieel archief van voor 1811. Deze archieven behoren tot de meest opgevraagde bronnen. Archieven en bronnen die zijn ontsloten worden zoveel mogelijk op de website voor publiek beschikbaar gesteld. Natuurlijk blijft het mogelijk de studiezaal te bezoeken om onderzoek te doen of (bouw)dossiers in te zien.</p> <p>Vanaf eind 2016 tot eind mei 2018 is het RHC gevestigd in het stadskantoor van Oudewater. Vanaf augustus 2018 zal het RHC weer gehuisvest zijn aan de Blekerijlaan 14 te Woerden. Tot dat moment zijn de archieven in beheer bij het RHC ondergebracht in Wijk bij Duurstede, Bodegraven-Reeuwijk, Lopik en Oudewater. De dienstverlening van het RHC verloopt hierdoor via afspraak.</p>
Risico's	n.v.t.

U10 netwerksamenwerking	
Naam	U10 netwerksamenwerking
Doel	Doel van de samenwerking is het verkennen van gemeenschappelijke onderwerpen en belangen en op basis hiervan gemeenschappelijke ambities formuleren en gezamenlijk activiteiten ondernemen op de terreinen economie, ruimtelijke ontwikkeling, wonen, sociaal domein, energietransitie, verkeer en vervoer. In de stedelijke regio rond Utrecht speelt zich het merendeel van het economisch, maatschappelijk en fysiek verkeer af. De partners zoeken naar oplossingen voor gemeentegrens-overstijgende problemen die hiermee samenhangen. De samenwerking richt zich niet alleen op overheden, maar wil deze ook verbinden met het bedrijfsleven en kennisinstellingen ('triple helix').
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Houten, IJsselstein, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Vianen, Woerden en Zeist. Wijk bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug hebben de ambitie in 2018 volledig deel te nemen aan U10. Het gaat om een flexibele netwerksamenwerking waarbij niet alle tien gemeenten even intensief deelnemen op alle thema's. Bovendien kunnen andere gemeenten aansluiten op thema's of concrete initiatieven, zodat er voor sommige onderwerpen 16 gemeenten aan tafel zitten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Alle portefeuillehouders zijn aangesloten bij een bestuurlijke tafel van U10. De burgemeester is niet aangesloten bij een inhoudelijke tafel, maar bij het Bestuurlijk Coördinatie Overleg.
Financieel Bijdrage	Begroting 2017 € 61.481 Begroting 2018 € 61.500 Begroting 2019 € 61.500
Financiële ontwikkeling	De bijdrage is een vaste deelnemersbijdrage van € 1,20 per inwoner. Dit wordt besteed aan een klein processteam (6 fte) en een werkbudget voor bijeenkomsten, communicatie etc. Per 1-1-2018 neemt Woerden deel aan de bestuurstafel mobiliteit voor een vaste deelnemersbijdrage van € 0,30 per inwoner.
Inhoudelijke ontwikkeling	De U10 is een netwerksamenwerking in ontwikkeling. Dit geldt zowel voor de manier van samenwerken (flexibel, doelverkenkend, samen met andere partners) als voor de inhoud. In de bestuurstafels worden steeds nieuwe actuele thema's geagendeerd. Iedere keer wordt daarin gekeken met wie het opgepakt wordt en op welke manier. De U10 ontwikkelt zich (medio 2017 en) in 2018 van een samenwerking die zich grotendeels richt op regionale afspraken, lobby en kennisdeling naar een samenwerking die in het kader van bovenstaande strategie ook projecten uitvoert. De strategie van de U10 is hierbij om van de regio Utrecht een ontmoetingsplaats te maken voor 'gezond stedelijk leven'.
Risico's	De netwerksamenwerking drijft op de inzet van de deelnemers en de urgentie van de onderwerpen. Als de deelnemers zich niet inzetten (bijvoorbeeld omdat ze het belang er niet van inzien) is het rendement nihil.

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Coöperatie Parkeerservice U/A. Amersfoort (zie ook par lokale heffingen)	
Naam	Coöperatie Parkeerservice U/A. Amersfoort (zie ook par lokale heffingen)
Doel	Woerden heeft in haar binnenstad gereguleerd parkeren ingevoerd en exploiteert een parkeergarage. Het uitvoeren van het parkeerbeleid en het beheren van de parkeergarage is ondergebracht bij de Overheidscoöperatie Parkeerservice. De coöperatie is een samenwerkingsverband van gemeenten die samenwerken in parkeren met als doel zo laag mogelijke uitvoeringskosten tegen een zo hoog mogelijke kwaliteit. Vestigingsplaats is Amersfoort.

	<p>De coöperatie is in 2010 opgericht en is de rechtsopvolger van Parkeerservice Amersfoort (het zelfstandige parkeerbedrijf van de gemeente Amersfoort).</p> <p><u>Huidige 17 leden:</u> De gemeenten Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Barneveld, Deventer, Gorinchem, Gouda, Hilversum, Hogeveen, IJsselstein, Lelystad, Nieuwegein, Nijkerk, Woerden, Zandvoort en Zeist en Parkeren Amersfoort B.V.</p> <p>Coöperatie Parkeerservice is een niet-winstbeogende organisatie die tegen marktconforme prijzen voor haar leden kwalitatief hoogwaardige parkeerdiensten verricht. Coöperatie Parkeerservice maakt parkeren makkelijker voor zowel lokale overheden als automobilisten. Zij werkt daarvoor in coöperatief verband intensief samen met de aangesloten leden en biedt een kwalitatief hoogwaardig, technologisch vooruitstrevend en volledig integraal parkeerdienstenpakket aan tegen zo laag mogelijke kosten, met zo min mogelijk risico en met een sterke focus op zowel het maatschappelijke als financiële rendement voor haar leden.</p>
Bestuurlijk belang betrokkenen	<p>De gemeente is lid van de Coöperatie Parkeerservice U.A. (hierna CPS). Als lid van CPS is de gemeente als mede-eigenaar automatisch ook lid van de algemene ledenvergadering (ALV). Het hoogste orgaan van de coöperatie In deze vergadering worden zaken besloten/ besluiten genomen die invloed hebben op de koers, de bedrijfsvoering en het resultaat van CPS. Als mede-eigenaar van de coöperatie dragen we hiervoor een medeverantwoordelijkheid. In de ALV hebben alle gemeentelijke leden een gelijke stem. De wethouder Financiën en Verkeer vertegenwoordigd Woerden in de ALV.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder M.H. Stolk Plv. Lid : wethouder</p>
Financieel bijdrage	<p>Begroting 2017 € 495.000 Begroting 2018 € 525.000 (exclusief extra eenmalige transitievergoeding)</p>
Eigen vermogen Vreemd vermogen	<p>- -</p>
Financiële ontwikkeling	<p>De Coöperatie Parkeerservice U.A. (CPS) verkeert financieel in zwaar weer. De raad is daar in een RIB van 16 mei 2017 reeds over geïnformeerd. Vooral de kostprijscalculatie bleek uit de pas te lopen met de werkelijke kosten en de indirecte kosten bleken te hoog te zijn.</p> <p>Tijdens de ALV van de CPS (Parkeerservice) van 22 juni 2017 zijn een aantal besluiten genomen die het tij moeten keren. Er is een ingrijpende reorganisatie noodzakelijk om de coöperatie weer gezond te maken. Deze reorganisatie gaat gepaard met transitiekosten en er is een aanvulling van het weerstandsvermogen nodig.</p> <p>Besloten is dat de leden een dotatie ad € 600.000 doen aan het weerstandsvermogen en een dotatie ad € 2.200.000 aan het transitiebudget volgens een verdeelsleutel.</p> <p>Ook is over de verdeelsleutel een besluit genomen. Daarnaast is het besluit genomen om de bijdrage volgens een aantal vooraf vastgestelde jaarschijven te betalen (i.p.v. ineens).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van Woerden wordt een bijdrage aan het weerstandsvermogen gevraagd ad € 38.710,- te betalen uiterlijk 1 oktober 2017. • Van Woerden wordt een bijdrage aan het transitiebudget gevraagd ad €155.375,- welke volgens de volgende jaarschijven en uiterlijk voor de vastgestelde data moeten worden voldaan. In 2017 € 107.957,- ; in 2018 € 26.898,- ; in 2019 € 11.905,- ; in 2020 € 8.615,- • In 2017 dient dus voor 1 oktober € 146.667,- (38.710 + 107.957) aan CPS gedoteerd te worden.
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>In de ALV op 22 juni 2017 is de visie, het plan van aanpak, de vernieuwde governance en de hoogte van de transitiekosten (inclusief verdeling naar de lidgemeenten) vastgesteld.</p> <p>De totaal benodigde 2.200.000 moet voldoende zijn om het hele transitieproces (reorganisatie) te kunnen realiseren. Daarnaast wordt nog 600.000 euro gevraagd voor de aanvulling van het weerstandsvermogen.</p> <p>Uitgangspunt is dat de herziene begroting 2017 en de begrotingen voor de jaren 2018 t/m 2020 sluitend zijn. Tijdens de ALV van 22 juni 2017 wordt ook besloten over een nieuw verdienmodel, als</p>

Risico's	<p>onderdeel van het financieel gezond houden van de coöperatie. Dit betreft een wezenlijke verandering in de bedrijfsvoering waarbij de kostprijs van de ingekochte dienstverlening nauwkeuriger wordt doorbelast en indirecte kosten worden gedekt vanuit lidmaatschap-toeslagen.</p> <p>Eind 2017 komt Parkeerservice met een nieuw overzicht van producten en diensten daarbij de kostprijzen.</p> <p>Dit betreft een overzicht van de PDC's (2018) met een algemene beschrijving, een uitwerking in detail van noodzakelijke handelingen, de betreffende service levels en de daaruit voortvloeiende kostprijzen.</p> <p>Dit document geeft ook inzicht in de individuele consequenties (afhankelijk van de huidige producten en diensten die de gemeente afneemt) uitgaande van de standaard producten en diensten.</p> <p>Zie financiële ontwikkeling.</p>
----------	---

Naam	Afvalverwijdering Utrecht (AVU)
Doel	<p>De AVU is een gemeenschappelijke regeling ingevolge de Wet gemeenschappelijke regelingen en is in 1984 opgericht door de Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht. Deze gemeenschappelijke regeling heeft als doel een efficiënte en uit oogpunt van milieuhygiëne verantwoorde wijze van overslag, transport en verwerking van huishoudelijke en andere categorieën van afvalstoffen (geen bedrijfsafval) voor de deelnemende gemeenten te organiseren.</p> <p>Namens de gemeenten voert de gemeenschappelijke regeling AVU de regie op de overslag, het transport, de bewerking en de verwerking van het door de inwoners van de provincie Utrecht aangeboden huishoudelijk afval. Ook organiseert en regisseert de AVU de papierinzameling, de glaszameling en de inzameling van oude medicijnen en injectienaalden (i.s.m. de Apothekersvereniging AVNM) in de provincie Utrecht en laat de AVU jaarlijks de sorteertanalyses van het restafval per gemeente uitvoeren.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De 26 gemeenten binnen de provincie Utrecht. Per 1 januari 2014 is de provincie uit de regeling getreden. Gezien het feit dat de provincie geen afval leverde en ook geen bijdrage betaalde, heeft dit geen financiële consequenties. De toezichthoudende taak verschuift hierdoor van het Rijk naar de provincie.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder M.H. Stolk Plv. Lid : wethouder I.A.M. ten Hagen</p>
Financieel Bijdrage	<p>Begroting 2017 € 745.549 (restafval en GFT) Begroting 2018 € 778.721</p>
Eigen vermogen Vreemd vermogen	<p>- -</p>
Financiële ontwikkeling	<p>Ten opzichte van de begroting voor 2017 laat de hoeveelheid brandbaar afval een daling zien van 5,1%, terwijl de hoeveelheid GFT toeneemt met 4,7%. Dit laatste kan betekenen dat meer GFT-afval uit het brandbaar afval wordt gescheiden als gevolg van te nemen beleidsmaatregelen.</p> <p>Aan de hand van de uitkomsten van de sorteertanalyses kan deze veronderstelling worden getoetst. De begroting voor 2018 voor de overslag, transport en verwerking van restafval, grof huishoudelijk afval en GFT-afval – zie bijlage 1.1 - komt ongeveer € 536.000 lager uit t.o.v. de begroting 2017. Dit is grotendeels het gevolg van de afnemende hoeveelheid restafval. Of de jaarrekening 2018 uiteindelijk de kostendaling bevestigt, zal nog moeten blijken.</p> <p>De totale begroting voor 2018 komt ongeveer € 169.000 lager uit t.o.v. de begroting van 2017. Het verschil zit voornamelijk in de toegenomen kosten voor de pmd-sortering en -vermarkting. De beheerskosten vertonen in de AVU-begrotingen al jaren een daling. Dit beeld wordt feitelijk in de voorlopige jaarrekening 2016 t.o.v. de begroting 2016 weer bevestigd. De begroting van 2018 laat zien dat de dalende trend zich voortzet.</p> <p>Ook de glaszameling laat een daling van de kosten zien als gevolg van de gunstige aanbesteding in 2016 waarbij het transport naar de verwerker goedkoper is geworden en de glasopbrengst hoger. Een batig saldo van circa € 383.000 oftewel 26% t.o.v. 2017.</p> <p>Ondanks het feit dat ook in 2018 de papieropbrengst conservatief wordt geraamd, leidt een grotere ingezamelde hoeveelheid t.o.v. 2017 vanwege het feit dat de opbrengsten hoger zijn dan de inzamelkosten per ton, toch tot een meeropbrengst van circa € 228.000 oftewel 14%.</p> <p>Ten aanzien van de kosten voor de sortering en de verwerking van het ingezamelde verpakingsafval kan op basis van de huidige tarieven worden vastgesteld dat de kosten in lijn liggen met de begrote toegenomen ingezamelde hoeveelheid. Of er nog bijkomende kosten volgen vanwege een mogelijk tekort aan sorteercapaciteit is nu nog niet te zeggen.</p>

Inhoudelijke ontwikkeling Risico's	<p>De afvalstromen worden volgens afgesproken tarieven en methoden verwerkt. De huidige verwerkingscontracten voor brandbaar afval en gft lopen af op 31 december 2018, met de mogelijkheid deze met 2x één jaar te verlengen.</p> <p>Het contract voor de overslag van het afval uit de regio Utrecht loopt af op 31 december 2018 en kan niet worden verlengd. Momenteel geeft de AVU uitvoer aan het besluit de overslag van het afval in eigen beheer te gaan doen en onderzoekt samen met gemeente Utrecht (Stadswerken) de mogelijkheden voor de realisatie en exploitatie van een afvaloverslagstation in eigen beheer voor de regio Utrecht. Dit overslagstation moet op 1 januari 2019 in bedrijf zijn.</p> <p>n.v.t.</p> <p>In principe kent de AVU geen risico's. Alleen wanneer een grote contractpartner haar verplichtingen niet na kan komen zou een nieuwe overeenkomst meerkosten met zich mee kunnen brengen. Deze meerkosten worden dan wel weer doorberekend aan de deelnemende gemeenten.</p>
---------------------------------------	--

Naam	Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Doel	Recreatieschap Stichtse Groenlanden is één van de schappen die valt onder het breder verband: Recreatie Midden-Nederland. De regeling is getroffen ter behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de gemeente op het terrein van recreatie, natuur en landschap. Hieronder wordt begrepen de instandhouding en verbetering van voorzieningen en voor het hele grondgebied van de deelnemende gemeente een samenhangend beleid op het gebied van de openlucht recreatie alsmede de natuur- en landschapsbescherming te ontwikkelen.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Woerden, Utrecht, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Houten, IJsselstein, Lopik, De Bilt en Provinciale Staten van Utrecht.
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder M.H. Stolk</p> <p> : wethouder Y. Koster-Dreese</p> <p>Plv. Leden : wethouder I.A.M. ten Hagen</p> <p> : burgemeester V.J.H. Molkenboer</p>
Financieel Bijdrage	<p>De inwonerbijdrage bedraagt per 1-1-2018 € 3,40 (was € 3,37).</p> <p>Begroting 2017 € 170.600</p> <p>Begroting 2018 € 172.100</p> <p>Begroting 2019 € 172.100</p>
Eigen vermogen Vreemd vermogen	<p>Ultimo 2018 € 4.373.200</p> <p>Ultimo 2018 € 5.424.300 (incl. voorzieningen)</p>
Financiële ontwikkeling	Om op termijn tot een structureel gezonde begroting te komen, vindt het dagelijks bestuur het zeer gewenst de private sector meer te laten dragen, zowel in inkomsten en voorzieningen als in beheer. Het dagelijks bestuur ziet daar kansen, maar vraagt ook nadrukkelijk de medewerking van gemeenten, die ontwikkelingen op recreatieterreinen in handen hebben die kunnen zorgen voor nieuwe voorzieningen, nieuwe attracties, nieuwe beleving en meer eigen inkomsten. Voorbeelden zijn het Oortjespad (waar wordt gezocht naar mogelijkheden voor uitbreiding van private exploitatie), en het overleg over de inrichting en exploitatie van de Cattenbroekerplas.
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Uitgangspunten budgetperiode 2015 - 2018</p> <p>Aan het begin van de nieuwe budgetperiode heeft het AB uitgangspunten vastgesteld die in principe voor de gehele budgetperiode gelden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het reguliere beheer vindt sober en doelmatig plaats, op basis van principes van schoon, heel en veilig, en (voor zover te meten) op niveau van een rapportcijfer 6; 2. Groot onderhoud, vervangingsinvesteringen, extern advies etc. vindt sober plaats, slechts als voor recreatief functioneren nodig; de uitgaven worden geïndexeerd conform CPB; 3. De aan RMN af te dragen personeelslasten ontwikkelen zich conform CAO-provincies; 4. De deelnemersbijdragen worden geïndexeerd conform CPB; 5. De inwoneraantallen als basis voor de deelnemersbijdragen worden voor 4 jaar gelijk verondersteld ('vastgeklikt'); 6. Inkomsten uit nieuwe verhuringen, erfpachten etc. worden pas in de begroting geraamd vanaf het moment dat er overeenkomsten van kracht zijn; 7. Als basis voor inkomsten uit bezoek aan het strandbad Maarsseveen wordt uitgegaan van 80.000 betalende bezoekers. <p>Bovenstaande uitgangspunten gelden als basisprincipe voor de jaarlijkse begroting. Echter, voor de begrotingen 2015, 2016 en 2017 heeft het algemeen bestuur besloten af te wijken van uitgangspunt 4, en de deelnemersbijdragen niet te indexeren. Het DB heeft voor de begroting 2018 de voorkeur uitgesproken om uit te gaan van wel-indexeren, om niet verder uit de pas te lopen met de loon- en prijsontwikkeling, en om aan te sluiten bij nieuwe activiteiten. Voor de begroting 2018 worden daarnaast de overige uitgangspunten gehanteerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. De strategie en voorstellen uit het Ontwikkelplan (zie verder) worden in een meerjarenprogramma gevat. In 2015 en 2016 zijn de eerste tranches zoveel mogelijk ingezet, in 2017 en 2018 wordt het laatste deel uitgevoerd. In de begroting zijn de raming gebaseerd op het

vastgestelde Ontwikkelplan. Dat betekent een investering van ruim C 650.000 Dit bedrag wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve "Ontwikkelplan". In de loop van 2017 wordt een herzien Ontwikkelplan ter besluitvorming voorgelegd;

9. De nieuwe (extra) inkomsten die het gevolg zijn van de investeringen uit het Ontwikkelplan worden in een reserve "revolving fund" verzameld, dat de basis is voor nieuwe investeringen in een volgende budgetperiode;

10. Inschatting is dat de evenementenmarkt in 2018 ongeveer gelijk blijft aan voorgaande jaren. Daarom ramen we net als voorgaande jaren in de begroting 2018 C 90.000 inkomsten uit evenementen;

11. In 2018 zal de uitvoering van routebeheer en -ontwikkeling lopen via het in 2017 opgerichte routebureau;

12. Het te hanteren prijsindexcijfer bedraagt, op basis van de cijfers 2016 en verwachting 2017, voor 2018 1,000). Ook in de meerjarenramingen wordt met 1,000) prijsindex gerekend; Ontwikkelingen 2018

Enkele ontwikkelingen die voor de regionale recreatie in 2018 van belang zijn:

1: Meer inkomsten 'uit de markt'

In de vorige budgetperiode zijn nieuwe exploitaties tot stand gekomen waardoor de eigen inkomsten zijn versterkt (bijv. restaurant, duikcentrum en sauna Maarsseveen, Down Under Laagraven, forelvisjver Ruigenhoek, **uitbreiding Kameryck**). De komende jaren wordt gewerkt aan nog meer nieuwe private recreatievoorzieningen. In het eerder genoemde Ontwikkelplan is aangegeven op welke voorzieningen de prioriteit gelegd zal worden, en waar de meeste recreatieve en financiële meerwaarde te verwachten is. Om dergelijke ontwikkelingen van de grond te krijgen, is samenwerking nodig; met collega-beheerders, met grondeigenaren, met gemeenten voor planologische procedures, met waterschap etc. Realisatie van ontwikkeling is veelal afhankelijk van externe factoren, daarom is samenwerking met vele partners essentieel.

2: Routenetwerken en routebureau

We blijven stevig inzetten op verbreding en toegankelijk maken van het routenet. Route-gebonden recreatie (wandelen, fietsen, varen) maakt meer dan 500 van de recreatie-activiteiten uit en wordt in de praktijk steeds meer een jaarrond activiteit. In de voorgaande jaren zijn verschillende voorzieningen opgeleverd, waaronder het wandelknooppuntennetwerk in Utrecht-West, Noorderpark, Vianen en Vechtstreek, de optimalisatie van het fietsknooppuntennetwerk en aanleg van een sloepennetwerk. In 2017/2018 wordt het wandelnetwerk uitgebreid naar de Kromme Rijnstreek. Het netwerk loopt deels over gronden van gemeenten die geen deelnemer zijn van Stichtse Groenlanden. Deze gemeenten betalen een vergoeding voor aanleg en onderhoud van het netwerk aan het recreatieschap. Met de aanleg van deze netwerker een flinke slag gemaakt in de opbouw van samenhangende routestructuren. In 2018 is het voornemen om het beheer van de routenetwerken onder te brengen bij het routebureau.

3. Bewegingen in samenwerking

Met de liquidatie van twee aangrenzende recreatieschappen en de oprichting van een routebureau komt er stevige beweging in de gezamenlijke organisatie van recreatiebeheer. In 2017 wordt de toetreding van gemeente De Ronde Venen tot het recreatieschap Stichtse Groenlanden nader verkend. Mogelijk is er in 2018 sprake van een toetreding van DRV tot Stichtse Groenlanden.

Inzet van deze bewegingen is om de voorwaarden voor gezamenlijke en efficiënt beheer in stand te laten of zelfs te verbeteren. Inzet is ook om beter in te kunnen spelen op de wensen en behoeften van de recreant.

Geplande ontwikkelingstrajecten met ruimte voor private investeringen

Ingezet wordt op enkele grote ontwikkeltrajecten die in 2018/2019 gereed komen.

Geheel in lijn met de opvattingen van het bestuur wordt er naar gestreefd nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk uit privaat geld te financieren, zowel qua investering als, daarna, het beheer:

» Voor Oortjespad worden nieuwe recreatiemogelijkheden toegevoegd, zgn. Oortjespad-plus. Door een private partij wordt geïnvesteerd in een midgetgolfbaan, een avontuurlijk speelparcours en een pannenkoekenrestaurant. Dit betekent uitbreiding van private exploitatie, met tegelijkertijd afbouw van publieke bijdragen. In de meerjarenraming wordt uitgegaan van vermindering van de lasten vanaf 2018.

» Voor de terreinen langs de Lek bij Houten, 't Waal en Honswijkerplas is in 2017 het proces op weg naar een Recreatief Knooppunt verder uitgewerkt. Benodigde investeringen kunnen gedekt worden uit de "reserve zandopbrengst 't Waal", als voorinvestering in de toekomst. Tijdens de komende periode van grondaanvulling zullen terrein en zwemplas gewoon toegankelijk zijn, en loopt beheer en exploitatie als gebruikelijk door. In 2018 wordt afhankelijk van de planologische mogelijkheden ingezet op invulling van een passende inrichting en exploitatie.

» Voor Strijkviertel, Salmsteke en Maarsseveense Plassen lopen initiatieven en verkenningen voor uitbreiding van het recreatieaanbod en (deels) privaat exploiteren van voorzieningen. Dit zijn processen die veel tijd vragen omdat aanpassing van bestemmingsplannen vereist is; de medewerking van gemeenten en andere stakeholders is nog niet vanzelfsprekend. Voor de uitvoering worden middelen uit de "reserve Ontwikkelplan" aangewend.

» Voor Heemstede-noord wordt, na verwerving van de gronden, een recreatieondernemer

Risico's	<p>gezocht.</p> <p>» Met de gemeente Woerden is in 2017 verkend hoe inrichting en exploitatie van de Cattenbroekerplas vorm kan krijgen en of het gebied ingebracht kan worden bij het recreatieschap.</p> <p>De meerjarenexploitatie van het recreatieschap is niet sluitend op dit moment. Het AB heeft bij de vaststelling van de begroting 2018 in juni 2017 opdracht gegeven om te komen tot een sluitende meerjarenexploitatie. Hiertoe is nu een traject opgestart om te komen tot een gezamenlijk toekomstbeeld incl. kadernota 2019-2022 waarbij maatregelen worden genomen om de meerjarenexploitatie vanaf 2018 in balans wordt gebracht.</p>
----------	--

3. Sociaal domein

Naam	Ferm Werk
Doel	<p>Ferm Werk is de uitvoeringsorganisatie van vier gemeenten op het terrein van Participatie, Werk & Inkomen. De vier deelnemende gemeenten hebben alle taken van hun sociale diensten ondergebracht bij Ferm Werk inclusief het daarmee verbonden beleid.</p> <p>De dienstverlening die Ferm Werk verzorgt betreft het uitvoeren van taken in het kader van de Participatiewet waarin zijn opgenomen de volgende voormalige wetten: Wet Werk en Bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. Daarnaast geeft Ferm Werk uitvoering aan de Wet Sociale Werkvoorziening en het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen.</p> <p>Tot de taken van Ferm Werk behoort het op basis van genoemde regelgeving verstrekken van uitkeringen en overige inkomensondersteuning en het uitvoering geven aan in de regelgeving aangegeven activiteiten ter bevordering van participatie en re-integratie in het arbeidsproces.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De gemeentebesturen van Woerden, Montfoort, Oudewater en Bodegraven-Reeuwijk. De deelnemende gemeenten hebben in het bestuur stemrecht naar rato van het aantal inwoners. Dit komt er op neer dat de gemeente Woerden 60% van de stemmen in het Algemeen Bestuur heeft. Besluiten worden genomen met 2/3 meerderheid van stemmen.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder Y. Koster-Dreese en raadslid S. van Hameren Plv. leden: wethouder H.M.M. Haring en raadslid G. Becht.</p>
Financieel	<p>Begroting 2017 € 18.959.242 Begroting 2018 € 20.570.855 Begroting 2019 € 20.418.800</p>
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	<p>Het is van belang onderscheid te maken tussen grote geldstroom en kleine geldstroom. De zogenaamde grote geldstroom betreft uitgaven aan uitkeringen etc. die voor een groot gedeelte worden gedekt door rijksbijdragen (het BUIG-budget). Vanuit dat budget worden ook de loonkostensubsidie voor arbeidsbeperkten en de loonkosten voor 'nieuw beschut werk' betaald.</p> <p>Evenals in voorgaande jaren wordt voor 2018 verwacht dat de rijksbijdrage ontoereikend zijn als dekking voor bovengenoemde uitgaven. Er wordt rekening gehouden met een forse toename van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering. Voor 2018 wordt een gemiddeld aantal van 635 verwacht, voor 2017 was dat 522. De toename wordt veroorzaakt door de beperking van de WW, het fors beperken van de mogelijkheid een Wajong-uitkering te ontvangen en het huisvesten van stathouders binnen de gemeente.</p> <p>Geraamd wordt dat de gemeente in 2018 ruim € 660.000 moet bijdragen. Daarnaast draagt de gemeente ruim € 860.000,- bij aan de loonkosten van WSW-personeel (het zogenaamde subsidietekort).</p> <p>De kleine geldstroom betreft de organisatie- en formatiekosten van Ferm Werk. Deze kosten worden vooral gedekt door inkomsten uit de markt en gemeentelijke bijdragen. Voor 2018 wordt een gemeentelijke bijdrage verwacht van 3.8 miljoen (in 2017 werd 3.0 miljoen begroot. De toename is verklaarbaar op basis van de stijging van het aantal inwoners in de bijstand en op basis van de wens van Woerden meer inspanningen te leveren inwoners te begeleiden naar betaald werk of een zinnige dagbesteding.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Ferm Werk bestaat sinds 1 januari 2014. Op die datum zijn de sociale diensten van vier gemeenten samengegaan met het WSW-bedrijf. Geconstateerd moet worden dat de samenvoeging niet zonder hobbels is verlopen. Die hobbels zijn voor een belangrijk gedeelte overwonnen. In 2017 heeft Ferm Werk zich verder ontwikkeld tot een partner binnen het sociale domein en is de relatie met en de</p>

	<p>dienstverlening aan het bedrijfsleven verstrekt. In 2017 is het Woerdense bestand in zijn geheel doorgelicht onder meer om te bezien welke (re-integratie-)instrumenten aanvullend kunnen worden ingezet. Daarbij is een belangrijke doelstelling het uitbreiden van het aantal garantiebannen en plekken nieuw beschut.</p> <p>De screening van het bestand heeft uitgewezen dat daarin het aantal inwoners met een kleine afstand tot de arbeidsmarkt afneemt. Het bestand bestaat van een steeds groter gedeelte uit inwoners met een grotere afstand tot betaald werk. Dat leidt tot het inzicht dat gekozen moet worden voor andere vormen van begeleiding. Ferm Werk zet intern een ontwikkeling in gang om nieuwe vormen van dienstverlening te ontwikkelen. Voor 2018 zullen daarover resultaatafspraken worden gemaakt.</p>
Risico's	<p>In de begroting Ferm Werk 2018 is opgenomen dat Ferm Werk de groei van het aantal inwoners in de bijstand beperkt door een uitstroom naar werk te realiseren van 20%. Daarnaast is het streven een aantal garantiebannen en plekken nieuw beschut te realiseren overeenkomstig het aantal dat de rijksoverheid heeft voorzien voor Woerden. Gezien de cijfers over 2016 en 2017 tot op heden, is dit een forse ambitie. Als deze niet kan worden waargemaakt, valt de gemeentelijke bijdrage grote geldstroom hoger uit.</p>

Naam		Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
Doel		Het in stand houden van een dienst van gemeenten ter uitvoering van de taken bij of krachtens de Wet publieke gezondheid opgedragen aan de colleges op het gebied van de publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang / betrokkenen		Alle 26 gemeenten van de provincie Utrecht houden de gemeenschappelijke regeling in stand. Met ingang van 2014 is er 1 regeling voor zowel de stad Utrecht als de overige gemeenten. Vanaf 2014 heet de GGD niet langer 'GGD Midden Nederland' maar: 'GGD regio Utrecht' (GGDrU).
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid	: wethouder Y.Koster-Dreese
Financieel	Plv. lid	: wethouder H.M.M. Haring
Bijdrage	Basistaken	€ 306.953,-
	Intensivering basistaken	€ 8.450,-
	Basistaken-plus	€ 1.272.056,-
	Maatwerk	€ 305.740,-
	Totaal bijdrage en vergoedingen: € 1.893.003,-	
Eigen vermogen		Op basis van de aanwezige algemene reserve heeft de GGDrU een geprognosticeerd weerstandvermogen van € 735.000,- per 1 januari 2017. Er zijn 3 reserves geprognosticeerd: saldi per 1 januari 2018: algemene reserve publieke gezondheid (€ 903.000), algemene reserve reizigersadvies (€ 227.000) en algemene reserve inspecties THZ (€ 143.000). Het totaal geprognosticeerd resultaat na bestemming van de reserves is € 941.000,-
Vreemd vermogen		-
Financiële ontwikkeling		<p>De financiering van de JGZ is ontschot (vanaf 2018 wordt de JGZ gefinancierd voor de leeftijd van 0-19 jaar, de knip bij 4 jaar is verdwenen) en collectief gefinancierd (de bijdrage voor JGZ is voor alle gemeenten gelijk getrokken; er is een einde gekomen aan verschillen op basis van diverse contracten van gemeenten met diverse aanbieders voor JGZ 0-4 jaar. De bijdragen wordt bepaald op basis van kind aantallen, niet meer op basis van aantal inwoners). De JGZ 0-4 jaar is verschoven van maatwerk naar basistaken-plus.</p> <p>De begroting 2018 is een soort overgangsbegroting waarin een aanzet is gegeven op de maatschappelijke effecten. In de begroting 2019 wordt een meer definitieve verwoording van de maatschappelijke effecten opgenomen en een vertaling naar integrale producten.</p> <p>Omdat de organisatie van de GGDrU niet robuust genoeg is wordt gewerkt aan een plan om de organisatie verder te verbeteren. Daarvoor zijn ombuigingen nodig. Uit extern onderzoek is gebleken dat ombuigingen voldoende financiën kunnen opleveren voor de intensivering van de ondersteunende organisatie van de GGD. Niet zeker is of alle ombuigingen (tijdig) gerealiseerd kunnen worden (zie verder bij risico's). Verhoging van de inwonerbijdrage is voor 2018 niet nodig.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling		<p>Met alle gemeenten is overleg gevoerd met als resultaat een ontschotte en collectief gefinancierde JGZ, die aansluit bij de integrale werkwijze voor 0-18 jarigen.</p> <p>Het verplichte basistakenpakket van de JGZ is ingevoerd. Dit maakt aansluiting op het sociaal domein van de gemeenten beter mogelijk.</p> <p>In 2017 heeft de GGDrU de bouw en ontwikkeling van een nieuw Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg aanbesteed.</p> <p>Een traject is gestart om vast te stellen aan welke maatschappelijke waarden de GGDrU moet bijdragen en welke publieke/maatschappelijke effecten de GGD wil bereiken.</p>

Risico's	<p>De deelnemende gemeenten staan garant voor de betaling van rente en aflossing van de door de GGD aangedane geldlening en rekening-courant overeenkomsten. De garantstelling geschiedt naar verhouding van de inwonertallen op 1 januari van het jaar waarin de garantieverplichting tot stand is gekomen.</p> <p>Er is een integrale risico-inventarisatie uitgevoerd binnen de GGD. Vanuit de kwaliteitsmonitoring heeft tevens een operationele risico-inventarisatie plaatsgevonden. In de begroting 2018 zijn 3 risicogroepen onderscheiden: interne bedrijfsvoering, verbonden aan het karakter van een gemeenschappelijke regeling en vanuit de externe omgeving. Per productgroep zijn de risico's beschreven en van actiepunten (en stand van zaken) voorzien. De risico's zijn in euro's gekwantificeerd en vastgesteld in het benodigd weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit ligt hoger dan de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is door de accountant bepaald op ruim voldoende.</p> <p>Om het ombuigingsplan (ten behoeve van de versterking van de GGD organisatie) te realiseren is een bedrag van ruim 1,3 miljoen nodig. Dekking daarvoor is gevonden, echter daarbij is het risico dat ombuigingen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden. Ook wordt uitgegaan van een positief resultaat voor 2017 en 2018. Het ombuigingsplan wordt bij elke bestuursrapportage tegen het licht gehouden. Bij tegenvallers die niet gedekt kunnen worden door incidentele meevallers of een beroep op reserves bestaat de kans dat de inwonerbijdrage wordt verhoogd.</p>
-----------------	--

4. Cultuur, economie en milieu

Naam Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)	
Doel	De Omgevingsdienst Regio Utrecht ondersteunt en adviseert de gemeente Woerden bij het uitvoeren van milieutaken en het ontwikkelen van beleid voor milieu en duurzaamheid. De ODRU levert een bijdrage aan het realiseren van een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving en het versterken van de bestaande milieukwaliteit door inwoners, bedrijven en overheden te stimuleren tot milieuvriendelijk handelen en gedrag. Voor de uitvoering van de milieutaken is de programmabegroting van de gemeente leidend. Binnen dit financiële kader wordt jaarlijks een Uitvoeringsprogramma (UVP) opgesteld. Dit zijn de kaders waarbinnen de Omgevingsdienst haar taken uitvoert.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, De Ronde Venen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vianen, Woerden, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Zeist.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder H.M.M. ten Haring Plv. lid : wethouder M.H. Stolk
Financieel	Conform de gemeenschappelijke regeling dragen de 15 deelnemende gemeenten gezamenlijk het risico voor de Omgevingsdienst.
Bijdrage	Begroting 2017 € 1.168.856 Begroting 2018 € 1.169.554,50 (excl. € 43.150 extra bijdrage voorbereiding Omgevingswet) Begroting 2019 € 1.169.554,50
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Per 1 juli 2012 is de Omgevingsdienst Regio Utrecht ontstaan uit het samengaan van de Milieudienst Zuid Oost Utrecht en de Milieudienst Noord West Utrecht. Er is op dit moment geen noodzaak om met RUD te fuseren tot een provincie brede RUD Utrecht, maar dit punt is ook nog niet van tafel. Uitgangspunt van de gemeente Woerden is dat een eventuele RUD-vorming niet mag leiden tot een hogere gemeentelijke bijdrage.
Risico's	<p>In 2015 heeft het Algemeen Bestuur besloten de omvang van het weerstandsvermogen te relateren aan de omvang van de risico's die de organisatie loopt. In het door AB in december 2016 vastgestelde rapport Weerstandsvermogen en Risicomanagement zijn de risico's opnieuw in kaart gebracht en is op basis hiervan een berekening gemaakt van de benodigde omvang van het weerstandsvermogen.</p> <p>Op grond van in de notitie uitgevoerde berekeningen zou een weerstandsvermogen van minimaal € 800.000 benodigd zijn om alle voorziene risico's op te vangen zonder dat de exploitatie daarbij in het geding komt. Omdat het inventariseren en wegen van de risico's een subjectieve aangelegenheid is, een aantal risico's structureel van aard is en een aantal risico's wellicht nog niet in beeld is, wordt voorgesteld om het gewenste niveau van het weerstandsvermogen een ratio van 1,5 te handhaven, hetgeen neerkomt op een gewenst weerstandsvermogen van € 1.200.000.</p> <p>Dit blijft binnen de eerder gestelde 10% van de jaarmzet. Jaarlijks zullen de risico's opnieuw</p>

tegen het licht worden gehouden en waar nodig worden geactualiseerd. Dit kan leiden tot nieuwe inzichten omtrent de omvang van het aan te houden weerstandsvermogen.

De jaarlijkse notitie weerstandsvermogen wordt in het najaar 2017 opgesteld. Uit de Jaarrekening ODRU 2016 blijkt een weerstandsvermogen van € 565.853 en een omzet (totale lasten) van € 14.499.513.

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Naam	Stichting Urgentieverlening West-Utrecht
Doel	Het verlenen van urgentieverklaringen voor een huurwoning aan woningzoekenden in de regio West Utrecht. De verklaringen worden afgegeven door de stichting op basis van de huisvestingsverordening. Deze is vastgesteld door de gemeenteraad. Er is geen eigen visie van de stichting voor de realisatie van de doelstellingen uit de programma's van de begroting. De stichting voert de Huisvestingsverordening Regio Utrecht 2015, gemeente Woerden gedeeltelijk uit bij mandaatbesluit van de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeenten Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden, Montfoort, Oudewater en Lopik.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder M.H. Stolk Plv. lid : wethouder I.A.M. ten Hagen
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2017 € 21.593 Begroting 2018 € 22.580 Begroting 2019 € -
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Vanuit de betrokken gemeenten is er een urgentiecommissie die urgentieaanvragen behandelt. Het Vierde Huis verzorgt het secretariaat van de Stichting Urgentieverlening West Utrecht. Voor het maken van verweerschriften wordt een extra bedrag in rekening gebracht.
Risico's	Bij een grote toename van urgentieaanvragen, zal het budget niet kostendekkend zijn. Gezien de inrichting van het voortraject waarbij een intake plaatsvindt, is dit risico beperkt.

7. Algemene inkomsten

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek-private samenwerking.
Doel	Eventuele kortlopende en langlopende leningen aangaan en deposito's uitzetten. Daarnaast heeft de gemeente afgelopen jaren aandelen van de bank in haar bezit. Op deze aandelen wordt jaarlijks dividend ontvangen.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden heeft geen zetel in het bestuur en de raad van commissarissen van de BNG. De gemeente heeft als aandeelhouder wel stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).
Bestuurder vanuit onze gemeente	Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen.
Financieel	De bank is een structuurvenootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap. De gemeente Woerden bezit 123.201 aandelen (= 0,225% van het totaal aantal aandelen).
Bijdrage	Baten (dividenduitkering): Begroting 2017 € 110.000,- Begroting 2018 € 150.000,-

	Begroting 2019 € 150.000,-																																																
Eigen vermogen	-																																																
Vreemd vermogen	-																																																
Financiële ontwikkeling	<p>Terughoudendheid bij klanten</p> <p>Onder invloed van onzekerheid over hun toekomstige inkomsten en verplichtingen zijn de kernklanten van de bank relatief terughoudend met nieuwe investeringen. Het Rijk heeft een groot aantal taken gedecentraliseerd naar gemeenten, omdat deze de burger effectief en efficiënt kunnen bedienen. Mede daardoor is de afhankelijkheid van inkomsten vanuit het Rijk en het gemeentefonds toegenomen. Het afgelopen jaar was sprake van een verbetering van de financiële positie van woningcorporaties. De beleidsmaatregelen die zijn ingezet naar aanleiding van de verhuurdersheffing hebben hun effect, maar hebben geleid tot minder investeringen in zowel nieuwbouw als bestaand bezit. De zorgsector kenmerkt zich als een complex krachtenveld met een hoge mate van regeldruk. Het Rijk heeft zich deels teruggetrokken uit deze sector en belegt financiële risico's zoveel mogelijk bij de partijen zelf. Onder invloed van deze ontwikkelingen daalde de kredietvraag, maar dankzij een onverminderd hoog marktaandeel van BNG Bank is het afgelopen jaar EUR 10,2 miljard aan langlopende kredieten verstrekt.</p>																																																
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Het te ontvangen dividendbedrag blijft in deze nog steeds onzekere economische tijden een onzekere factor. De BNG moet gaan voldoen aan de nieuwe eisen die een maximum stellen aan de verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal. Om hieraan te voldoen moet de BNG het eigen vermogen versterken. Verder moet blijken hoe het verplichte schatkistbankieren, de bankenbelasting en de wet Hof invloed hebben op de winst van de BNG en de bijbehorende dividenduitkeringen.</p>																																																
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>KERNGEGEVENS BNG</th> <th>2016</th> <th>2015</th> <th>2014</th> <th>2013</th> <th>2012</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="6">In miljoenen euro's</td> </tr> <tr> <td>Balanstotaal</td> <td>154.000</td> <td>149.511</td> <td>153.505</td> <td>131.183</td> <td>142.228</td> </tr> <tr> <td>Kredieten</td> <td>87.576</td> <td>89.366</td> <td>90.732</td> <td>92.074</td> <td>90725</td> </tr> <tr> <td>Solvabiliteit (Tier 1 – ratio 2)</td> <td>32%</td> <td>27%</td> <td>24%</td> <td>24%</td> <td>22%</td> </tr> <tr> <td>Eigen vermogen t.g.v. aandeelhouders</td> <td>3.753</td> <td>3.739</td> <td>3.582</td> <td>3.430</td> <td>2.752</td> </tr> <tr> <td>Dividend per aandeel (in euro's)</td> <td>1,64</td> <td>1,02</td> <td>0,57</td> <td>1,27</td> <td>1,49</td> </tr> <tr> <td>Eigen vermogen per aandeel (in euro's)</td> <td>67,39</td> <td>67,14</td> <td>64,32</td> <td>61,59</td> <td>49,41</td> </tr> </tbody> </table>	KERNGEGEVENS BNG	2016	2015	2014	2013	2012	In miljoenen euro's						Balanstotaal	154.000	149.511	153.505	131.183	142.228	Kredieten	87.576	89.366	90.732	92.074	90725	Solvabiliteit (Tier 1 – ratio 2)	32%	27%	24%	24%	22%	Eigen vermogen t.g.v. aandeelhouders	3.753	3.739	3.582	3.430	2.752	Dividend per aandeel (in euro's)	1,64	1,02	0,57	1,27	1,49	Eigen vermogen per aandeel (in euro's)	67,39	67,14	64,32	61,59	49,41
KERNGEGEVENS BNG	2016	2015	2014	2013	2012																																												
In miljoenen euro's																																																	
Balanstotaal	154.000	149.511	153.505	131.183	142.228																																												
Kredieten	87.576	89.366	90.732	92.074	90725																																												
Solvabiliteit (Tier 1 – ratio 2)	32%	27%	24%	24%	22%																																												
Eigen vermogen t.g.v. aandeelhouders	3.753	3.739	3.582	3.430	2.752																																												
Dividend per aandeel (in euro's)	1,64	1,02	0,57	1,27	1,49																																												
Eigen vermogen per aandeel (in euro's)	67,39	67,14	64,32	61,59	49,41																																												
Risico's	<p>Leverage ratio: vereiste niveau bereikt</p> <p>De naar risico gewogen solvabiliteit van BNG Bank is in 2016 verder toegenomen. De Tier 1-ratio van de bank steeg tot 32% per eind 2016.</p> <p>De leverage ratio van de bank is toegenomen van 2,6% tot 3,0%, de voorgestelde minimumnorm voor deze ratio per 1 januari 2018. Indien de gehele herwaarderingsreserve en de ingehouden winst over 2016 worden meegeteld, bedraagt de leverage ratio bijna 3,3%.</p> <p>De sterke kapitaalpositie van de bank is bevestigd door de bevredigende uitkomst van de stresstest voor Europese systeemrelevante banken in juli 2016.</p>																																																

Naam	Vitens
Openbaar belang	De kernactiviteiten zijn winning, productie en levering van (drink)water aan particulieren en bedrijven. Vitens is in 2002 ontstaan door fusie van de drinkwaterbedrijven Nuon Water, Waterbedrijf Gelderland en Waterleiding Maatschappij Overijssel. In 2006 is Vitens verder gefuseerd met Hydron Flevoland en Hydron Midden-Nederland. Vitens is een publiek bedrijf. De aandelen van de NV zijn (in)direct in handen van provinciale en gemeentelijke overheden.
Doel	De gemeente heeft Vitens als verbonden partij opgenomen om zo bij te dragen aan een duurzaam goede, evenwichtige financiële positie van de gemeente.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden is aandeelhouder en heeft daarmee stemrecht. De gemeente heeft 45.284 aandelen (0,9% van het totaal aantal aandelen) in haar bezit. Betrokken zijn diverse gemeenten en provincies.
Bestuurder vanuit onze gemeente Financieel Bijdrage	<p>Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen.</p> <p>Baten (dividenduitkering): Begroting 2017 € 123.720,- Begroting 2018 € 145.815,- Begroting 2019 € 40.756,-</p> <p>De afgelopen jaren wordt er meer dividend ontvangen dan begroot. Daarom is in de begroting 2017 het bedrag opgehoogd naar € 123.720. In 2017 is werkelijk over 2016 een dividend ontvangen van € 152.150.</p>

	<p>Het verwachte dividend over het boekjaar 2017 (uitbetaald in 2018) bedraagt 3,22 euro per aandeel. Voor het boekjaar 2018 (uitbetaald in 2019) bedraagt het verwachte dividend per aandeel 0,90 euro. Dit lagere dividend wordt veroorzaakt door de verwachte daling van de WACC (van 4,2 naar 3,4%) en het teveel behaalde resultaat in 2016 dat moet worden tergegeven aan de klanten door middel van een tariefverlaging.</p> <p>Vitens gaat de komende jaren werken aan de versterking van de solvabiliteitspositie. Het dividend voor 2019 is weer gehandhaafd op het niveau van 2017.</p>
Eigen vermogen	<p>Per 31-12-2017 :€ 526,3 miljoen (verwachting)</p> <p>Per 31-12-2018: € 525,7 miljoen (verwachting)</p>
Vreemd vermogen	<p>Per 31-12-2017 : € 1.223,8 miljoen (verwachting)</p> <p>Per 31-12-2018 : € 1.233,9 miljoen (verwachting)</p>
Solvabiliteit	<p>Per 31-12-2017: 30,1%</p> <p>Per 31-12-2018: 29,9%</p>
Resultaat	<p>2017 : 48,5 miljoen</p> <p>2018: 13,0 miljoen</p>
Financiële ontwikkeling	
Inhoudelijke ontwikkeling	-
Risico's	-

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

De financiële positie van een gemeente bestaat uit de exploitatie en het eigen vermogen. Het niet geormerkte vermogen (= de beschikbare weerstandscapaciteit) is van belang om te bepalen of de gemeente financieel gezond is, wat mede afhankelijk is van het risicoprofiel.

Voor het beoordelen van de financiële positie is daarom inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Woerden om niet gedekte risico's op te vangen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Wettelijk kader

De gemeente heeft voor wat betreft het weerstandsvermogen en risicobeheersing met een aantal wetten en toezichthoudende partijen te maken: gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), Rijk, provincie Utrecht en accountant. De informatie die in deze paragraaf is opgenomen is vooral gebaseerd op het BBV. Hierin is opgenomen dat in deze paragraaf een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's is opgenomen.

Gemeentelijk beleid

Hoe we met risico's en de bepaling en aanwending van het weerstandsvermogen omgaan, hebben we vastgelegd in de Notitie Financiële Sturing. De recentste versie van dit document is door de raad vastgesteld in februari 2017. Veel van het onderstaande is terug te leiden tot de afspraken die in de Notitie FS staan. Ons beleid is erop gericht om goed zicht te hebben op de risico's die het behalen van onze doelstellingen in de weg kunnen staan. De risico's die we onderkennen worden geanalyseerd en afhankelijk van het type risico worden beheersmaatregelen opgesteld en uitgevoerd. Dit proces is cyclisch opgebouwd en maakt onderdeel uit van ons planning-en-controlinstrumentarium. Ten aanzien van de aanwending van de weerstandscapaciteit bepaalt ons beleid:

- Voor zover mogelijk treffen we maatregelen ter beperking van de schade.
- Voor zover de schade niet kan worden beperkt, analyseren we in hoeverre de kosten kunnen worden betaald uit de daarvoor bedoelde programmabudgetten. Dit geldt ook voor de kosten die aan het treffen van de maatregelen zijn verbonden.
- Als dat niet mogelijk of bestuurlijk ongewenst is, wordt een beroep gedaan op de aanwezige weerstandscapaciteit.

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals er sprake is van incidentele en structurele risico's, zo is ook sprake van incidentele en structurele weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel is opgenomen welke onderdelen kunnen worden onderscheiden binnen onze gemeente en in hoeverre deze structureel of incidenteel zijn.

Conclusie op basis van dit overzicht is dat er aanmerkelijk meer incidentele dan structurele dekking is. Dit is geen probleem. Bij de kwantificering van de risico's wordt hier rekening mee gehouden door structurele risico's dubbel te laten meetellen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat binnen een tijdsbestek van 3 tot 4 jaar een structureel risico kan worden opgevangen, waarbij in het eerste jaar de impact 100% bedraagt, in het tweede jaar 75%, in het derde 25% en in het vierde 0%.

		Begroting 2018	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016
AR + AR grb	inc.	€ 26.635	€ 36.254	€ 39.535	€ 42.012	€ 42.740
Stille reserves	inc.	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Onvoorzien	str.	€ 26	€ 51	€ 26	€ 51	€ 51
Totaal		€ 26.661	€ 36.305	€ 39.561	€ 42.063	€ 42.791

Op de tabel is de volgende toelichting te geven:

- Algemene reserve. De incidentele weerstandscapaciteit van de gemeente Woerden wordt hoofdzakelijk gevormd door de algemene reserve. Andere reserves worden niet meegerekend, omdat hiervoor een bestemming in de begroting is opgenomen.

- Stille reserves. De stille reserves van de gemeente Woerden worden vanwege hun speculatieve karakter op 0 gewaardeerd.
- Post onvoorzien. Ter dekking van onvoorzien begrotingsuitgaven in de loop van het jaar is in de begroting een budget onvoorzien opgenomen. Dit budget is gebaseerd op een norm van € 0,50 per inwoner.

4. Risico's

De onderstaande tabel bevat een overzicht van de risico's die na toepassing van de beheersmaatregelen een financieel (rest)risico van € 50.000 of meer laten zien en waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve in het leven is geroepen (peildatum: september 2017). Het overzicht toont 34 van de in totaal 107 geïnclassificeerde risico's. Deze risico's vertegenwoordigen in euro's uitgedrukt 86% van het totaal aan risico's. Wij presenteren (conform de Notitie Financiële Sturing) alleen de risico's van € 50.000 of meer, om focus te houden op de risico's die substantieel van aard zijn. De risico's kleiner dan € 50.000 zijn als totaalregel onder aan de tabel opgenomen.

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
1	Telefonische dienstverlening	Versnippering van informatie, niet in 1 systeem toegankelijk	langere wachttijden, servicenormen niet halen, ontevreden klanten en collega's	S	Doorontwikkeling procesmanagement/ zaakgericht werken. Een goede doorontwikkeling (en vullen) van het zaakstelsel levert een effectievere en efficiëntere dienstverlening (aan de voorkant) op. Burgers worden daardoor écht voor 80% geholpen met hun vraag. Hierdoor ontstaat er uiteindelijk ruimte binnen de vakafdelingen.	Ja	50.000
1	Continuering van de infrastructuur	Kwetsbaarheid en knelpunt in kennis borging Linux systeembeheer	Er vinden steeds meer storingen plaats, het duurt langer voor de worden opgelost, systemen vallen uit, de gemeentelijke bedrijfsvoering vertraagt in ernstige mate	I	1) Inhuur voor Linux projecten 2) documentatie Linux beheer 3) actieve monitoring toestand senior systeembeheerder Linux 4) besluitvorming rondom de toekomst van de andere Linux beheerder binnen onze organisatie en 5) indien nodig snel werven nieuwe beheerder. 6) Langere termijn: onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het Linux systeembeheer minder kwetsbaar te maken.	Ja	187.500
1	Behalen diverse financiële taakstellingen ICT	1. Er ligt geen plan aan de basis van de taakstellingen. 2. Er is een hoge mate van onvoorzienbaarheid	Software of hardware is verouderd, traag, afwezig, niet gekoppeld e.d.	S	Daar waar mogelijk samen met andere gemeenten zoeken naar opties voor inzet van andere software. Het is niet mogelijk zonder meer software te schrappen. Wel mogelijk is: Verbeteren sturing op aanschaf en contracten. Actief monitoren uitgaven en budgetten. (Daar waar mogelijk)	Ja	175.000
1	bijdrage aan structurele bezuinigingen 2015 t/m 2018 via inkomsten FermWerk	De inkomsten voor de dienstverlening aan Ferm Werk zijn opgenomen als bijdrage aan de taakstelling. Tegelijkertijd zijn ze te hoog ingeschat, terwijl de uitgaven hiervoor reeel zijn ingeschat. Dit betekent dat de taakstelling feitelijk groter en nog moeilijker te realiseren wordt. Daarnaast kan Ferm Werk het contract per 2019 beëindigen. En betaalt FermWerk via een staffel per gebruikte werkplek (is dus terug te schroeven door FermWerk). Dit tarief zelf staat vast in het contract t/m 2018.	Niet (voldoende) realiseren van bezuiniging	S	1. In overleg met Ferm Werk voor een oplossing. 2. Na besluitvorming van Ferm Werk de lagere inkomsten budgetneutraal verwerken in de begroting door tegelijk een lagere raming voor uitgaven aan hardware en software. 3. Daarna de maatregelen conform risico mbt taakstelling hierboven.	Ja	75.000

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
1	Implementatie HNW, plaatsafhankelijk werken	Krappe planning na besluitvorming	Vertraging of onzorgvuldige uitvoering HNW	I	1) Zie onderdeel 4 (Linux beheer). De Linux projecten hebben ook betrekking op de invoering van HNW. 2) Projectgroep verzoeken planning nader uit te werken en actief knelpunten signaleren en waar nodig prioriteiten leggen	Ja	93.750
1	Continuïteit reguliere dienstverlening DIV	Achterstand bij de documentaire informatievoorziening is ontstaan door de omslag van een fysieke situatie naar een digitale situatie, waarbij fysieke situatie gehandhaafd is, waardoor er dus dubbele werkzaamheden plaats vonden. Ook de ambtelijke samenvoeging met Oudewater heeft een extra werkdruk bij DIV tot gevolg gehad doordat applicaties/informatievoorziening moest worden samengevoegd. Naast bovenstaande is er ook een upgrade van ons huidige DMS applicatie geweest.	Op korte termijn is het risico dat niet alle documenten in hun onderlinge samenhang zowel analoog als digitaal voor de organisatie beschikbaar zijn, waardoor er mogelijk niet de juiste afwegingen gemaakt kunnen worden bij de besluitvorming.	S	Achterstanden bevroren. Bij papierloos werken dossiervorming weer doorvoeren. Achterstanden op later tijdstip inlopen.	Ja	175.000
1	Uitrol zaakgericht / digitaal werken	In aanvang zal het zaakgericht / digitaal werken extra werk opleveren voor DIV. Een investering in tijdelijk extra capaciteit is dan ook noodzakelijk.	Als er onvoldoende middelen beschikbaar zijn, zal het digitaliseringsproces een vertraging oplopen.	I	Programmamanager is aangetrokken voor HNW met als onderdeel digitaal zaakgericht werken in de hele organisatie. Projectleider ZGW is aangetrokken.	Ja	87.500
1	Realisatie e-Depot voor duurzame archivering	Geen e-Depot aanwezig en geen voorzieningen hiervoor getroffen. Onder andere niet meegenomen in de meerjaren begroting.	slecht toegankelijk documenten voor externen.	S	Plan van aanpak maken vanaf 2018.	Ja	75.000
1	Personeelsbudget	Bovenformatief personeel met vaste aanstelling: zaakgericht digitaal werken vereist kwantitatief minder, kwalitatief hoger geschoolde medewerkers.	Hogere loonkosten doordat voor medewerkers in vaste dienst geen passend werk is binnen de organisatie, terwijl de loonkosten stijgen (functiewaarderingen)	S	Op basis van vlootshouw analyseren mogelijkheden per medewerker en vroegtijdig opleiden, c.q. stimuleren regie te nemen op eigen loopbaan.	Ja	50.000
1	Continuïteit reguliere dienstverlening	Het aantal taken is in de laatste jaren flink toegenomen, terwijl de capaciteit juist is afgenomen en dreigt verder af te nemen door niet invullen van vacatures.	Dat de taken op het gebied van basisregistraties en belastingheffing niet meer voldoende kunnen worden uitgevoerd.	S	1 Beleid en uitvoering Woerden en Oudewater op elkaar afstemmen; 2 Zeer kritisch kijken naar eventuele nieuwe taken; 3 Sturen op het aantal bezwaarschriften.	Ja	50.000

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
					4 Vacatures invullen		
1	Werken voor twee gemeentebesturen	Er zitten nog steeds verschillen in systemen, werkwijze, kwaliteit, processen, enz, enz.	1 Dat het tijd en geld kost om de systemen en de werkwijzen (incl. kwaliteit) op elkaar af te stemmen; 2 Dat er verschillen in werkwijze en/of kwaliteit blijven, waardoor efficiencywinst 3 Dat er te weinig capaciteit is om gewenste verbeteringen en afstemming door te voeren. uitblijft;	S	Collegevoorstel mbt Thorbecke maken om het mandaat van de uitvoering WOZ bij de teammanager neer te leggen.	Ja	75.000
7	Heffen Toeristenbelasting mbt het structureel verhogen van de inkomsten tot ca 20.000 euro in 2017	Het aantal toeristen welke de extra inkomsten moeten gaan genereren. We weten niet of er hotels, B&B's erbij komen de komende jaren en of deze extra toeristen trekken of dat het een verschuiving is van de toerist van de één naar de ander.	Worden de tarieven niet verhoogd dan is de verwachting dat het lastig wordt om de extra te genereren inkomsten te innen.	S	1 Tarieven verhogen; 2 Structurele inkomsten verlagen;	Nee	75.000
1	Open Data realiseren	De druk op het team Gegevensbeheer en in dit geval cluster GEO is toegenomen. Vooral in de doorontwikkelingen. Stilstaan is geen optie. De raad vraagt het in de motie Open Data, het werkveld vraagt het.	Wordt er geen extra capaciteit geworven dan blijven we stilstaan in ontwikkelingen, bestaat er gevaar dat er medewerkers omvallen en kunnen we niet de verwachtingen inwilligen wat de raad wil.		1 Prioriteiten toekennen met die risico dat we niet meer aan bepaalde verwachtingen kunnen voldoen. 2 Capaciteit vergroten	Nee	75.000
1	Informatieveiligheid	Risico's als benoemd in Beleidsplan Informatieveiligheid en Privacy	Continuïteit bedrijfsvoering, imagoschade, enz.	S	Richtlijnen informatieveiligheid uitvoeren en bewaken conform Implementatieplan I&P	Nee	262.500
1	RHC Rijnstreek en Lopikerwaard	Hogere exploitatielasten als gevolg nieuwe huisvesting Stadhuis en de ontwikkeling van een e-depot, met bijkomend risico dat deelnemers GR zullen verlaten.	Niet of onvolledig behalen van beleidsmatige en/of financiële doelstellingen	S	n.v.t.		175.000
1	Privacy	Datalek zoals bedoeld in Wbp	Imagoschade (betrouwbare gemeente) en boete van max. 82.000 AP, stagnerende bedrijfsvoering, enz. Financieel risico per persoon waarvan gegevens gelekt: 190 euro.	S	Technische maatregelen en verhogen Awareness	Nee	375.000
1	Website: werken voor twee besturen	Gemeentebestuur van Oudewater heeft afwijkende wensen tav de vormgeving van de website en geen budget voor ontwikkeling nieuwe	Rekening is gehouden met gelijktijdige doorontwikkeling van de websites van Woerden en Oudewater. Nu Oudewater een andere koers wil, is daarvoor onvoldoende	S	Incidenteel: budget beschikbaar laten stellen voor separate doorontwikkeling website Oudewater, rekening houden met hogere onderhoudskosten door meerdere leveranciers,	Nee	75.000

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
		website.	personele capaciteit beschikbaar.		extra personele capaciteit		
1	Basisregistratie WOZ	Wegvallen van de senior en het nog niet invullen van de vacature gegevensmakelaar.	De kwaliteit van de WOZ kan achteruit gaan met een direct gevolg dat er mogelijk meer bezwaarschriften zullen komen.		Tijdelijk gaat er ingehuurd worden en wellicht dat we de senior vanuit het cluster GEO erbij gaan betrekken om tijdelijk als inhoudelijke verantwoordelijke te gaan fungeren.	Ja	50.000
2	Woerden heeft een gezond, vitaal en veilig areaal aan bomen. Uitvoering BVC en Regulier onderhoud. Opstellen en uitvoeren van het uitvoeringsplan, deel Vervangingsplan Bomen. De jaarlijkse boomveiligheidscontrole is uitgevoerd, alle zieke/gevaarlijke bomen zijn verwijderd c.q. veilig gemaakt.	Omvallen van bomen (bijv door storm)	Veiligheid (schade door bomen aan personen)	I	Regulier onderhoud, BVC inspecties, verzekering, muteren beheerssysteem, prioriteiten (risico en attentiebomen jaarlijks inspecteren)	Nee	93.750
2	idem		Schade door bomen aan particuliere eigendommen	S	Regulier onderhoud, BVC inspecties, verzekering, muteren beheerssysteem	Nee	95.000
2	idem		Schade door bomen aan gemeenteeigendommen	S	Regulier onderhoud, BVC inspecties, muteren beheerssysteem	Nee	332.500
2	idem	Schades aan bomen veroorzaakt door personen	Schade aan bomen (Kapitaalvernietiging + veiligheidsrisico's)	S	HIOR (Handboek Groenblauw)+ Handboek Kabels en Leidingen + toezicht bij projecten en onderhoudwerkzaamheden + Beheerplan groenblauw	Nee	95.000
2	idem	Ziekten en plagen	veiligheids en gezondheidsrisico's	S	HIOR (Handboek Groenblauw)+ Uitvoeringsplan (bestrijding eikenprocessierups en omgaan met zieke bomen)	Nee	95.000
2	idem	Onzekerheden t.a.v. intern personeel	Kennislacunes	S	Trainingen en cursussen, externe inhuur	Nee	75.000
2	idem		Capaciteitsprobleem	S	Capaciteitsplanning en externe inhuur	Nee	75.000

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
2	De veiligheid en de bereikbaarheid van rij- en vaarwegen borgen. Het uitvoeringsprogramma a beschoeiingen uitvoeren, waarbij de veiligheid en de bereikbaarheid optimaal gewaarborgd blijft. 2017; detail-planning cf. MOP	Geen beschikbaar budget voor vervanging/ groot onderhoud	Achterstalligheid neemt toe. Risico op bezwijken oevers neemt toe.	S	Beschikbare budget voor onderhoud inzetten om herstelmaatregelen uit te voeren indien veiligheid of functionaliteit van de oevers in gevaar komt.	Ja	87.500
5	Aanleg kunstgrasvelden (TPE)	Discussie over toe te passen rubber infill-materiaal en veldverlichting	Vertraging van de aanbesteding en uitvoering. Uitstel van de werkzaamheden naar 2018, imagoschade richting sportvereniging	I	College-/ raadsbesluit met keuze van infill-materiaal en verlichting	Ja	187.500
2		Uitval verkeersregelininstallaties	Doorstroming op kruispunten stagneert, verkeersonveilige situaties	I	Armaturen en vris vervangen, hier dient geld voor gereserveerd te worden	Nee	131.250
6	RO Procedures	verliezen RO procedures	schadevergoedingen	S	risico's afwegen en bespreken met p.h.; zorgvuldigheid bij processen vergunningen en bestemmingsplannen	Ja	50.000
6	RO beleid	te ruime interpretatie van wet- en regelgeving door (te) liberaal beleid	schadevergoedingen	S	risico's afwegen aan de voorkant en gevolgen inzichtelijk maken	Ja	50.000
1	Verbonden partijen	bepaalde invloed door minderheidspositie	voor Woerden schadelijke besluitvorming	S	betere lobby cq inschatting gevolgen van meerderheidsbesluiten (Recr.schap, OdrU, VRU)	Ja	75.000
5	Gymzaal - Essenlaan	De gymzaal en de naastliggende school hebben gezamenlijk 1 meter voor gas en electra. Het ID-college heeft 12 jaren lang alles betaald a ca. € 25.000 pj.	Hier zijn ze recentelijk achter gekomen en ze willen nu de gemeente kosten terug zien	I	Beroepen op verjaring en coulance	Nee	87.500
6	VPB	Het betalen van belasting over winst bij verkoop/verhuur vastgoed of grondbedrijf	Financiële tegenvallers	S	Bij team Financiën is een extern adviseur (Step in Control) ingehuurd om de gemeente voor te bereiden op de komst van de VPB	Ja	187.500
3	Zorg / Werk & inkomen algemeen	Doordat de door de gemeente uitgevoerde zorgtaken en werk & inkomen taken 'open einde regelingen' zijn, is geen zekerheid te	Met als gevolg een financieel risico	S	Ervaringscijfers genereren; actuele budgetoverzichten bijhouden; Budgethouders in hun rol P-budget mag niet overschreden worden	Ja	1.000.000

Programma	Doelstelling/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	I/S*	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd	Kans x omvang (in €)
		krijgen en geen grens te stellen aan het aantal 'aanvragen' om ondersteuning. Het risico kan betrekking hebben op de materiële uitgaven (zorgkosten, uitkeringen, e.d.) én op de organisatiekosten					

Subtotaal risico's groter dan of gelijk aan € 50.000 programma's 1 ,2, 4, 5, 6 en 7	€	3.898.750
Subtotaal risico's kleiner dan € 50.000 programma's 1 ,2, 4, 5, 6 en 7	€	648.750
Totaal risico's programma's 1 ,2, 4, 5, 6 en 7	€	4.547.500
Subtotaal risico's groter dan of gelijk aan € 50.000 programma 3	€	1.000.000
Subtotaal risico's kleiner dan € 50.000 programma 3	€	122.500
Totaal risico's programma 3	€	1.122.500
Totaal risico's (alle programma's)	€	5.670.000

* I = Incidenteel
S = Structureel

5. Niet kwantificeerbare risico's

Niet alle risico's zijn in een geldswaarde uit te drukken. Dat wil niet zeggen dat dergelijke niet-kwantificeerbare risico's geen schade aan de gemeente kunnen berokkenen. Hier moet met name gedacht worden aan gebeurtenissen die imagoschade tot gevolg hebben. Het spreekt voor zich dat dergelijke risico's om beheersmaatregelen vragen en een plek in deze paragraaf verdienen, wanneer de impact ervan groot kan zijn. Momenteel zijn er geen niet-kwantificeerbare risico's die gemeld moeten worden.

Overig:

Naast bovengenoemde risico's noemen wij nog de dilemma's waar eerder in het juni-overleg over is geschreven, te weten:

- Openbare ruimte (integraal)
- Duurzaamheid
- Organisatie
- Sociaal domein

Het betreffen dilemma's waarover de nieuwe coalitie strategische keuzes zal moeten maken.

Ten slotte is – na het redigeren van de risico's – informatie ontvangen met betrekking tot de taxaties van grond die onder een waterverdedigingswerk valt. Het deel van het perceel dat in de kernzone van het waterverdedigingswerk (dijk) valt, moet vrijgesteld worden in de WOZ-taxatie. Dit heeft gevolgen voor de OZB-opbrengst. Het is nog niet exact bekend wat dit voor de opbrengst betekent, maar grofweg schatten wij in dat dit een OZB-derving zou kunnen betekenen ad € 126.000. Wij zullen dit punt betrekken bij de voorstellen omtrent de belastingverordeningen, later dit jaar.

6. Weerstandsvermogen

Het totaalbedrag aan kwantificeerbare risico's bedraagt € 4.547.500 (excl. Sociaal domein). Het is te verwachten dat het jaarlijkse totaal berekende bedrag aan risico's (sterk) fluctueert. Als wordt vastgehouden aan één vaste ratio tussen risico's en benodigde weerstandscapaciteit kan dat inhouden dat er in de exploitatie grote verschuivingen (lees: bezuinigingen) moeten worden ingeboekt om de norm te behalen. Dit wordt als onwenselijk gezien. Wel is het wenselijk dat er een norm wordt bepaald. Daarom is in overleg met de Auditcommissie een bandbreedte afgesproken. Die bandbreedte is:

- minimaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's (dit zijn de risico's waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve in het leven is geroepen) en
- maximaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's maal een onzekerheidsfactor van 1,43. Deze onzekerheidsfactor gaat ervan uit dat de geïnventariseerde (rest)risico's 70% van de totale risico's vormen.

Sociaal domein

Het Sociaal domein heeft een eigen risicovoorziening: de reserve Sociaal domein. Deze reserve is ontstaan uit de voormalige reserve Wmo en geldt nu als reserve voor alle risico's uit programma 3. Ook exploitatietekorten binnen programma 3 worden uit deze reserve gedekt. Dit is laatstelijk gebeurd bij het vaststellen van de jaarrekening 2015. De reserve is in de loop der jaren gegroeid en bedraagt momenteel € 3.325.246.

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 heeft uw raad de reserve Sociaal domein, voor zover onbestemd, gemaximeerd op het totaal van de risico's binnen het Sociaal domein, met inachtneming van de onzekerheidsfactor van 70%. Het totaal van de risico's binnen het Sociaal domein is ten opzichte van de jaarrekening 2016 ongewijzigd gebleven.

Aangezien in het weerstandsvermogen alleen de risico's worden opgenomen waarvoor geen andere vorm van dekking bestaat, dienen we te onderzoeken hoe het totaal aan risico's binnen programma 3 zich verhoudt tot de hoogte van de reserve. Alleen voor zover de risico's het reservebedrag overstijgen, tellen zij mee in de berekening van het weerstandsvermogen.

De verhouding tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit binnen de afgesproken bandbreedte ziet er op peildatum 1 september 2017 als volgt uit:

	Begroting 2018	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2015	Begroting 2016
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 26.686	€ 36.305	€ 39.586	€ 42.064	€ 42.740
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)	€ 4.548	€ 4.155	€ 2.726	€ 4.419	€ 4.602
Weerstandsvermogen ondergrens	5,9	8,7	14,5	9,5	9,3
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 6.504	€ 5.942	€ 3.898	€ 5.355	€ 5.577
Weerstandsvermogen bovengrens	4,1	6,1	10,2	7,9	7,7

Uit de tabel blijkt dat er ook bij het opstellen van de begroting 2018 voor de risico's ruimschoots dekking is vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit, gemeten naar de huidige afspraken omtrent de bandbreedte. Uitgaande van de ondergrens kunnen de risico's 5,9 maal gedekt worden. Bij de bovengrens is dit 4,1 maal.

7. Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Zij kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente. Daarom schrijft het Besluit begroting en verantwoording (BBV) sinds kort voor dat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat:

- netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- solvabiliteitsratio
- grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit

Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Hieronder wordt per kengetal uitgelegd welke verhouding wordt uitgedrukt.

a. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

b. solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

c. grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

d. structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele

baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

e. *belastingcapaciteit*

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een eventuele financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Dit gebeurt door de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven.

In onderstaande tabel geven we de kengetallen en hun verloop weer.

Kengetal	Verslag 2016*	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
a1. netto schuldquote	81%	102%	129%	148%	147%	148%
a2. netto schuldquote gecorrigeerd	80%	100%	128%	148%	147%	147%
b. solvabiliteitsratio	36%	35%	27%	24%	24%	24%
c. grondexploitatie	-9,80%	-13,40%	-11,41%	0,93%	0,73%	1,66%
d. structurele exploitatieruimte	-6,23%	0,92%	-4,41%	-1,84%	-1,21%	-0,89%
e. belastingcapaciteit	94,33%	96,23%	96,27%	-	-	-

* Bijgesteld n.a.v. definitieve balans over 2016

Verklaring

Dat de verschillende kengetallen stijgen, respectievelijk dalen valt als volgt te verklaren:

Netto schuldquote stijgt door hogere schuldenlast (vast en vlottend), terwijl de (geraamde) baten dalen ten opzichte van de gerealiseerde baten in 2016. Deze daling is te verklaren door het feit dat we 2016 hebben afgesloten met een gunstig resultaat door de verkoop van enkele panden. De hogere schuldenlast is het gevolg van de gestegen financieringsbehoefte als gevolg van een aanzienlijk aantal projecten dat de laatste tijd is of wordt opgestart (zoals scholenbouw, asfaltverhardingen, Bravo-projecten, het stadhuis, Ibor, sportvelden). Ook in de komende jaren verwachten we een stijgende financieringsbehoefte (zie ook onderdeel 7 van de paragraaf Financiering).

Solvabiliteit daalt door een vermindering van het eigen vermogen. Belangrijke oorzaken van de daling van het eigen vermogen zijn: het afboeken van het gebouw aan de Carrosserieweg en de uitnamen uit de algemene reserve in het kader van de begroting 2017/2018.

Grondexploitatie daalt in 2018, maar stijgt weer vanaf 2019. De "bouwgronden in exploitatie" gaan van -€ 12 miljoen (negatief) in 2018 naar € 1 miljoen (positief) in 2019. Dit is het gevolg van het afsluiten van de grondexploitatie Defensie-eiland in 2019, waardoor de in de exploitatie opgenomen verliesvoorziening vrijvalt.

Structurele exploitatieruimte is negatief omdat in de berekening ervan de mutaties op de reserves niet meetellen. In meerjarenperspectief worden de waarden steeds minder negatief, doordat we steeds minder aan reserves onttrekken.

Belastingcapaciteit stijgt licht, maar is over de afgelopen jaren redelijk stabiel.

Analyse

Voor een beoordeling van de financiële positie moeten de kengetallen in samenhang en in historisch perspectief worden gezien. Te zien is dat de schuldquote in meerjarenperspectief stijgt en daarmee in het "rode gebied" komt. In de komende jaren blijft de behoefte aan geleend geld bestaan, terwijl onze leencapaciteit daalt als gevolg van een dalend exploitatiesaldo. Tegelijkertijd daalt onze solvabiliteit.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Bedrijfsvoering draait om het sturen en beheersen van de organisatie om de geplande resultaten zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren. Het gaat dus om antwoorden op hoe-vragen. Vraagstukken waar het college zich dagelijks mee bezighoudt. Er zijn ook thema's die de kaderstellende rol van de raad raken. Deze paragraaf gaat daarop in. Daarnaast wordt in financiële zin inzicht gegeven in de bedrijfsvoeringkosten.

2. Speerpunten

Organisatieontwikkeling

Op basis van de Organisatievisie WOW 2020 en het WOW Uitvoeringsprogramma werken we aan fitte organisatie die in staat is om de samenleving, het bestuur en de medewerkers te verbazen, verrassen en verwonderen. Hiervoor trekken we 4 jaar uit, van 2017 tot en met 2020. In die periode brengen we de organisatie in een ontwikkelritme o.a. door te werken in sprints van steeds drie maanden. Elke sprint kijken we terug naar de behaalde resultaten, leren we van het afgelegde pad en plannen we de komende drie maanden. Op die manier proberen we een optimale balans te vinden tussen de visie als stip op de horizon en actuele ontwikkelingen uit de praktijk. Benadrukt wordt dat de gemeenteraad nog een besluit moet nemen over de financiën die nodig zijn voor de bemensing van het WOW programma. Deze bemensing is noodzakelijk om het programma in de huidige vorm te vervolgen. Hierover vinden momenteel gesprekken plaats met het presidium.

Op het gebied van het verbeteren van dienstverlening aan de samenleving zijn goede vorderingen gemaakt: Acht klantprocessen zijn benoemd die in 2017 en 2018 volledig gedigitaliseerd worden. Inwoners hoeven hun vraag maar één keer te stellen, worden snel en vriendelijk geholpen, zijn niet afhankelijk van een bepaalde medewerker, hebben inzicht in hun proces en worden hiervan actief op de hoogte gehouden. Om de kracht van de samenleving te benutten en om de externe oriëntatie van de organisatie te versterken wordt in 2018 in een wijk en een dorp de pilot gebiedsgericht werken gestart. De wijk- en dorpsambtenaren gaan zich volledig toeleggen op het samen met inwoners en professionals oplossen van problemen en benutten van kansen op het gebied van leefbaarheid. In de overige 7 gebieden wordt de huidige werkwijze van het gebiedsgericht werken voortgezet.

Voor wat betreft de dienstverlening aan het bestuur wordt in 2018 de strategische functie van de organisatie verder versterkt. Een belangrijke rol hierbij speelt de samenwerking met Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden en de U10. Deze samenwerking wordt doorontwikkeld en heeft een positieve invloed op de organisatie. Ook het opgavengestuurd wordt verder uitgerold. In 2017 hebben we gedefinieerd wat wij onder opgavengestuurd werken verstaan, hebben we een werkwijze vastgesteld en de consequenties voor de organisatie van het werken met opgaveteams doordacht. Bij opgavengestuurd werken is niet de organisatie, maar de aard van de opgave leidend. Dat biedt de medewerkers een uitdagende werkomgeving en volop kansen, maar zal van hen ook een grotere flexibiliteit en een bredere inzetbaarheid vragen. Ook zijn we in 2017 in een aantal teams gestart met meer zelfsturing. Dit wordt in 2018 verder uitgerold. We willen op korte termijn starten met een aantal pilotprojecten gestart (o.a. duurzaamheid, inclusie en transformatie sociaal domein) om te onderzoeken wat zelfsturing en opgavengestuurd werken betekenen voor bestuur en organisatie.

Ook op het gebied van medewerkers gaan de veranderingen in 2018 onverminderd door. In de tijdelijke huisvesting is de organisatie gewend geraakt aan Het Nieuwe Werken. Medewerkers hebben geen vaste werkplek meer en de tijdregistratie (klok) is afgeschaft. Ter voorbereiding hiervan worden alle werkplekken voorzien van dubbele beeldschermen en thin cliënts. Tevens worden alle medewerkers voorzien van een smartphone, een iPad of laptop. In 2018 verhuist de organisatie naar de nieuwe huisvesting. De nieuwe huisvesting zal volledig worden ingericht o.b.v. de uitgangspunten van HNW. In 2018 blijven we inzetten op een organisatie die medewerkers kansen biedt om zich te ontwikkelen en hun talenten te ontplooiën. We werken aan een klimaat dat medewerkers ruimte biedt om keuzes te maken op het gebied van groei, doorstroom en ontwikkeling.

Op 21 maart 2018 vinden weer gemeenteraadsverkiezingen plaats. Om de nieuwe coalitie te faciliteren bij het opstellen van een coalitieprogramma worden in 2018 vanuit verschillende taskforces overzichten gemaakt van de beschikbare middelen i.r.t. tot mogelijk politieke prioriteiten. Een van de taskforces brengt de situatie in kaart op het gebied van de ontwikkeling van de organisatie. Dit kan de raad gebruiken voor de afweging van zijn politieke prioriteiten. De samenwerking met Oudewater is in 2017 geëvalueerd en wordt in 2018 verder vormgegeven. Het uitgangspunt is een samenwerking op basis van partnerschap, waarbij beide besturen zich profileren als 'eigenaar' van de organisatie. Momenteel wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om dit in de praktijk te brengen.

Informatiebeleid

De informatievoorziening en de daarbij behorende ICT-infrastructuur zijn belangrijke steunpilaren voor het functioneren van de gemeente Woerden. Zonder een doelmatig opgezette informatievoorziening en de juiste ICT kan de gemeente haar taken niet uitvoeren en haar ambities zoals onder andere verwoord in het programma 'Digitale Agenda 2020' niet waarmaken.

Het nieuwe informatiebeleidsplan geeft inzicht in de samenhang tussen de thema's Cultuur en Gedrag, de Robuuste en Flexibele Informatievoorziening en het Zaakgericht Werken.

De kwaliteit, volledigheid en het actueel zijn van informatie en het gemeenschappelijk gegevensgebruik (o.a. open data/BIG data) zijn de komende jaren belangrijke speerpunten binnen de informatievoorziening. Dit komt de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering ten goede, waarbij de kosten en baten nauwlettend worden bewaakt. In het kader van mogelijke kostenreductie wordt voortgegaan op de ingeslagen weg van intergemeentelijke samenwerking in de ICT-coöperatie.

Op grond van het Beleidsplan informatieveiligheid en Privacy en het bijbehorende implementatieplan worden maatregelen overeenkomstig de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) geïmplementeerd. Deze baseline is de kern van de verantwoording over informatieveiligheid aan de gemeenteraad. De verantwoording bestaat uit een zelfevaluatie, een IT-audit, een verklaring van het college van B&W en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag.

Verbetering van dienstverlening, informatieveiligheid en privacy zijn geen eindige trajecten maar zaken die voortdurende doorontwikkeling vereisen. Ook streven we naar integratie van oplossingen en mogelijkheden, zoals het gebruik van geo-informatie binnen de website en 3D-mogelijkheden.

Op het gebied van informatiemanagement wordt voortgang geboekt. De interne en externe informatiestromen zijn al verbeterd en blijven we continu verbeteren. Denk aan Het Nieuwe Werken en het opzetten en optimaal benutten van het gegevensmagazijn.

Om betere en doelmatiger dienstverlening te kunnen bieden en om de gemeentelijke organisatie betaalbaar te kunnen houden, wil de gemeente zaakgericht gaan werken. Met als uitgangspunt dat voor een succesvolle realisatie niet alleen robuuste en flexibele informatievoorziening cruciaal is, maar ook de verbinding met 'cultuur en gedrag'.

In 2017 worden de nodige stappen gezet om zaakgericht werken te kunnen invoeren. Kaders en richtlijnen worden vastgesteld en er komen een projectplan en een invoeringsplan. Ook worden acht klantprocessen geselecteerd om in de periode 2017 en 2018 volledig zaakgericht te gaan werken. Eind 2017 zijn onderdelen van de eerste drie klantprocessen 'live'. Hier wordt vanaf dat moment zaakgericht gewerkt op een manier die voor de gehele gemeente is voorzien.

Voor het waarborgen van duurzaam toegankelijke overheidsinformatie moet een goede digitale infrastructuur beschikbaar zijn. In dat verband wordt vaak het e-depot genoemd, maar er zijn ook alternatieven denkbaar. In 2018 vindt onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor en kosten van een e-depot of alternatieve oplossingen.

De projecten in het kader van e-NUP (Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-Overheid, Digitale Agenda 2020), zijn afhankelijk van landelijke ontwikkelingen. Deze worden nauwgezet gevolgd en zodra dat vereist en mogelijk is, haken we erop in.

In 2018 wordt het nieuwe stadhuis in gebruik genomen en ingericht conform het Nieuwe Werken met alle benodigde ICT-voorzieningen.

Rechtmatigheid

Het college draagt zorg voor de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Het gaat hierbij om de rechtmatigheid van verschillende processen. Hiervoor is een interne-controleplan opgezet.

De accountantscontrole is opgedeeld in een interimcontrole (einde kalenderjaar) en een jaarrekeningcontrole. Tijdens de interimcontrole vormt de accountant zich een beeld van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de interne beheersingssystemen. De belangrijkste aanbevelingen en aandachtspunten worden opgenomen in de managementletter en in de organisatie uitgezet. In de bestuursrapportage wordt de stand van zaken weergegeven.

Het accountantsverslag over het afgelopen boekjaar bevat aanbevelingen, adviezen of opmerkingen. Deze worden besproken met de verantwoordelijken en ter uitvoering uitgezet en bewaakt.

De managementletter en het accountantsverslag worden voorzien van een bestuurlijke reactie die wordt besproken in de Auditcommissie.

Planning & control

De sturing, beheersing, verantwoording en toezicht (Governance) van de organisatie verloopt via de P&C-cyclus: Plan, Do, Check, Act. Er zijn domeinplannen gemaakt – uitwerkingsplannen van de begroting ten behoeve van de sturing door college en directie – waarin tevens inzichtelijk is gemaakt welke personele inzet noodzakelijk is om alle bestuurlijk gewenste resultaten te behalen. Deze domeinplannen worden maandelijks besproken, eventuele afwijkingen op de te behalen resultaten en planning worden in domeinrapportages opgenomen. Door middel van de domeinrapportages en de bestuursrapportage wordt getoetst of de resultaten worden gerealiseerd, op basis waarvan college en raad kunnen interveniëren en bijsturen. Deze werkwijze vereist niet alleen de beschikbaarheid van goede informatie, maar ook van een (modern) instrumentarium om deze informatie op efficiënte wijze te kunnen verzamelen, weergeven en hergebruiken.

Personeelsbeleid

In de Organisatievisie WOW 2020 en het WOW Uitvoeringsprogramma zijn voor wat betreft medewerkers 3 strategische doelen geformuleerd.

1. medewerkers ervaren meer vertrouwen
2. medewerkers krijgen meer ruimte voor persoonlijke ontwikkeling
3. verbetering van het vitaliteits- en energieniveau van de medewerkers

De inzet is erop gericht om de aantrekkelijkheid van de organisatie als werkgever te vergroten en het op sterkte krijgen van de organisatie. Voor 2018 is de wens om met een aantal aandachtspunten aan de slag te gaan. Geconstateerd wordt dat er op een aantal punten (flexibel passend loongebouw, talentinventarisatie en vitaliteit) geen financiën beschikbaar gesteld zijn door de raad waardoor de ambities op deze onderdelen getemperd moeten worden.

Flexibel passend loongebouw

In de huidige situatie kennen we een relatief laag loongebouw. Om de kwaliteit te bieden die samenleving en bestuur van de organisatie verwachten en om een aantrekkelijke werkgever te zijn, is een passend loongebouw nodig. Hierdoor wordt het mogelijk om medewerkers die uitblinken de mogelijkheden te bieden hun carrière in de organisatie te verlengen en om makkelijker nieuwe goede medewerkers aan te trekken.

Talentinventarisatie

Om een goed beeld te krijgen van de capaciteiten van onze medewerkers moeten hun talenten goed in beeld worden gebracht. Dit met het doel de medewerkers breder inzetbaar te maken en de mogelijkheid te bieden zich gericht te kunnen ontwikkelen en ontploien.

Lerende organisatie

Medewerkers moeten worden uitgedaagd om zichzelf te ontwikkelen. Naast de voorzetting van het persoonlijk ontwikkeltraject FLOW worden hierin doorlopend innovatieve leeromgevingen aangeboden die medewerkers de mogelijkheid biedt om zich te blijven ontwikkelen. Medewerkers die vooruit willen, krijgen hierdoor kansen om makkelijker door te stromen naar andere opgaven en uitdagingen.

Aanpassen gesprekscyclus

De laatste jaren bestond de gesprekscyclus uit drie gesprekken tussen leidinggevende en medewerker. In een Resultaat- en Ontwikkel Plan werden afspraken vastgelegd die tussentijds in een functioneringsgesprek werden besproken. De cyclus werd vervolgens afgesloten met een beoordeling. Deze cyclus wordt (ook administratief) als te belastend ervaren en bovendien als onvoldoende effectief. Gezocht wordt naar andere manieren om leidinggevend en medewerkers 'het juiste gesprek' te laten voeren. In 2017 is hiermee in diverse teams al geëxperimenteerd. Mede aan de hand van die ervaringen wordt in 2018 de gesprekscyclus aangepast.

Vergroten vitaliteit en energieniveau, onder andere met behulp van Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) en Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO)

In het kader van de doelstelling m.b.t. een fitte organisatie met ambitieuze medewerkers wordt gewerkt aan verbetering van de vitaliteit en het energieniveau van de medewerkers. Uit het medewerkers tevredenheidsonderzoek (MTO) blijkt dat de werkdruk hoog is (score 4,9 in 2016). In 2017 hebben we een 'tussenonderzoek' uitgevoerd waaruit bleek dat we een 4,1 scoren. Hiermee scoort Woerden ruim onder het landelijk gemiddelde. Momenteel onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn om vitaliteit van organisatie en medewerkers te vergroten. Om knelpunten in dit kader in beeld te brengen wordt begin 2018 opnieuw een MTO uitgevoerd. Daarnaast worden de uitkomsten van een in 2017 uitgevoerde Risicoinventarisatie en Evaluatie (RI&E) benut om waar mogelijk de arbeidsomstandigheden te optimaliseren en zodoende 'arbo-proof' te zijn.

Blijvende aandacht instroom / behoud jongeren / generatiepact

De gemiddelde leeftijd van de ambtelijke organisatie is relatief hoog. De groep medewerkers jonger dan 35 jaar is relatief klein. Om een evenwichtiger leeftijdsopbouw te realiseren, blijft extra aandacht voor instroom (en behoud) van jongere medewerkers nodig. Het generatiepact, waarbij oudere medewerkers een deel van hun uren inleveren ten behoeve van jongeren, is hierin een belangrijk instrument. Onderzocht wordt of het bieden van meerdere varianten van het generatiepact de bijdrage hiervan aan verjonging en vitalisering nog kunnen vergroten.

Indicatoren personeel en overhead

Vanaf het begrotingsjaar 2017 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. Dit wordt voorgeschreven in het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Het gaat hier deels om indicatoren afkomstig uit www.waarstaatjegemeente.nl (dashboard BBV). Deze staan in bijlage 7.

Een aantal van de indicatoren dient uit eigen gegevens of de eigen begroting overgenomen te worden omdat er geen landelijke bron voor beschikbaar is.

Deze indicatoren worden dus niet ontsloten via [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl). Het betreft:

- Formatie
- Bezetting
- Apparaatskosten
- Externe inhuur
- Overheadkosten

Wij hebben ervoor gekozen om deze niet (zoals in de begroting 2017) op te nemen in bijlage 7 maar hier in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Formatie per 1000 inwoners

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Bron is de personeels- en salarissysteem Workforce/ADP. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of die nog openstaan als vacature. Eén fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

Formatieplaatsen voor taken die de organisatie uitvoert voor andere overheidsorganisaties zijn niet in mindering gebracht op de totale formatieve omvang. Deze cijfers zijn op dit moment niet beschikbaar. De organisatie heeft 6,8 formatieplaatsen (peildatum 1-1-2018) per 1000 inwoners:

Woerden	51.622	
Oudewater	10.144	
Totaal inwoners	61.706	/1.000
fte	417,22	6,8

1 april 2017, bron: [CBS](http://cbs.nl)

Bezetting

De organisatie heeft 5,9 werkelijke formatieplaatsen per 1000 inwoners. Dit zijn dus niet de geplande formatieplaatsen (hierboven) maar het geeft een inschatting van de werkelijke bezetting in 2018.

Woerden	51.622	
Oudewater	10.144	
Totaal inwoners	61.706	/1.000
fte	366,61	5,9

Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie, huisvesting, materieel, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. De loonkosten volgens de begroting 2018 bedragen € 26.202.943,00. De apparaatskosten kunnen we op dit moment nog niet specifieker geven.

Externe inhuur

Kosten inhuur externen.

Bron: eigen begroting

Uitgangspunt is dat er geen kosten voor inhuur externen worden begroot. Externe inhuur wordt betaald uit de reguliere loonsom in het geval er bijvoorbeeld vacatures ontstaan en waarbij het nodig is om op de korte termijn een externe in te zetten.

Overheadkosten 2018

Eenheid: % van totale lasten

Bron: eigen begroting

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead wordt deze definitie geïntroduceerd: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Bij 'extern product bedrijfsvoering' staat een negatieve last, die houdt verband met de doorbelasting van een deel van de overhead aan projecten en investeringen. Totaalbedrag voor 2018 is € 733.867,00 (dit bedrag moet conform de BBV als negatieve last geraamd worden).

Overhead

Overzicht van kosten OVERHEAD 2018 (ofwel kosten ondersteuning organisatie)				Taakveld 04	
	lasten	baten	saldo		
60400010	Loonkosten overhead	7.397.674,00	132.450,00	7.265.224,00	Personeel
60400011	Onderuitputting loonkosten	-616.786,00		-616.786,00	Personeel
60400020	Bedrijfsvoering	-595.867,00	787.229,00	-1.383.096,00	Personeel
60400030	Arbeidsvoorwaarden	299.605,00		299.605,00	Personeel
60400031	Personeelszaken	328.100,00		328.100,00	Personeel
60400032	Personeels- en sal.adm	51.756,00		51.756,00	Personeel
60400033	Vorming en opleiding	330.200,00		330.200,00	Personeel
60400034	GO, medezeggenschap en OR	15.000,00		15.000,00	Personeel
60400035	Representatiekosten	9.000,00		9.000,00	Personeel
60400036	Werving en selectie	51.000,00		51.000,00	Personeel
60400037	Generatiepact	146.247,00		146.247,00	Personeel
	totaal personeel	7.415.929,00	919.679,00	6.496.250,00	
60400040	Communicatie algemeen	64.410,00		64.410,00	Communicatie
	totaal communicatie	64.410,00	0,00	64.410,00	
60400050	Netwerk, hardware en software	1.532.608,00	153.417,00	1.379.191,00	Automatisering
60400051	Privacy en beveiliging	51.033,00		51.033,00	Automatisering
60400052	Beheer telecommunicatie	345.738,00	6.617,00	339.121,00	Automatisering
60400055	Informatiebeleid en privacy	235.006,00		235.006,00	Automatisering
60400060	Informatie beleid algemeen	46.548,00		46.548,00	Automatisering
	totaal automatisering&informatiebel	2.210.933,00	160.034,00	2.050.899,00	
60400065	Gegevensbeheer algemeen	25.450,00		25.450,00	Gegevensbeheer
	totaal gegevensbeheer	25.450,00	0,00	25.450,00	
60400070	Centrale inkoop	86.955,00		86.955,00	facilitair
60400071	Repro	75.000,00		75.000,00	facilitair
60400072	Bodediensten	150.405,00	55.000,00	95.405,00	facilitair
60400073	Bedrijfsrestaurant en koffievoorz	107.500,00	15.000,00	92.500,00	facilitair
60400090	Post en archief	93.578,00		93.578,00	facilitair
	totaal facilitair	513.438,00	70.000,00	443.438,00	
60400080	Algemeen juridische zaken	95.065,00		95.065,00	Organisatie
60400100	Representatie	65.600,00		65.600,00	Organisatie
60400101	Bestuursondersteuning college	4.500,00		4.500,00	Organisatie
60400103	Organisatie-ontwikkeling	527.500,00		527.500,00	Organisatie
60400110	Algemene bestuursonderst team Concernz	3.670,00		3.670,00	Organisatie
60400120	Algemene kosten Team financiën	78.100,00	35.000,00	43.100,00	Organisatie
60400140	Team vastgoed	5.705,00		5.705,00	Organisatie
	totaal organisatie	780.140,00	35.000,00	745.140,00	
60400133	Exploitatie tijdelijke huisvesting	1.605.471,00	156.565,00	1.448.906,00	Huisvesting
	totaal huisvesting	1.605.471,00	156.565,00	1.448.906,00	
	Totaal taakveld Overhead 2018	12.615.771,00	1.341.278,00	11.274.493,00	

Verschillenanalyse overhead

Verschil 2018 ten opzichte van 2017		
Loonkosten overhead	801.659	nadeel
Onderuitputting loonkosten (stelpost)	-616.786	voordeel
Dienstverlening (zaakgericht werken -digitalisering - besloten bij juni-overleg)	257.500	nadeel
Vorming en opleiding (budgetreservering jaarrekening 2016)	-89.000	voordeel
Generatiepact	-156.753	voordeel
Beheer telecommunicatie	76.263	nadeel
Gegevensbeheer algemeen	-119.550	voordeel
Post en archief (papierloos werken)	-97.927	voordeel
HNW papierloos werken/zaakgericht	-79.393	voordeel
Bestuursonderst. college (budgetres.jaarrek.2016, eenmalig dus voordeel 2017)	-252.753	voordeel
Het nieuwe werken (projectleiding 2017, dus voordeel in 2018)	-90.914	voordeel
Organisatieontwikkeling (budgetreservering 2016 - éénmalig budget 2017)	-717.776	voordeel
Exploitatie tijdelijke huisvesting lasten, met name ramen stelpost expl.lasten	493.666	nadeel
Exploitatie tijdelijke huisvesting baten (in 2017 geen huuropbrengsten geraamd)	-156.565	voordeel
Diverse	-21.331	voordeel
	-769.660	

Paragraaf 5a

Gebiedsgericht werken

Inwoners willen op nieuwe manieren betrokken zijn bij het vormgeven van hun leefomgeving. Ze hebben daarbij nieuwe en hogere verwachtingen van de lokale overheid. De gemeente Woerden sluit daarbij aan door een meer faciliterende, coöperatieve rol en een proactieve houding aan te nemen, waarbij aandacht is voor een goede balans tussen individuele en algemene belangen.

In juni 2017 heeft de raad de visie gebiedsgericht werken vastgesteld, als vervolg op het wijkgericht werken en 'Woerden zegt ja, tenzij'. In 2018 starten we in één dorp en een wijk met een pilot voor een nieuwe vorm van gebiedsgericht samenwerking.

Vanuit wijkgericht werken en *Woerden zegt: ja, tenzij* zijn de afgelopen jaren vele grotere en kleinere cocreatietrajecten uitgevoerd en initiatieven begeleid. Er is geëxperimenteerd met nieuwe vormen van samenwerking: inwoners schreven zelf beleid (o.a. het nieuwe visbeleid, het sportbeleid, het dierenwelzijnsbeleid en de notitie recreatie en toerisme) en er is gewerkt met loting, digitaal stemmen en andere innovatieve instrumenten. Vele inwonerinitiatieven werden integraal van a tot z gefaciliteerd. Voor dat doel werden 'initiatiefbegeleiders' opgeleid, die tijd en budget kregen om op een nieuwe manier met inwonerinitiatieven om te gaan.

In 2018 bouwen we voort op de opgedane inzichten en breiden deze uit. Het inzetten van eventuele nieuwe participatievormen zal voorafgegaan worden door een gesprek tussen raad en college. In de hele gemeente Woerden wordt Gebiedsgericht gewerkt, maar in de twee pilotgebieden gaan we intensievere vormen gebruiken. De 'Nieuwe Wijk- en Dorpsambtenaren' gaan hard aan het werk om samen met inwoners problemen die zich voordoen op het gebied van leefbaarheid aan te pakken en om de kansen te benutten die zich voordoen. Ook de transformatieopgave in het sociaal domein maakt daar onderdeel van uit. Ook wordt een monitor opgezet (met inwoners en organisaties) ten behoeve van inzicht en samenwerking van ambtenaren, inwoners en organisaties onderling en met elkaar.

Communicatie

Deze ontwikkeling vraagt om andere accenten op het gebied van communicatie. We zien een grotere behoefte aan de begeleiding van participatieprocessen. Inwoners(groepen) praten op vele manieren met elkaar en met de gemeente. Maar hoe doe je dat zó dat dit daadwerkelijk resulteert in een verantwoord bestuurlijk besluit? Dat vraagt om een zorgvuldig en goed doordacht proces en andere werkstijlen. Daarnaast vraagt deze manier van werken om grote openheid. Informatievoorziening tijdens alle fasen van het proces is intensiever dan voorheen. Niet in het minst door toename van het aantal communicatiekanalen.

In 2018 is o.a. specifiek aandacht voor uitwerking van de verkeersvisie per wijk of dorp, de Omgevingswet, transformatie Middelland en initiatieven om een klimaatneutrale gemeente Woerden te bereiken.

Paragraaf 5b Burgerbegroting

Veel gemeenten doen pogingen om invulling te geven aan de burgerbegroting. We zien de burgerbegroting dan ook in verschillende vormen terugkomen. De burgerbegroting is overigens in het verleden vooral ingezet in periodes van bezuinigingen. Burgers konden dan op een of andere manier aangeven op welke posten bezuinigd konden worden of op welke posten juist niet.

'DE' burgerbegroting bestaat overigens niet en de naam is ook wat misleidend. Het veronderstelt dat de burger een begroting heeft en is dat wel zo? Om de verwachtingen hierover af te stemmen is het goed om de definitie van de burgerbegroting te delen:

Een burgerbegroting is een besluitvormend proces waarin burgers meedenken en onderhandelen over het verdelen van de publieke geldbronnen van de gemeente.

Dit geeft al wat meer richting aan de invulling van een burgerbegroting, al blijven er nog veel vragen over. Het is in feite een nadere invulling van de gemeentelijke democratie. De burgerbegroting geeft daarmee invulling aan:

- ✓ Het besluitvormend proces;
- ✓ Het samen met de burgers doen;
- ✓ Het gaat over het verdelen van geld.

Er zijn met betrekking tot de burgerbegroting meerdere modellen te onderscheiden:

- ✓ Begroting ingericht op basis van wijkprioriteiten en investeringsmodellen wijken (Porto Alegre, Brazilië);
- ✓ Burgers beoordelen conceptbegroting en kunnen deze bijstellen (Christchurch, Nieuw-Zeeland, Duitsland);
- ✓ Inwoners kunnen initiatieven en projecten ontwikkelen en indienen die worden gekozen uit projecten (Deventer).

Je zou een burgerbegroting overigens ook 'horizontaal' kunnen invullen (themagericht/omgevingsgericht).

De opbrengsten/resultaten van een burgerbegroting zijn:

- a. Directe burgerparticipatie;
- b. Van inwoner naar actieve burger;
- c. Transparantie in overheidsfinanciën;
- d. Verbetering kwaliteit dienstverlening.

Met betrekking tot de burgerbegroting zijn – zo blijkt uit een kort onderzoekje – de volgende kanttekeningen te zetten:

- ✓ De democratische legitimatie;
- ✓ Representatieve inbreng;
- ✓ Intensieve trajecten;
- ✓ Kost nodige ambtelijke uren;
- ✓ Gevolgen voor gemeentelijk beleid;
- ✓ Vraagstukken over verantwoordelijkheden/ aansprakelijkheden;
- ✓ De complexiteit met betrekking tot het verdelen van sommige budgetten.

Met betrekking tot de burgerbegroting – in welke vorm dan ook - zijn ook in Woerden al stappen gezet, bijvoorbeeld door middel van het cultuurplatform Woerden (verdeling subsidies), door Woerden zegt ja, tenzij, door ikbenwoerden.nl.

Resumerend:

- a. Een burgerbegroting is een ingrijpende methode, waarbij aan de voorkant duidelijk moet zijn wat wij er onder verstaan, wat onze bedoeling hiermee is (het waarom) en wat de inzet hiervoor is;
- b. Een burgerbegroting is ingrijpend voor de democratische legitimatie en borging;
- c. Het vraagt de nodige inzet van alle participanten, waarbij de vraag gesteld kan worden of alle participanten dit willen;
- d. Doen wij al het nodige met betrekking tot de participatie van burgers.

Alles afwegende stellen wij dat dit een dermate fundamentele hervorming is dat wij een verregaande en expliciete vorm van burgerbegroting een zaak vinden van de nieuwe raad. Wél adviseren wij om bij het gebiedsgericht en opgavegestuurd werken expliciet ook de budgettaire effecten te betrekken. Dit betekent dat naast de gewenste maatschappelijke effecten ook de budgettaire gevolgen inzichtelijk worden gemaakt, zodat tot een afgewogen en gedragen besluit kan worden gekomen. Wij zullen, na gereedkoming van de begroting een overzicht opstellen, waarin de raadsleden zelf mutaties kunnen aanbrengen en daarmee het effect op de begroting zichtbaar is.

Paragraaf 6 Financiering

1. **Wat is het doel van deze paragraaf?**

De financieringsparagraaf heeft als doel de raad te informeren over het beleid op het vlak van financiering/treasury en de daarmee samenhangende risico's.

2. **Wettelijk kader en gemeentelijk beleid**

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) vormt het wettelijk kader. Het doel van deze wet is het bevorderen van de kredietwaardigheid en van de transparantie van het financieringsbeleid. In de Wet Fido zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde inrichting en uitvoering van de financieringsfunctie van de decentrale overheden. Voorbeelden hiervan zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De gemeente beschikt verder op grond van de Wet Fido over een treasurywet dat op 16 december 2014 door de raad is vastgesteld.

Eind 2013 is de Wet Hof (Houdbare overheidsfinanciën) in werking getreden. Hierin is opgenomen dat het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanningsplicht hebben om de begrotingseisen te respecteren. De gelijkwaardige inspanning wordt uitgedrukt in een macronorm voor het EMU-saldo van de medeoverheden gezamenlijk. In het bestuurlijk overleg tussen het Rijk en de medeoverheden is een financieel akkoord bereikt waarbij de ambitie en de tekortnorm voor de medeoverheden voor de jaren 2015 tot en met 2018 zijn vastgesteld.

Gemeenten, provincies, waterschappen en openbare lichamen ingesteld op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht tot deelname aan schatkistbankieren, wat inhoudt dat zij hun liquide middelen moeten aanhouden bij de schatkist van het Rijk. Verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden is ingesteld om de overheidsschuld terug te dringen. Vanaf januari 2014 wordt het rekening-courantsaldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten afgeroomd ten gunste van de rekening-courant van het Rijk (de schatkist).

3. **Ontwikkelingen**

Financieringspositie

Het geïnvesteerd vermogen, dat zijn de boekwaarden van alle geactiveerde investeringen, bedraagt per 1 januari 2018 € 226 miljoen. Het schuldrestant van de aangetrokken langlopende geldleningen bedraagt per 1 januari 2018 € 95 miljoen en de stand van de eigen reserves en voorzieningen € 70 miljoen, exclusief verliesvoorzieningen.

Risicobeheer

Treasurybeheer is erop gericht om risico's te beheersen. Onder risico's wordt begrepen: rente-, krediet-, liquiditeits- en valutarisico's. Deze spelen in Woerden als volgt een rol:

- De te beheersen renterisico's op grond van de Wet Fido uiten zich concreet in de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide instrumenten beogen de renterisico's te begrenzen die verbonden zijn aan de korte en lange schuld. Deze worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.
- Valutarisico's spelen geen rol. Transacties in vreemde valuta doen zich niet voor en de gemeente neemt alleen deel in het aandelenvermogen van twee (semi)overheidsgerichte instellingen, namelijk Bank Nederlandse Gemeenten en Vitens. Dit aandelenbezit is echter niet gebaseerd op winsttoegemerk c.q. speculatieve doeleinden. Het risico van deze aandelen vinden wij verwaarloosbaar. De aandelen worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs.
- De kredietrisico's zijn zeer gering. De risico's die voortvloeien uit een mogelijke waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het (niet) tijdig kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij (kredietrisico) worden in het treasurywet geregeld conform de eisen die de Wet Fido stelt.

4. **Kasgeldlimiet**

De kasgeldlimiet is het maximumbedrag waarvoor kortlopende middelen mogen worden aangetrokken op de geldmarkt. Dit maximum bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) met een minimum van € 250.000. De kasgeldlimiet wordt voor 2018 geraamd op € 9,5 miljoen.

In onderstaande tabel is informatie opgenomen over de verwachte kasgeldlimiet. Bij het structureel overschrijden van de kasgeldlimiet dienen maatregelen genomen te worden zoals het aantrekken van langlopende geldleningen en/of het beperken van het aangaan van de korte schuld.

Grondslag	2018	2019	2020	2021
Omvang begroting (excl. mutaties reserves)	112.074	109.793	109.132	109.267
Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedrag	9.526	9.332	9.276	9.288
	(€ x 1.000)			

Gelet op de begrote financieringsbehoefte (zie onderdeel 7 op de volgende pagina) is de verwachting dat we een nieuwe langlopende geldlening moeten afsluiten.

5. Renterisiconorm

Het renterisico op de vaste schuld is de mate waarin het saldo van de rentelasten verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rente typische looptijd van een jaar of langer. Om dit risico te beperken, schrijft de wet voor dat herfinanciering jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal mag bedragen. Het doel van deze norm is om overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één jaar te voorkomen.

Indien wordt afgeweken van de renterisiconorm kan ontheffing worden verleend. Als bij afwijkingen de toezichthouder wordt geïnformeerd en ontheffing wordt verkregen, handelt de gemeente rechtmatig. Afwijking van de renterisiconorm is niet aan de orde voor de gemeente Woerden.

Grondslag	2018	2019	2020	2021
Omvang begroting (excl. mutaties reserves)	112.074	109.793	109.132	109.267
Toegestane renterisiconorm				
- In procenten	20%	20%	20%	20%
- In bedrag, maximum	22.415	21.959	21.826	21.853
- In bedrag, minimum (wettelijk bepaald)	2.500	2.500	2.500	2.500
Renterisico				
- Renteherziening	0	0	0	0
- Aflossing	9.181	9.206	9.232	9.259
Renterisiconorm				
Toets renterisiconorm				
- Toegestane renterisiconorm	22.415	21.959	21.826	21.853
- Begroot renterisico	9.181	9.206	9.232	9.259
Onderschrijding renterisiconorm	13.234	12.753	12.594	12.594
Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
	(€ x 1.000)			

6. Renteresultaat op treasury

Met ingang van 2017 zijn de nieuwe BBV-voorschriften van toepassing. Hierin staat de aanbeveling dat in de financieringsparagraaf het renteresultaat op de treasury moet worden opgenomen. Met onderstaand overzicht wordt gehoor gegeven aan deze aanbeveling.

	begroting 2018
a. externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 3.044
b. externe rentebaten	-/- € -
Totaal door te rekenen externe rente	€ 3.044
c1. rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € 82
c2. rente van projectfinanciering, die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend	-/- € -
	-/- € 82
Saldo door te rekenen externe rente	€ 2.962
d1. rente over eigen vermogen	€ 2.595
d2. rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€ -
Aan taakvelden door te rekenen externe rente	€ 5.557
e. de werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- € 6.330
f. renteresultaat op het taakveld Treasury	-/- € - 773
(€ x 1.000)	

7. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognose. Op basis van de verwachte baten en lasten (kasstromen) wordt het verwachte liquiditeitsverloop geschat. Voor een goede liquiditeitsplanning is vooral inzicht nodig in de financiële planning van grote projecten en investeringen. Wanneer de financieringsbehoefte wordt opgesplitst naar de aard van cashflows ontstaat onderstaand beeld (een minteken is een binnenkomende cashflow). Daarin is zichtbaar dat de reguliere exploitatie voor een binnenkomende cashflow zorgt en dat de cashflow op zowel de investeringen als de bouwgrondexploitaties sterk fluctueert. De werkelijke situatie kan afwijken doordat bijvoorbeeld investeringen in de tijd verschuiven, door investeringen die nu nog niet zijn opgenomen in de begroting of doordat risico's zoals die zijn opgenomen in de bouwgrondexploitaties zich al dan niet voordoen.

	2018	2019	2020	2021
+ = uitgaande cashflow				
- = binnenkomende cashflow				
1. Reguliere exploitatie	- 8.764	- 7.920	- 8.366	- 8.426
2. Investeringen exploitatie	19.948	13.363	12.868	7.284
3. Bouwgrondexploitaties	- 501	- 1.837	- 1.219	- 1.207
4. Financiering	9.181	9.206	9.232	9.259
Financieringsbehoefte (€ x 1.000)	19.864	12.812	12.515	6.910

Dit leidt tot onderstaande verwachte ontwikkelingen in de leningenportefeuille (kort- en langlopend):

Categorie	2018	2019	2020	2021
Beginstand leningenportefeuille	94.872	105.555	109.161	112.444
Aflossing (lopende lening)	9.181	9.206	9.232	9.259
Bijlenen	19.864	12.812	12.515	6.910
Eindstand leningenportefeuille	105.555	109.161	112.444	110.095
(€ x 1.000)				

NB: In bovenstaande tabel wordt ervan uitgegaan dat alles met langlopende geldleningen zal worden gefinancierd. In de praktijk zal waarschijnlijk een deel gefinancierd worden met kortlopende leningen.

De financieringsbehoefte komt vooral voort uit de volgende ontwikkelingen / raadsbesluiten: Bravo-projecten, diversen m.b.t. asfaltverharding en vernieuwing/bouw diverse schoolgebouwen.

Het verloop van het saldo van de langlopende geldleningen en het hieraan gekoppelde gemiddelde rentepercentage zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Datum	saldo langlopende geldleningen	gemiddelde rente	omslagpercentage
01-01-2001	€ 22.719	7,41%	6,00%
01-01-2002	€ 19.447	7,29%	6,00%
01-01-2003	€ 27.968	5,64%	5,50%
01-01-2004	€ 33.286	4,96%	5,00%
01-01-2005	€ 43.667	4,62%	4,75%
01-01-2006	€ 51.202	4,46%	4,75%
01-01-2007	€ 48.236	4,46%	4,75%
01-01-2008	€ 53.269	4,42%	4,75%
01-01-2009	€ 69.386	4,53%	4,50%
01-01-2010	€ 65.573	4,53%	4,50%
01-01-2011	€ 61.879	4,52%	4,25%
01-01-2012	€ 70.525	4,43%	4,25%
01-01-2013	€ 83.971	4,11%	4,25%
01-01-2014	€ 83.659	3,92%	3,75%
01-01-2015	€ 97.159	3,16%	3,75%
01-01-2016	€ 88.418	3,23%	3,75%
01-01-2017	€ 89.656	3,22%	3,22%
01-01-2018	€ 94.872	2,96%	3,00%

De laatste tien afgesloten leningen zijn in onderstaande tabel opgenomen:

jaar	bedrag (x 1.000)	rente
2008	€ 7.000	4,39%
2011	€ 13.000	4,13%
2012	€ 5.000	1,79%
2012	€ 6.000	2,39%
2012	€ 7.000	2,80%
2013	€ 6.000	2,90%
2014	€ 10.000	2,06%
2014	€ 10.000	1,61%
2016	€ 10.000	0,75%
2017	€ 15.000	1,47%

8. Uitgangspunten

In de meerjarenbegroting 2018-2021 is rekening gehouden met de volgende rentepercentages:

- Renteomslagpercentage 3,00
- Rente nieuwe investeringen 3,00
- Rente grondbedrijf 2,08
- Rente kort geld 0,20 in 2018 en 0,50 in de overige jaren

Het eerste jaar van investering wordt geen rente berekend.

De renteomslag is gelijk aan het gemiddelde rentepercentage van de langlopende geldleningen.

9. Verwachting voor 2018 en 2019

Het vertrouwen in de economie neemt toe. Hoewel de rente op zowel de geld- als de kapitaalmarkt laag blijft, is de verwachting dat de internationale conjunctuur de laatste maanden van 2017 licht zal aantrekken en dat deze stijgende lijn in 2018 en 2019 doorzet. De huizenmarkt, oorzaak van de kredietcrisis, is hersteld. Hierdoor zullen investeringen toenemen. Door het economisch herstel is de voorzichtige prognose dat de langetermijn-rentetarieven iets zullen stijgen.

Paragraaf 7 Kapitaalgoederen

1. **Wat is het doel van deze paragraaf?**

De gemeente heeft de openbare ruimte in beheer. In die ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen op gebied van infrastructuur (wegen, water, riolering, kunstwerken), voorzieningen (groen, verlichting, sportfaciliteiten) en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Gezien de duurzaamheid van de kapitaalgoederen is dat een taak die continu budgettaire middelen vergt. Doel van deze paragraaf is om daar inzicht in te geven en het kader te schetsen voor zes hoofdonderwerpen: integraal beleid openbare ruimte (o.a. wegen, groen, kunstwerken en meubilair), riolering, baggeren, sportvelden, begraafplaatsen en gebouwen.

2. **Wettelijk kader en gemeentelijk beleid**

Beheerplannen

Voor de meerjarige onderhoudsramingen van enige omvang wordt in Woerden gewerkt met beheerplannen waarin, gekoppeld aan de keuze voor een bepaald onderhoudsniveau, een meerjarenraming gemaakt van de kosten. Daarbij worden die kosten van onderhoud gesplitst naar:

- klein onderhoud (dekking kosten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking kosten via exploitatie of via investering)
- vervangingen/renovaties (dekking kosten via kapitaalkrediet)

Deze beheerplannen omvatten in principe een periode van 5 tot 10 jaar.

3. **Beleid en belangrijkste projecten per hoofdonderwerp**

Integraal beheer openbare ruimte

Na een periode van forse bezuinigingen op de beschikbare middelen voor het onderhoud van de fysieke openbare ruimte bleek in 2015 uit onderzoek dat sprake was van steeds verder oplopend achterstallig onderhoud. Ook bleek de planning en control niet op orde. In 2016 is gestart met een inhaalslag. De raad heeft met ingang van 2016 extra geld ter beschikking gesteld voor het structureel verhogen van het onderhoudsbudget met € 1 miljoen ten opzichte van de begroting 2015, het eenmalig wegwerken van het achterstallig onderhoud met € 13 miljoen over de jaren 2016-2018 en het op orde brengen van de organisatie binnen die jaren voor € 1 miljoen. Na een sprint in 2016 en 2017 om de organisatie te verbeteren, de basis op orde te brengen en het achterstallig onderhoud weg te werken staat 2018 in het teken van uitbouwen van de ingezette verbeteringslag. We gaan werken met een gevel-tot-gevel-bestek, en grote reconstructies zoals De Kanis en de Slotenbuurt in Zegveld komen tot uitvoer. In 2018 gaat daarnaast de discussie gevoerd worden over de resultaten van de evaluatie Verbeterslag Openbare Ruimte.

Kwaliteitsniveaus

De kwaliteitsniveaus zijn in financiële zin vertaald in de begroting (zie ook programma 2). In de hierna volgende tabel staan de budgetten voor onderhoud (interne uren en derden), overig (kapitaallasten, belastingen etc.) en die voor vervanging en reconstructie. De vervangings- en reconstructie-maatregelen worden daarbij gedeeltelijk via investeringen gefinancierd. Daarnaast zijn investeringen opgenomen die worden afgeschreven. In de tweede kolom staan de investeringen 2018. Ook is in het overzicht een bedrag van € 200.000 opgenomen voor organisatieverbetering conform de IBOR-evaluatie 2015. Op grond van het in deze bijlage opgenomen overzicht autoriseert uw raad de kredieten.

		Onderhoud 2018	Kapitaallasten 2018	Totaal lasten exploitatie	Investeringen 2018
A) IBOR	Verbeterorganisatie	200.000	0	200.000	0
	Verhardingen	1.456.400	1.909.700	3.366.100	4.350.000
	Groen	2.330.000	43.800	2.373.800	250.000
	Onkruidbestrijding	446.900	0	446.900	0
	Straatreiniging	186.500	3.900	190.400	0
	Civiele kunstwerken	492.000	472.800	964.800	1.100.000
	Meubilair en verlichting	791.000	241.300	1.032.300	1.000.000
	Speelvoorzieningen	138.000	239.100	377.100	0
	Beschoeiingen	286.200	621.400	907.600	300.000
	Subtotaal	€ 6.327.000	3.532.000	9.859.000	7.000.000
B)	Riolering	1.797.500	1.288.600	3.086.100	4.125.000
C)	Baggeren	300.400	1.100	301.500	
D)	Sportvelden	-93.900	818.200	724.300	650.000
	Totaal	€ 8.331.000	5.639.900	13.970.900	11.775.000

De belangrijkste aandachtspunten:

Ad A: IBOR

1. Verharding (wegen), straatreiniging

Voor het wegenonderhoud wordt op basis van de inspectie uit voorjaar/zomer 2016 en het wegenbeheerplan (2017-2021) het benodigde onderhoud bepaald. Hierin zijn de doelstellingen vanuit het IBOR vertaald in concrete maatregelen. Gedurende de looptijd van het beheerplan wordt de aanwezige achterstand op het onderhoud van de verhardingen weggewerkt, het gemiddelde onderhoudsniveau B aangehouden en wordt proactief ingezet op het voorkomen van achterstallig onderhoud in de toekomst.

Het wegonderhoud wordt zo goed mogelijk afgestemd op het onderhoud van de rest van de openbare ruimte/werk met werk maken (groen, civiele kunstwerken, beschoeiingen en riolering). De in de tabel opgenomen budgetten zijn inclusief het ophogen van de verharding.

2. Groen en speelvoorzieningen

Ook voor het onderhoud van het groen en de speelvoorzieningen gelden de beleidskaders vanuit het IBOR.

Groen: Daarnaast zijn het Groenblauwe Omgevingsplan, het bomenplan en het beheerplan Groenblauw de bases waarop het onderhoud wordt uitgevoerd. Gedurende de looptijd van het beheerplan wordt zowel de aanwezige achterstand op het onderhoud van het groen weggewerkt, het onderhoudsniveau B aangehouden en wordt proactief ingezet op het voorkomen van achterstallig onderhoud in de toekomst.

Onkruidbestrijding op verharding: Sinds 2016 is het gebruik van chemische middelen op verharding niet meer toegestaan. Binnen de gemeente Woerden is gekozen voor het borstelen en af en toe branden van de verharding.

Speelplaatsen: Sinds 2017 loopt het Speelbeheerplan. Het regulier onderhoud van de speelplaatsen vindt plaats conform het Sport- en speelbeleid uit 2015.

3. Overig meubilair

Het overige meubilair wordt onderhouden conform de doelstellingen vanuit IBOR, geldende richtlijnen en het beheerplan Meubilair.

4. Beschoeiingen

Onderhoud en vervanging worden ingepland op basis van inspectie en de kwaliteitsdoelstellingen vanuit IBOR, het Groenblauw Omgevingsplan en het Beheerplan Groenblauw.

5. Civiele kunstwerken

Prioriteiten worden bepaald op basis van inspectie en de kwaliteitskeuzes uit IBOR en het beheerplan Kunstwerken. Dit is bepalend voor de onderhoudswerkzaamheden die aan de kunstwerken gaan plaatsvinden.

Ad B: Riolering

Vanaf 2018 wordt het Gemeentelijk WaterbeleidsPlan 2018-2022 (GWP) gehanteerd. Dit is een strategisch beleidsplan waarin de invulling van het gemeentelijk waterbeheer staat beschreven. Het belangrijkste en kostbaarste middel voor het gemeentelijk waterbeheer zijn de riolering en bijbehorende voorzieningen. In het GWP zijn de aanwezige voorzieningen, beheer (onderhoud) en vervanging van de voorzieningen, de verbetermaatregelen en een overzicht van de financiële gevolgen opgenomen.

Op basis van het GWP, het beheerplan Riolering en het beheerplan Wegen wordt de riolering onderhouden, hersteld en waar nodig vervangen. Dit in het kader van het werk-met-werkprincipe.

Ad C: Baggeren

Het baggeronderhoud in 2018 vindt plaats op basis van het Groenblauw Omgevingsplan, afspraken met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en het beheerplan Groenblauw.

Ad D: Sportvelden/sporten in de openbare ruimte

Het onderhoud van de sportvelden wordt uitgevoerd conform het Sport- en speelbeleid uit 2016. In 2018 wordt daarnaast extra aandacht gegeven aan het faciliteren van sporten/bewegen in de openbare ruimte. Bij reconstructies en herinrichtingen zal dit expliciet aandacht krijgen.

Begraafplaatsen

De gemeentelijke begraafplaatsen worden conform de kwaliteitskeuze IBOR op niveau B onderhouden. De basis voor het onderhoud is het beleids- en beheerplan Begraafplaatsen (vastgesteld eind 2017).

Tevens loopt binnen dit product het project Crematorium.

Gebouwen

Gemeentelijk vastgoed

Uitgangspunt voor het onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed is het meerjarenonderhoudsprogramma Ipos-web, gebaseerd op de NEN 2767.

Het conditieniveau voor de uitvoering is conditiescore 3,5 - 4 (wat overeenkomt met cijfer 5,5 à 6 op een schaal van 10).

Jaarlijks wordt het onderhoud opgenomen in het jaarplan uitvoering, er wordt rekening gehouden met gebouwen die in dat jaar eventueel gesloopt of verkocht kunnen gaan worden.

In het kader van het verduurzamen van het vastgoed(onderhoud) loopt er een project bij de gymzalen en de sporthallen. Hierdoor zullen de onderhoudskosten wijzigen en de energielasten lager worden.

Paragraaf 8 Grondbeleid

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Doel van deze paragraaf is om uw raad inzicht te geven in de resultaten en risico's van de grondexploitatie. Deze paragraaf is een van de onderdelen van het gemeentelijk grondbeleid, naast onder meer de MeerjarenPrognose Grondbedrijf (MPG) die in de raad wordt behandeld.

In deze paragraaf komen de volgende onderdelen aan de orde:

- Een beschrijving van het wettelijk kader en het gemeentelijk beleid met een blik op de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- De uitgangspunten ten aanzien van rekenparameters en risicoafdekking die in de grondexploitaties worden gehanteerd;
- Een stand van zaken en vooruitblik van elk grondexploitatiegebied, waarbij ook eventuele risico's worden benoemd;
- De financiële relatie tussen de algemene reserve grondbedrijf en de algemene dienst;
- Aandachtspunten bij de grondexploitatie en kostenverhaal bij particuliere locatieontwikkelingen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan de door het bestuur geformuleerde beleidsdoelstellingen. Grondverwerving, -productie, -uitgifte en -beheer zijn onmisbare en logische ingrediënten van elke ontwikkeling met ruimtelijke consequenties. Het gaat om het bouwen van woningen, bedrijven, de aanleg van wegen of het realiseren van scholen en andere maatschappelijke voorzieningen.

De gemeentelijke doelstellingen van en werkwijzen binnen het grondbeleid, inclusief het te voeren grondprijnsbeleid liggen vast in de door de raad vastgestelde nota 'Vaste grond voor beleid'. In 2011 is een addendum op deze nota vastgesteld. Voor particuliere locatie-ontwikkelingen is tevens in 2014 de nota Kostenverhaal door de raad vastgesteld. Met de nota Vaste grond voor beleid wordt ook invulling gegeven aan de begrotingsvoorschriften die een transparant en ingekaderd grondbeleid beogen. Het grondprijnsbeleid wordt uitgewerkt in de – elk jaar door het college vast te stellen – grondprijnsbrief, die ook dit jaar door ons college wordt vastgesteld. Tevens worden jaarlijks het Meerjarenperspectief Grondbedrijf en de herziene grondexploitaties naar uw raad gestuurd. Ook in 2017 wordt deze cyclus doorlopen.

Wijzigingen wettelijke kader (BBV en Vpb)

Per 2016 is het [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#), de financiële spelregels voor gemeenten en provincies, aangepast. Deze aanpassing heeft gevolgen voor het grondbeleid/de grondexploitaties, voor wat betreft de wijze waarop de rentetoe-rekening plaatsvindt, de afdrachten aan reserves en toegestane kostensoorten en de looptijd van de grondexploitaties.

Daarnaast is de gemeente wat betreft haar grondbedrijfcomplexen (grondexploitaties) Vennootschapsbelastingplichtig geworden. Aangezien er nog onduidelijkheden bestaan over de uitleg/'gaten' in de regelgeving is de precieze impact van deze wijzigingen nog lastig te bepalen. Voor de reeds bestaande grondbedrijfcomplexen (S&P, Defensie-eiland, Brediuspark en Kamerik NO-II) lijkt het er op dat de belastingdruk meevalt. Voor de 'nieuwe' grondexploitaties zal dit mogelijk anders uitpakken.

Ontwikkelingen op de vastgoedmarkt

De nasleep van de financiële en economische crisis heeft grote gevolgen gehad voor de Nederlandse vastgoedmarkten. Het herstel dat in de loop van 2013 inzette, heeft erin geresulteerd dat de economie weer op het niveau van voor de crisis is. Hoewel er redenen zijn voor optimisme, blijft het van belang realistische toekomstverwachtingen te hebben. Diverse langjarige voorspellingen gaan uit van een meer gematigde waardegroei dan de groei die aan de crisis vooraf is gegaan.

Het Centraal Planbureau stelt in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2017 dat de Nederlandse Economie er weer beter voor staat. Het CPB geeft aan dat de bouwsector meegroeit met het krachtige herstel van de woningmarkt. In de decemberraming 2016 rekent het CPB met een economische groei van 2,17% in 2017. De werkloosheid daalt naar 5,3%, de overheidsbegroting zal in evenwicht zijn en de koopkracht neemt toe met 0,7%. Een gematigd positieve toekomstverwachting lijkt realistisch als onderlegger voor het Woerdense grondbeleid. Het aantal verkochte woningen in Nederland laat de afgelopen jaren een toename zien.

Het aantal verkochte woningen in Nederland laat de afgelopen jaren een sterke toename zien. In 2013 werden 110.094 woningen verkocht, dit groeide in 2014 tot 153.511 verkochte woningen, in 2015 naar 178.293 woningen en in 2016 naar 214.793 woningen. Dat is boven het aantal verkopen in 2008 (begin crisis; 182.392 woningen). De woningprijs is in het eerste kwartaal van 2017 met 4,0% toegenomen ten opzichte van het vierde kwartaal van 2016. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2015 is sprake van een toename van 16,0%. De grootste dynamiek is te zien in de regio's Brabant, Achterhoek en de Kop van Noord-Holland. In de steden Amsterdam, Haarlem en Groningen (en omliggende regio's) is sprake van een zeer krappe woningmarkt, dit resulteert in bovenmatige prijsstijgingen en een daling van het aantal transacties afgelopen jaar met 19% door het verminderde aanbod. Daarnaast neme de bouwkosten van woningen toe.

Het consumentenvertrouwen is in het eerste kwartaal van 2017 gestegen, na een daling daarvan in het eerste kwartaal van 2016. Het vertrouwen van de consument is daarmee onverminderd positief. De algemene koopbereidheid is in 2017 eveneens toegenomen. Consumenten zijn positiever over hun eigen financiële situatie en vinden de tijd gunstiger voor het doen van grote aankopen.

Meer specifiek voor de vastgoedmarkt speelt de historisch gezien zeer lage hypotheekrente een stimulerende rol in het sentiment op de woningmarkt. Anderzijds is sprake van wijzigingen in overheidsbeleid ten aanzien van hypotheekregels. De doorgevoerde en nog door te voeren wijzigingen hebben tot doel om minder mensen in financiële problemen te laten komen. De wijzigingen hebben betrekking op beperking van renteaftrek en verlaging van de maximale loan to value. Het lijkt erop dat deze inperkingen weinig effect op de woningmarkt hebben omdat de impact van de lage rente voornamelijk groter is.

Woerden

Woningen

De trends die in Nederland op de vastgoedmarkt worden onderscheiden zijn ook in het afgelopen jaar in de Woerdense praktijk zichtbaar. In het eerste kwartaal van 2017 werden 214 woningen verkocht ten opzichte van 193 woningen in het eerste kwartaal van 2016. Ten opzichte van 2016 is sprake van een beperkte stijging in het aantal transacties. Hiermee ligt het aantal transacties per kwartaal weer in lijn met het aantal transacties per kwartaal van voor de crisis.

De gemiddelde verkooptijd is afgenomen van 104 dagen in het eerste kwartaal van 2016 naar slechts 59 dagen in het eerste kwartaal van 2017. Dit is een substantiële afname.

In april 2017 stonden op www.funda.nl in de gemeente Woerden 216 woningen te koop, een jaar eerder stonden 229 woningen te koop. Het huidige aanbod staat in meerderheid (161 woningen) in Woerden. In Harmelen staan 32 woningen te koop, Kamerik heeft een aanbod van 7 woningen en Zegveld een aanbod van 16 woningen.

Van het totale aanbod betreft het in 172 gevallen een grondgebonden woning en in 30 gevallen een appartement. Het aandeel appartementen is gedaald ten opzichte van een jaar geleden.

Kantoren

In Woerden worden nauwelijks nog nieuwe kantoren ontwikkeld. In het Masterplan Snellerpoort wordt nog wel rekening gehouden met een ontwikkeling van maximaal circa 60.000 m² (inclusief de geldende contractuele afspraken, die goed zijn voor circa 90-95% van het totaal aantal m²). Voor het overige zijn er geen plannen tot kantoorontwikkeling. Gelet op de vooruitzichten voor de kantorenmarkt blijft het van belang om zeer terughoudend te zijn ten aanzien van nieuw kantoorareaal.

In 2014 hebben de gemeenten van de U10 onderlinge afspraken gemaakt om de kantorenleegstand aan te pakken en de regionale kantorenmarkt weer gezond te maken. Deze afspraken zijn vastgelegd in de 'Regionale Overeenkomst Kantoren 2014-2030'. Gemeenten ondersteunen actief de transformatie van leegstaande en boventallige kantoorpanden naar bijvoorbeeld woningen of bedrijfsruimte, en bovenal: bestaande plannen voor nieuwe kantoren worden sterk beperkt en er worden geen nieuwe plannen ontwikkeld.

Bedrijventerreinen

In het coalitieakkoord 2010-2014 is gekozen om geen nieuw regionaal bedrijventerrein te realiseren maar in eerste instantie te werken aan revitalisering en transformatie van de huidige bedrijventerreinen binnen de gemeentegrenzen. Dit standpunt is in de huidige raadsperiode nog steeds van kracht. Hiervoor wordt op basis van het convenant 'Bedrijventerreinen regio Utrecht-West'

samengewerkt met de regiogemeenten. Uitgangspunt bij de revitalisering en transformatie is dat financiering grotendeels door andere partijen dan de gemeente Woerden moet plaatsvinden. In 2012 is een convenant gesloten met de gemeenten in West-Utrecht om tot een gezamenlijke aanpak van revitalisering en herstructurering te komen.

In de kern Woerden is geen bedrijfsgrond uitgeefbaar door de gemeente. De gemeente gaat met de provincie, conform hetgeen is vastgelegd in de Provinciale ruimtelijke structuurvisie, concrete invulling geven aan 6 hectare nieuw gebied, die als schuifruimte kan fungeren.

3. Uitgangspunten voor grondexploitaties

a. Parameters

De gemeentelijke grondexploitaties van de gebieden waar zich ontwikkelingen voordoen, worden jaarlijks herzien. In de grondexploitaties wordt uitgegaan van de boekwaardes per 31 december 2016 zoals opgenomen in de jaarrekening 2016. Daarnaast zijn de laatst bekende wijzigingen doorgevoerd waardoor meevallers en tegenvallers zijn ontstaan.

De huidige geactualiseerde exploitatieopzetten hebben als prijspeil 2017. Hieraan voorgaand is een notitie opgesteld met de (nieuwe) parameters, rentepercentages en kosten- en opbrengstenindexen.

b. Reserves

De gemeente Woerden kende het gebruik om vanuit de grondexploitaties afdrachten te doen aan de Reserve Infrastructurele werken en het Groenfonds. Dit was voor veel gemeenten een gangbare werkwijze om werkzaamheden met een meer bovenwijks karakter (mede) te financieren.

De Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft in 2016 bepaald dat deze werkwijze aangepast moet worden. In overleg met de accountant is deze wijziging van regelgeving als volgt verwerkt. De afdrachten worden niet meer rechtstreeks vanuit de grondexploitatie gedaan, dat betekent dat deze afdrachten aan de kostenkant van de grondexploitaties zijn verwijderd. De bijdrage aan genoemde reserve en fondsen zal moeten komen uit de algemene middelen nadat er tussentijds winst is genomen uit de grondexploitaties of via resultaatsbestemming, na afsluiting van een grondexploitatie.

Bij particuliere ontwikkelaars verhaalt de gemeente haar kosten, de bovenwijkse bedragen uit de grondprijnsbrief worden in rekening gebracht indien op grond van een exploitatieovereenkomst medewerking wordt verleend aan particuliere plannen. De bedragen zijn gebaseerd op de structuurvisie en de daarop volgende 'Nota bovenwijks'. Tevens verhaalt de gemeente de kosten die zij maakt ten behoeve van de planontwikkeling.

c. Risicovoorzieningen

Voor de afdekking van risico's wordt in elke grondexploitatie een risicovoorziening opgenomen. Uitgangspunt hierbij is een vast percentage van de nog te realiseren opbrengsten. Op dit moment wordt binnen de grondexploitaties een kostenpost gemarkeerd ter grootte van 0%, 5% of 10% van de toekomstige verkoopopbrengsten. Als algemene richtlijn geldt dat deze 5% is voor woningbouw-gebieden en 10% voor bedrijventerreinen. Voor Kamerik NO-II en voor Snel & Polanen is dat percentage in 2009, met de vaststelling van de grondexploitaties, verhoogd naar 7,5%, en voor Snel & Polanen is die risico-opslag in 2010 zelfs verhoogd naar 10%. Reden daarvoor was dat de exploitatietermijn is verlengd tot 1-1-2028. De exploitatieresultaten worden genomen naar gelang de opbrengsten gerealiseerd worden. Jaarlijks wordt het bedrijfsresultaat bepaald. Dit resultaat wordt gestort in de Algemene reserve grondbedrijf (ARG). Deze reserve heeft onder andere ten doel om onvoorziene risico's in de grondexploitatie op te vangen.

De reserve wordt gevoed door winsten uit exploitatiegebieden en verliezen worden ten laste van deze reserve gebracht. In de nota 'Vaste grond voor beleid' is een streefwaarde gesteld voor de omvang van de ARG: 10% van het totale in de grondexploitaties geïnvesteerde vermogen met een minimum van € 1 miljoen.

In 2016 zijn geen afdrachten aan de algemene dienst ten laste van de algemene reserve grondbedrijf gedaan.

Per 31 december 2016 is het geïnvesteerde vermogen als volgt:

Complex	Boekwaarde 31-12-2016
Snel en Polanen	- 12.657.882
Kamerik Noord-Oost II	- 439.111
Defensie-eiland	16.955.092
Brediuspark	566.302
Totale boekwaarde complexen per 31-12-2016	€ 4.424.401
Gewenste minimale omvang ARG 2016 (10% van de boekwaarde)	€ 442.441

Stand per 31-12-2016 (cf. jaarrekening)	€ 3.579.108
Verwachte stortingen/onttrekkingen 2017:	
Af: Afdracht 2017 aan Algemene Reserve	-500.000
Af: Afdracht 2017 aan Algemene Reserve	-800.000
Af: Afdracht 2017 aan Algemene Reserve	-700.000
Bij: Rentetoevoegingen	€ 0
Geprognosticeerde omvang ARG eind 2017	€ 1.579.108

4. Toelichting per exploitatiegebied

In het navolgende overzicht zijn de geprognosticeerde resultaten van de in exploitatie genomen complexen weergegeven per 2017.

In exploitatie genomen complexen	Boekwaarde	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengst	Verwacht expl.res. op eindwaarde	Voorziening	Verwacht expl.res. op eindwaarde incl. voorz.	Verwacht expl.res. op startwaarde incl. voorz.
Snel en Polanen	-12.657.882	48.463.949	45.834.151	-10.028.084	0	-10.028.084	-7.907.073
Kamerik NO-II	-439.111	1.394.260	2.052.644	-1.091.496	0	-1.091.496	-1.007.185
Defensie-eiland	16.955.092	2.141.159	2.304.870	16.791.381	- 16.792.140	- 759	- 715
Brediuspark	566.302	924.983	2.463.646	- 972.361	0	-972.361	-898.312
Totaal	4.424.401	52.924.351	52.655.311	4.699.440	-16.792.140	-12.092.700	-9.813.285

Ad 1: Snel en Polanen

Dit betreft een samengestelde gebiedsexploitatie bestaande uit meerdere deelexploitaties (Waterrijk, Snellerpoort, Recreatiegebied Cattenbroek en Snel en Polanen Algemeen).

Boekwaarde 31 december 2016	€ - 12.657.882
------------------------------------	-----------------------

Toelichting per deelgebied Snel en Polanen

Deelgebied Algemeen

Deze exploitatie bestaat uit het gebied ten westen van de Cattenbroekerdijk. In het gebied ten westen van de Cattenbroekerdijk zijn inmiddels 2.118 woningen gerealiseerd. Daarnaast bestaat het gebied uit bedrijventerrein Polanen dat inmiddels geheel is uitgegeven aan bedrijven. In totaal is er ca. 284.000 m2 grond verkocht en hebben zich er circa 60 bedrijven gevestigd. Het onderdeel bedrijventerrein Polanen is derhalve afgesloten.

Tot het deelgebied/exploitatie Snel en Polanen Algemeen behoort ook de sportstrook die is gelegen tussen de spoorlijn en Steinhagenseweg ten oosten van de Cattenbroekerdijk. In dit gebied zijn inmiddels ook alle gronden uitgegeven en zijn er een middelbare school, een sporthal, een voetbalvereniging en een kinderdagverblijf gevestigd. Het openbare gebied van dit deel van Snel en Polanen is in beheer en onderhoud overgedragen aan de Algemene Dienst.

Daarnaast zitten in deze deelexploitatie onder andere de kosten voor de nog te realiseren bovenwijkse werken waarbij gedacht moet worden aan o.a. de aanpassing van de Steinhagenseweg

buiten Snellerpoort, kosten voor extra geluidswerende maatregelen in de lange wand van Snellerpoort te kunnen uitvoeren maar ook de kosten voor bijvoorbeeld speelvoorzieningen en aanleg ondergrondse vuilinzameling (gestapelde bouw) voor het gehele gebied Snel en Polanen.

Deelgebied Waterrijk

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied ten oosten van de Cattenbroekerdijk. Het gebied bestaat uit in totaal 1.110 woningen verdeeld over het Villapark, 4 wooneilanden, één brede school en een wijkpark. Tot 2017 zijn er inmiddels 1.040 woningen /kavels verkocht en moeten nog ca. 75 woningen worden gerealiseerd. Er moeten vanaf 2016 nog circa 20 vrije kavels in het Villapark (particulier opdrachtgeverschap) worden uitgegeven. De rest bestaat uit woningen/kavels op de eilanden.

Een groot deel van de opbrengsten (ca. 50%) van het deelgebied Waterrijk komt nog voort uit kavelverkoop in het Villapark. In 13 tranches zijn inmiddels iets meer dan 2/3 van de kavels verloot. Alle resterende kavels staan te koop via www.waterrijkwoerden.nl met uitzondering van 3 kavels tegenover eiland 4 waar de komende jaren nog een noodontsluiting voor o.a. hulpdiensten is aangelegd.

Deelgebied Snellerpoort

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied tussen de Steinhagenseweg/Beneluxlaan en het spoor. Uitgangspunt voor de grondexploitatie 2015 is het Masterplan uit 2009. In dit deelgebied worden op basis van dit Masterplan circa 767 woningen, 2.500 m2 sociaal culturele voorzieningen (kerkelijk centrum en onderwijs), een uitbreiding van het winkelcentrum van 1.200 m2 gerealiseerd. Ook het omleggen van de Steinhagenseweg is op basis van de uitgangspunten van het Masterplan Snellerpoort. Voor een verdere toelichting op het plan wordt verwezen naar het door de raad vastgestelde Masterplan Snellerpoort en de aanpassing van het programma van Snellerpoort zoals genoemd in het rapport van ABF.

In februari 2009 heeft het college besloten tot herbezinning op het plan voor Snellerpoort. Besloten is dat een flexibel bestemmingsplan vastgesteld wordt dat kan inspelen bij een aantrekkende marktvrage.

In 2016 zijn de voorbereidingen van het deelgebied Snellerpoort in volle gang. Het Masterplan 2008 wordt waar nodig aangepast aan de "eisen van de tijd". Het college heeft herbevestigd dat de Steinhagenseweg wordt omgelegd. De gedachte bestaat of het mogelijk is "de knik" in de omgelegde Steinhagenseweg eruit te halen. Hiervoor zal dan (een deel van) de FNV-kavel verworven moeten worden om de doorstroming van auto en fietsverkeer te verbeteren.

Daarnaast leeft de wens om een 'inprikker' ter hoogte van het winkelcentrum te realiseren. Tevens leeft de wens om een betere oversteekbaarheid/ bereikbaarheid/ doorstroming voor de fietsers te bewerkstelligen. Dit en enkele andere aanpassingen aan het plan (dichtheid) maakt dat geplande aantal van 767 woningen mogelijk verlaagd dient te worden en een aantal kostenposten toegevoegd of financiering voor gevonden moet worden.

Deelgebied Recreatiegebied Cattenbroek

Dit deelgebied/exploitatie ligt tussen de Cattenbroekerdijk, Potterskade en A12. Tot december 2011 vonden hier ontgrondingwerkzaamheden plaats die worden uitgevoerd door Ballast - van Oord Grondstoffen VOF.

In 2013 zijn door het recreatieschap in samenwerking met de gemeente de voorbereidende handelingen ten behoeve van een ondernemersselectie gestart. Door het ontbreken van de formele oplevering van de recreatieplas kon deze selectie nog niet op de markt gezet worden. In 2014 is daarom gekozen voor een tijdelijke exploitatie van dit gebied. Een deel van deze kosten wordt betaald uit de grondexploitatie. De overige kosten worden gedekt uit de algemene middelen. Nu de plas formeel is opgeleverd wordt alsnog gewerkt aan het onderbrengen van de exploitatie van het recreatiegebied bij een marktpartij. We hebben een selectieprocedure doorlopen en zijn in onderhandeling met de gekozen exploitant. Wanneer we met deze partij overeenstemming hebben bereikt kunnen we het gebied overdragen aan het recreatieschap, waardoor ook het gemeentelijk beheer eindigt.

Ad 2: Kamerik Noord-Oost II

Kamerik NO-II is een uitbreidingslocatie voor woningbouw en een zorgcomplex aan de noordoostzijde van de kern Kamerik. Hier worden in totaal 62 woningen gerealiseerd en een zorgcomplex.

In 2016 zijn vrije kavels verkocht in het plan Kamerik Noord-Oost II. Ook is in 2016 een start gemaakt met het onderzoek naar de invulling van de resterende plandelen. Daarbij wordt onder meer gekeken naar een locatie voor een CPO-initiatief. Daarnaast is nog een beperkt aantal vrije kavels uit te geven.

Boekwaarde 31 december 2015

€

- 439.111

Ad 3: Defensie-eiland

Op het Defensie-eiland voeren we een unieke binnenstedelijke herstructureringsopgave uit met een bouwprogramma van circa 220 woningen en een beperkt aantal voorzieningen. Binnen dit project is sprake van een bodemsanering. Daarnaast wordt er gebouwd met respect voor oude structuren en erfgoed. De afgelopen jaren is gebouwd aan de eerste en tweede fase van het Defensie-eiland. De eerste fase (het noordelijk deel) bevat een gemengd programma van grondgebonden woningen, een appartementengebouw van GroenWest en een appartementengebouw voor vrije sector verhuur. Het is inmiddels in zijn geheel gerealiseerd en bewoond. Het middendeel van het Defensie-eiland (fase 2) is in 2016 in de verkoop gegaan. Door een goed verlopen verkoopfase worden de voorbereidingen getroffen om te komen naar een grondlevering en bouwstart. In samenhang met het goede marktsentiment wil de ontwikkelaar ook vaart maken met de ontwikkeling van het Zuidelijke plandeel (fase 3).

Het financiële beeld van het Defensie-eiland is in grote lijn vergelijkbaar met het financiële beeld zoals het in 2016 is gepresenteerd. Er is sprake van een substantieel financieel tekort op deze ontwikkeling, dit tekort is volledig afgedekt met voorzieningen. Het is van belang op te merken dat dergelijke complexe binnenstedelijke herontwikkelingsopgaven in de regel gepaard gaan met een financieel negatieve grondexploitatie.

Boekwaarde 31 december 2016

€

16.955.092

Ad 4: Brediuspark

Het totale plan bestaat uit 7 te verkopen kavels (particulier opdrachtgeverschap) en de aanpassing van het entreegebied aan de zijde van de Burgemeester van Kempensingel. Een van deze kavels betreft een bestaande woning. Sloop en nieuwbouw op een andere plaats langs de Van Kempensingel behoort tot de mogelijkheden.. In het gesprek met de makelaar is aangegeven dat de boerderij na aankoop, in gebruik wordt gegeven / over te dragen middels een recht van opstal (zonder grondoverdracht) aan een stichting. Deze stichting zal zelfstandig de opbouw en exploitatie financieren. Afgelopen jaar is door SLB gewerkt aan een plan voor de herinrichting van het entreegebied en mogelijkheden van bouw van woningen aan de Van Kempensingel.

Boekwaarde 31 december 2016

€

566.302

Materiele Vaste Activa (MVA)

Met inwerkingtreding van de BBV-regelgeving is de balanscategorie NIEGG komen te vervallen. Het NIEGG complex Overige Percelen is overgeboekt naar de MVA status. De resterende verliesvoorziening is toegevoegd aan de Algemene Reserve Grondbedrijf.

5. Aandachtspunten grondexploitaties

Snel en Polanen

De voorbereidingen van het deelgebied Snellerpoort zijn in volle gang. Zie voor wat betreft de keuzes in Snellerpoort de hierboven genoemde besluiten en wensen. Dit en enkele andere aanpassingen aan het plan (dichtheid) maakt dat het geplande aantal van 767 woningen mogelijk verlaagd dient te worden. Dit heeft een negatief effect op de grondexploitatie.

Fondsen

De Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft in 2016 bepaald dat de werkwijze met betrekking tot fondsvorming aangepast moet worden. In overleg met de accountant is deze wijziging van regelgeving verwerkt. De afdrachten worden niet meer rechtstreeks vanuit de grondexploitatie gedaan, dat betekent dat deze afdrachten aan de kostenkant van de grondexploitaties zijn verwijderd.

Jan Steenstraat / Harmelen

Voor de Jan Steenstraat te Woerden en vier ontwikkellocaties in Harmelen worden twee grondexploitaties voorbereid. De grondexploitaties worden in 2017 voorgelegd aan college en raad. Op de locaties worden in het kader van het programma versnelde woningbouw woningen gerealiseerd.

Deel D: Bijlagen

Bijlage 1 Financiële begroting

Programma		2017	2018	2019	2020	2021
Mutaties reserves	Lasten	224.585	3.131.195	909.615	899.997	889.117
	Baten	-16.507.460	-7.784.890	-2.881.726	-1.767.184	-1.611.651
Mutaties reserves - Totaal		-16.282.875	-4.653.695	-1.972.111	-867.187	-722.534
Overhead	Lasten	13.336.486	12.615.771	12.026.115	11.884.797	11.688.324
	Baten	-1.292.333	-1.341.278	-1.399.903	-1.404.303	-1.408.403
Overhead - Totaal		12.044.153	11.274.493	10.626.212	10.480.494	10.279.921
1. Bestuur, dienstverl. en veiligheid	Lasten	8.454.726	8.400.569	8.210.786	8.009.002	8.041.604
	Baten	-1.293.166	-1.152.728	-1.166.423	-1.166.423	-1.166.423
1. Programma 1 - Totaal		7.161.560	7.247.841	7.044.363	6.842.579	6.875.181
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	Lasten	28.813.261	24.342.751	25.382.492	25.676.429	25.632.803
	Baten	-12.126.216	-12.114.586	-12.264.322	-12.381.743	-12.475.608
2 Programma 2 - Totaal		16.687.045	12.228.165	13.118.170	13.294.686	13.157.195
3. Sociaal domein	Lasten	46.700.369	47.929.888	47.027.431	46.781.233	46.848.612
	Baten	-8.556.589	-9.210.295	-9.250.492	-9.355.732	-9.463.271
3. Programma 3 - Totaal		38.143.780	38.719.593	37.776.939	37.425.501	37.385.341
4. Cultuur, economie en milieu	Lasten	6.001.286	6.623.693	5.955.524	6.000.616	6.029.708
	Baten	-1.163.189	-1.200.452	-1.095.393	-1.178.357	-1.178.357
4. Programma 4 - Totaal		4.838.097	5.423.241	4.860.131	4.822.259	4.851.351
5. Sport en Onderwijs	Lasten	12.005.841	12.321.600	11.938.567	11.856.797	11.737.947
	Baten	-2.249.356	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406	-2.246.406
5. Programma 5 - Totaal		9.756.485	10.075.194	9.692.161	9.610.391	9.491.541
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Lasten	17.034.722	4.671.610	4.446.679	4.432.519	4.388.763
	Baten	-10.935.954	-1.839.736	-1.916.649	-1.916.649	-1.916.649
6. Programma 6 - Totaal		6.098.768	2.831.874	2.530.030	2.515.870	2.472.114
7. Algemene inkomsten	Lasten	-3.402.941	-4.707.549	-5.207.889	-5.086.770	-4.877.234
	Baten	-75.044.072	-78.291.778	-78.458.488	-78.592.266	-78.666.919
7. Programma 7 - Totaal		-78.447.013	-82.999.327	-83.666.377	-83.679.036	-83.544.153
Totaal alle programma's		0	147.379	9.518	445.557	245.957

Bijlage 2 Investeringsplanning

Tabel 1. Bestaande investeringen – Rentepercentage 3,00%
Jaarschijf 2018 is verwerkt in de staat van activa 2018 e.v. en exploitatie

Omschrijving	Progr.	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Vervanging vaste telefonie	1	2018	50.000	6		9.833	9.583	9.333
Vervanging virtuele servers	1	2018	93.000	3		33.790	32.860	31.930
Vervanging storage	1	2018	116.000	3		42.147	40.987	39.827
Org.verb. openb. ruimte (62100004/35100)	2	2018			200.000	0	0	0
Inhaalslag bomen	2	2018	250.000	20		20.000	19.625	19.250
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2018	500.000	20		40.000	39.250	38.500
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2018	3.250.000	25		227.500	223.600	219.700
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Fiat Strada) elektrisch	2	2018	29.000	7		5.013	4.889	4.764
Tractie (Mitsubishi Canter Fuso) elektrisch	2	2018	56.000	10		7.280	7.112	6.944
Sportvelden - VEP veld 3 onderbouw obv TPE	5	2018	300.000	30		19.000	18.700	18.400
Sportvelden - VEP veld 3 bovenbouw obv TPE	5	2018	300.000	15		29.000	28.400	27.800
Athloi sprintbaan	5	2018	25.000	10		3.250	3.175	3.100
Verlichting Siveo en Reflex	5	2018	25.000	25		1.750	1.720	1.690
Vernieuwing overige schoolgeb. (annuïtair)	5	2018	1.000.000	40		43.262	43.262	43.262
Extra geld sport- en combinatiefunctionariss	5	2018			48.000	48.000	48.000	48.000
Scholenbouw Kamerik (annuïtair)	5	2018	3.500.000	40		151.418	151.418	151.418
Verv. brand- en inbraakalarm-syst. scholen	5	2018	100.000	10		13.000	12.700	12.400
Totaal jaarschijf 2018			9.652.000		248.000	704.269	695.058	685.848
Vervanging/verlenging beveiligingssoftware telewerken	1	2019	15.000	3			5.450	5.300
Vervanging firewall	1	2019	10.000	5			2.300	2.240
Vervanging /verlenging straalverbindingen	1	2019	21.000	5			4.830	4.704
Inhaalslag bomen	2	2019	250.000	20			20.000	19.625
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2019	500.000	20			40.000	39.250
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2019	750.000	25			52.500	51.600
Tractie (aanhangers 4 stuks)	2	2019	106.000	8			16.430	16.033
Tractie (sirius strooiers 5 stuks)	2	2019	186.000	8			28.830	28.133
Hogedrukreiniger aardgas	2	2019	12.000	10			1.560	1.524
Fiat Ducato Bouwzaken	2	2019	30.000	10			3.900	3.810
Sportvelden - Thor 2 velden en grasveld	5	2019	225.000	15			21.750	21.300
Sportvelden- SDO omvormen naar 3 velden	5	2019	225.000	15			21.750	21.300
SCH veld 1	5	2019	75.000	15			7.250	7.100
Verlichting Clytoneus	5	2019	45.000	25			3.150	3.096
Herstel doelgebieden kunstgras	5	2019	45.000	15			4.350	4.260
Verv. brand- en inbraakalarm-syst. scholen	5	2019	100.000	10			13.000	12.700
Totaal jaarschijf 2019			2.595.000				247.050	241.974
Switches	1	2020	105.000	5				24.150
Vervanging WiFi netwerk	1	2020	16.500	3				5.995
Tractie (Mitsubishi L200)	2	2020	45.000	10				5.850
Tractie (2 wielige tractor Goldini)	2	2020	20.000	10				2.600
MultiCar Hako begravingen	2	2020	90.000	10				11.700
Tractie (2 waterpompen)	2	2020	40.000	10				5.200
Hefbrug garage stadserf	2	2020	12.000	20				960
Vervanging beschoeiingen	2	2020	1.300.000	25				91.000
Sportvelden - veld 4 en 5 SCH grote renov.	5	2020	125.000	15				12.083

Omschrijving	Progr.	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Sportvelden - veld 4 Sportlust grote renov.	5	2020	60.000	15				5.800
Sportvelden - VEP grote renovatie	5	2020	85.000	15				8.217
Sportvelden - Siveo grote renovatie	5	2020	35.000	15				3.383
Landmeetkundige apparatuur Vernieuwing overige schoolgeb. (annuitair)	5	2020	35.000	5				8.050
Verv. brand- en inbraakalarm-syst. scholen	5	2020	2.000.000	40				86.525
	5	2020	100.000	10				13.000
Totaal jaarschijf 2020			4.068.500					284.513
Totaal prioriteiten / ontwikkelingen			28.603.667		248.000	704.269	942.108	1.212.335

Tabel 2. Bugettair neutrale investeringen – Rentepercentage 3,00%

NB - De lasten van onderstaande investeringen voor Afval & Reiniging, Riolering, Openbare verlichting en IBOR zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Afval & reiniging

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2018	210.000	8		29.916	29.916	29.916
Fiat Doblo (A&R)	2	2018	29.000	7		4.655	4.655	4.655
Totaal jaarschijf 2018			239.000		0	34.571	34.571	34.571
Huisvuilwagen (2 stuks)	2	2019	420.000	8			59.832	59.832
Totaal jaarschijf 2019			420.000		0	0	59.832	59.832
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2020	210.000	8				29.916
Totaal jaarschijf 2020			210.000		0	0	0	29.916
Veegmachine	2	2021	180.000	8				
Totaal jaarschijf 2021			180.000		0	0	0	0
Totaal Afval & Reiniging			1.049.000		0	34.571	94.402	124.318

Riolering

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Vrijvervalriolering	2	2018	1.800.000	40		99.000	97.650	96.300
Mechanische riolering	2	2018	720.000	15		69.600	69.160	66.720
Duikers en drainage	2	2018	105.000	40		5.775	5.696	5.818
Gevolginvestering a.g.v. inhaalslag verharding	2	2018	1.500.000	40		82.500	81.375	80.250
Totaal jaarschijf 2018			4.125.000		0	256.875	252.881	248.888
Vrijvervalriolering	2	2019	1.800.000	40			99.000	97.650
Mechanische riolering	2	2019	420.000	15			40.600	39.760
Duikers en drainage	2	2019	105.000	40			5.775	5.696
Totaal jaarschijf 2019			2.325.000		0	0	145.375	143.106
Vrijvervalriolering	2	2020	1.800.000	40				99.000
Mechanische riolering	2	2020	0	15				0
Duikers en drainage	2	2020	105.000	40				5.775
Totaal jaarschijf 2020			1.905.000		0	0	0	104.775
Vrijvervalriolering	2	2021	1.800.000	40				
Mechanische riolering	2	2021	0	15				
Duikers en drainage	2	2021	105.000	40				
Totaal jaarschijf 2021			1.905.000		0	0	0	0
Totaal Riolering			10.260.000		0	256.875	398.256	496.769

Openbare verlichting

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Armaturen	2	2018	666.667	25			46.667	45.867
Masten	2	2018	333.333	40			18.333	18.083
Totaal jaarschijf 2018			1.000.000		0	0	65.000	63.950
Totaal Openbare verlichting			1.000.000		0	0	65.000	63.950

IBOR

Omschrijving	Pro	Jaar investering	Investering	Afschr termijn	2018	2019	2020	2021
Verhardingen (uit alg.res. naar res.kap.lasten)	2	2018	1.100.000	25		77.000	75.680	74.360
Beschoeiingen (uit alg.res. naar res.kap.lasten)	2	2018	300.000	25		21.000	20.640	20.280
Vaste bruggen (uit alg.res. naar res.kap.lasten)	2	2018	600.000	25		42.000	41.280	40.560
Spelen (uit alg.res. naar res.kap.lasten)	2	2018	300.000	10		39.000	38.100	37.200
Totaal jaarschijf 2018			2.300.000		0	179.000	175.700	172.400
Totaal IBOR			2.300.000		0	179.000	175.700	172.400

Bijlage 3 Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen

In de tabellen op de volgende twee pagina's is voor de verschillende reserves en voorzieningen weergegeven wat de begrote eindstanden zijn op basis van besluitvorming t/m 30 juni 2017 (dus inclusief het juni-overleg).

Reserves

In onderstaand overzicht zijn de dotaties en onttrekkingen reserves opgenomen. De belangrijkste mutaties zijn:

- Reserve onderhoud gemeentelijk vastgoed: de onttrekking hangt samen met het meerjarenonderhoudsplan gemeentelijk vastgoed.
- Algemene reserve, betreft de volgende onttrekkingen:
NB - De posten IBOR en Spelen 2018-2029 betreffen overheveling naar de reserve Dekking kapitaallasten maatschappelijk nut.

	2018	2019	2020	2021
Ontwikkeling veengebied	105	0	0	0
V.V. Kamerik	500	0	0	0
Streetcornerwork	204	0	0	0
Gebiedsgericht werken	77	77	0	0
IBOR	2.000	0	0	0
Spelen 2018-2029	300	0	0	0
Dienstverlening	257	0	0	0
Duurzaam	702	0	0	0
Handboek openbare ruimte	50	0	0	0
HNW	195	250	250	250
Organisatieontwikkeling	270	0	0	0
Onderzoekskosten verkeer	15	0	0	0
Verkeersmaatregelen	120	0	0	0
Kruispunten ontsluitingswegen	30	0	0	0
Preventie schooluitval	64	0	0	0
Omgevingswet	405	0	0	0
Organisatieverbetering openbare ruimte	200	0	0	0
Onderwijskeuzes	100	0	0	0
Totaal	(€ x 1.000) 5.593	327	250	100

- Reserve Sociaal Domein, betreft de volgende onttrekkingen:

	2018	2019	2020	2021
Schuldhelpverlening	60	60	0	0
Inclusie	60	60	0	0
Verschuiving voorliggende voorzieningen	500	250	0	0
Totaal	(€ x 1.000) 620	370	0	0

Raadsbesluiten t/m 30 juni 2017

RESERVES	1 jan. 2017	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2018	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2019	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2020	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2021	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2022
1. Bestuur, dienstverl. en veiligheid																
Geen reserves																
2. Fysiek beh. openb ruimte & vervoer																
Kapitaallasten maatschappelijk nut	0	13.732		13.732	2.712	116	16.328	490	833	15.985	480	873	15.592	468	876	15.184
Groenfonds	635		7	628		7	621		8	613		8	605		8	597
Herstructurering Schilderskwartier	170	231		401			401			401			401			401
Infrastructurele werken	16.201	625	16.826	0			0			0			0			0
Grote infrastructurele werken	0	1.404		1.404			1.404			1.404			1.404			1.404
Openbare ruimte lbor	266			266			266			266			266			266
Subtotaal	17.272	15.992	16.833	16.431	2.712	123	19.020	490	841	18.669	480	881	18.268	468	884	17.852
3. Sociaal Domein																
Sociaal Domein	3.385		60	3.325		620	2.705		370	2.335			2.335			2.335
Subtotaal	3.385	0	60	3.325	0	620	2.705	0	370	2.335	0	0	2.335	0	0	2.335
4. Cultuur, economie en milieu																
Woerden 650 jaar stad	10	3		13	3		16	3		19	3		22	3		25
Subtotaal	10	3	0	13	3	0	16	3	0	19	3	0	22	3	0	25
5. Sport en Onderwijs																
Onderwijskansenbeleid	298		288	10			10			10			10			10
Inventaris zwembaden	244			244			244			244			244			244
Regionale leerplicht	324	10	70	264	8		272	8		280	8		288	9		297
Subtotaal	866	10	358	518	8	0	526	8	0	534	8	0	542	9	0	551
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen																
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	4.060		344	3.716		249	3.467		249	3.218		249	2.969		249	2.720
Subtotaal	4.060	0	344	3.716	0	249	3.467	0	249	3.218	0	249	2.969	0	249	2.720
7. Algemene inkomsten																
Algemene reserve	35.886	625	5.894	30.617	222	5.593	25.246	229	327	25.148	236	250	25.134	243	100	25.277
Algemene reserve grondbedrijf	3.579		1.390	2.189		800	1.389		700	689			689			689
Dekking kapitaallasten econ.nut	6.427	207	414	6.220	187	399	6.008	180	395	5.793	174	387	5.580	167	379	5.368
Subtotaal	45.892	832	7.698	39.026	409	6.792	32.643	409	1.422	31.630	410	637	31.403	410	479	31.334
Totaal reserves (€ x 1.000)	71.485	16.837	25.293	63.029	3.132	7.784	58.377	910	2.882	56.405	901	1.767	55.539	890	1.612	54.817

VOORZIENINGEN	1 jan. 2017	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2018	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2019	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2020	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2021	dotatie	onttrekk.	1 jan. 2022
<i>1. Bestuur, dienstverl. en veiligheid</i>																
Pensioen (oud-)wethouders	2.625	71	162	2.534	72	148	2.458	72	162	2.368	72	162	2.278	72	162	2.188
<i>Subtotaal</i>	2.625	71	162	2.534	72	148	2.458	72	162	2.368	72	162	2.278	72	162	2.188
<i>2. Fysiek beh. openb. ruimte & vervoer</i>																
Afvalstoffen	2.815		450	2.365		211	2.154		327	1.827		367	1.460		364	1.096
Riolering	1.923	83		2.006		86	1.920		102	1.818		9	1.809	16		1.825
<i>Subtotaal</i>	4.738	83	450	4.371	0	297	4.074	0	429	3.645	0	376	3.269	16	364	2.921
Totaal voorzieningen (€ x 1.000)	7.363	154	612	6.905	72	445	6.532	72	591	6.013	72	538	5.547	88	526	5.109

Bijlage 4 Incidentele lasten en baten

Voor een financieel robuuste begroting is het van belang dat incidentele baten niet worden ingezet ten behoeve van structurele lasten. Dit wordt transparant gemaakt met behulp van onderstaand overzicht.

NB in dit overzicht zijn de nieuwe ontwikkelingen waarover aan uw raad bij deze begroting een besluit wordt gevraagd niet meegenomen.

	2018	2019	2020	2021
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>				
Organisatieontwikkeling	€ 270	€ 0	€ 0	€ 0
Dienstverlening	€ 257	€ 0	€ 0	€ 0
Streetcornerwork	€ 204	€ 0	€ 0	€ 0
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>				
Beheer openbare ruimte	€ 200	€ 0	€ 0	€ 0
Programma ontwikkeling Veengebied + Ruimtelijke Adaptie	€ 105	€ 0	€ 0	€ 0
Handboek openbare ruimte	€ 50	€ 0	€ 0	€ 0
Onderzoekskosten verkeer	€ 15	€ 0	€ 0	€ 0
Verkeersmaatregelen	€ 120	€ 0	€ 0	€ 0
Optimalisatie kruispunten op ontsluitingswegen	€ 30	€ 0	€ 0	€ 0
<i>3. Sociaal domein</i>				
Inclusie	€ 60	€ 60	€ 0	€ 0
Gebiedsgericht werken	€ 77	€ 77	€ 0	€ 0
Beleid schuldhulpverlening/verschuiving 2e naar 1e lijns zorg	€ 60	€ 60	€ 0	€ 0
<i>4. Cultuur, economie en milieu</i>				
Strand Cattenbroek	€ 65	€ 0	€ 0	€ 0
Duurzaam	€ 702	€ 0	€ 0	€ 0
<i>5. Sport en onderwijs</i>				
Onderwijskeuzes	€ 100	€ 0	€ 0	€ 0
Preventie schooluitval	€ 64	€ 0	€ 0	€ 0
V.V. Kamerik	€ 500	€ 0	€ 0	€ 0
<i>6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen</i>				
Omgevingswet	€ 405	€ 0	€ 0	€ 0
<i>7. Algemene inkomsten</i>				
Totaal incidentele lasten	€ 3.284	€ 197	€ 0	€ 0
<i>Mutaties reserves</i>				
Algemene reserve	€ 3.099	€ 77	€ 0	€ 0
Sociaal domein	€ 120	€ 120	€ 0	€ 0
Totaal incidentele baten	€ 3.219	€ 197	€ 0	€ 0
Saldo van incidentele lasten en baten	€ 65	€ 0	€ 0	€ 0

Bijlage 5 EMU-saldo

In het kader van de beheersing van het EMU-saldo zijn lokale overheden wettelijk verplicht om een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen in de begroting (zie ook paragraaf Financiering). In de begroting 2018 betreft dit de jaren 2017, 2018 en 2019. In onderstaand overzicht is het EMU-saldo per jaar opgenomen.

Algemene gegevens:				
Gemeentenaam:	Gemeente Woerden			
Gemeentenummer:	0632			
Jaar:	2018			
Omschrijving	2017 x € 1000,-	2018 x € 1000,-	2019 x € 1000,-	
	Volgens realisatie t/m sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018	
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	10.326	4.801	1.982
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.140	8.236	9.649
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	548	373	519
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	14.000	8.247	6.103
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	5.270	3.677	2.768
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	6.017	4.178	4.606
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen			
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten: Gaaf u effecten verkopen? (ja/nee) Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee	nee	nee
Berekend EMU-saldo		4.761	5.664	7.884

Bijlage 6 Balans

Activa (1)	(bedragen * € 1000)	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Vaste activa							
<u>Immateriële vaste activa</u>							
– kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio							
– kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief.		15	10	5	0	0	0
Totaal immateriële vaste activa		15	10	5	0	0	0
<u>Materiële vaste activa</u>							
– investeringen met een economisch nut		137.416	139.953	143.474	145.000	144.000	143.000
– investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven		17.640	19.788	21.400	23.000	23.500	24.000
– investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		40.255	43.613	50.023	53.000	52.000	51.000
<i>Waarvan activa in erfpacht</i>							
Totaal materiële vaste activa		195.311	203.354	214.897	221.000	219.500	218.000
<u>Financiële vaste activa</u>							
Kapitaalverstrekkingen aan:							
– Deelnemingen		352	352	352	352	352	352
– Gemeenschappelijke regelingen		0					
– Overige verbonden partijen		0					
Leningen aan:							
– Woningcorporaties							
– Deelnemingen							
– Overige verbonden partijen							
Overige langlopende geldleningen		1.937	1.917	1.914	1.500	1.400	1.300
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van een jaar of langer							
Bijdragen aan activa in eigendom van derden							
Totaal financiële vaste activa		2.289	2.269	2.266	1.852	1.752	1.652
Totaal vaste activa		197.616	205.633	217.168	222.852	221.252	219.652

Activa	(bedragen * € 1000)	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Flottende activa							
<u>Voorraden</u>							
Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:							
– Grond- en hulpstoffen							
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		-12.368	-14.658	-12.249	1.000	785	1.803
Gereed product en handelsgoederen							
Vooruitbetalingen							
Totaal voorraden		-12.368	-14.658	-12.249	1.000	785	1.803
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar</u>							
Vorderingen op openbare lichamen		11.871	7.900	6.500	6.000	6.000	6.000
Rekening-courantverhoudingen met niet financiële instellingen							
overige vorderingen		8.968	4.320	4.000	3.000	3.000	2.500
Overige uitzettingen							
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar		20.840	12.220	10.500	9.000	9.000	8.500
Liquide middelen (Kas-, bank- en girosaldi)		926	500	250	100	100	150
<u>Overlopende activa</u>							
Nog te ontv. Europese overheidslichamen		0	0	0			
Nog te ontv. Van het Rijk		0	0	0			
Nog te ontv. Overige Nederlandse overheidslichamen		22	20	25	25	25	25
Overige overlopend activa		1.504	2.000	1.500	1.000	1.000	1.000
Totaal Overlopende activa		1.525	2.020	1.525	1.025	1.025	1.025
Totaal vlottende middelen		10.924	82	26	11.125	10.910	11.478
Totaal Activa		208.539	205.715	217.194	233.977	232.162	231.130

Passiva

	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Vaste passiva						
<u>Eigen vermogen</u>						
Reserves:						
– Algemene reserve + Algemene Reserve grondbedrijf	39.466	32.806	26.635	25.837	25.823	25.966
– Overige bestemmingsreserves	32.021	30.223	31.742	30.568	29.716	28.851
Resultaat voor bestemming	2.597	0	0	0	0	0
Totaal eigen vermogen	74.083	63.029	58.377	56.405	55.539	54.817
Vorzieningen	7.363	6.905	6.532	6.013	5.547	5.109
<u>Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van een jaar of langer</u>						
Obligatieleningen	0	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen van:						
– Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0	0	0	0	0
– Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	89.656	94.872	100.691	106.485	107.252	106.994
– Binnenlandse bedrijven						
– Overige binnenlandse sectoren						
– Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren						
Door derden belegde gelden						
Waarborgsommen	359	350	350	300	120	110
Totaal vaste schulden, met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	90.015	95.222	101.041	106.785	107.372	107.104
Totaal vaste passiva	171.462	165.156	165.950	169.203	168.458	167.030

Passiva	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Flottende passiva						
<u>Netto vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan een jaar</u>						
Kasgeldleningen	15.000	5.500	9.000	9.000	9.000	9.000
Bank- en girosaldi	0	0				
Overige schulden	10.476	20.009	22.000	29.624	29.554	30.000
Totaal netto vlott. schulden, met een rentetypische looptijd < dan een jaar	25.476	25.509	31.000	38.624	38.554	39.000
<u>Overlopende passiva</u>						
Nog te betalen Europese overheidslichamen	0	0				
Nog te betalen aan het Rijk	0	0				
Nog te betalen Overige Nederlandse overheidslichamen	0	0				
Overige nog te betalen bedragen	11.560	15.000	20.000	26.000	25.000	25.000
Vooruitontv. Europese overheidslichamen	0	0				
Vooruitontvangen van het Rijk	0	0	144	100	100	50
Vooruitontvangen overige Nederlandse overheidslichamen	0	0				
Overig vooruitontvangen bedragen	41	50	100	50	50	50
Overige overlopende passiva						
Overlopende passiva	11.601	15.050	20.244	26.150	25.150	25.100
Totaal vlottende passiva	37.077	40.559	51.244	64.774	63.704	64.100
Totaal Passiva	208.539	205.715	217.194	233.977	232.162	231.130

Bijlage 7 Beleidsindicatoren

Vanaf het begrotingsjaar 2017 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. Dit wordt voorgeschreven in het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Het doel van de indicatoren is: meer transparantie, een betere vergelijking tussen gemeenten en het relateren van de maatschappelijke effecten aan de begroting. De indicatoren zijn opgesteld aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De indicatoren stellen raadsleden in staat te sturen op maatschappelijke effecten
- De indicatoren zijn in alle gemeenten van toepassing
- De indicatoren zijn gebaseerd op bestaande landelijke bronnen, zodat geen extra uitvraag bij gemeenten nodig is
- De indicatoren zijn afkomstig uit bestaande bronnen met een duurzame beschikbaarheid
- De indicatoren zijn actueel, worden met regelmaat gepubliceerd en kunnen binnen deze termijn ook een verandering laten zien

Indicatoren gebaseerd op bestaande bronnen

Deze indicatoren zijn afkomstig uit www.waarstaatjegemeente.nl (dashboard BBV).

Indicator	eenheid	periode	regio	waarde
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	Woerden	661
		2017	Nederland	644
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	Woerden	688
		2017	Nederland	723
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2012	Woerden	272
		2012	Nederland	232
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2013	Woerden	261
		2013	Nederland	223
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2014	Woerden	250
		2014	Nederland	211
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2015	Woerden	244
		2015	Nederland	206
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2016	Woerden	247
		2016	Nederland	209
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	Woerden	7,5
		2014	Nederland	6
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2015	Woerden	192
		2015	Nederland	200
Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	Woerden	1,6
		2015	Nederland	11,8
Misdrijven				
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Woerden	0,9
		2016	Nederland	2,3
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Woerden	3,3
		2016	Nederland	3,3
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Woerden	2,7
		2016	Nederland	5,3
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	Woerden	4,7
		2016	Nederland	5,6
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inwoners	2016	Woerden	30

		2016	Nederland	137,4
Hardekern jongeren	per 10.000 inw.	2014	Woerden	0,8
		2014	Nederland	1,3
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	Woerden	1,04
		2015	Nederland	1,45
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met	%	2015	Woerden	7
		2015	Nederland	8
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	%	2015	Woerden	11
		2015	Nederland	9
Demografische druk	%	2017	Woerden	75,4
		2017	Nederland	69
% Niet-wekelijkse sporters	%	2012	Woerden	45,4
		2012	Nederland	46,6
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2016	Woerden	814,5
		2016	Nederland	744
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2016	Woerden	150,2
		2016	Nederland	134
Netto arbeidsparticipatie	%	2016	Woerden	69,7
		2016	Nederland	65,8
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	Woerden	83
		2013	Nederland	100
Functiemenging	%	2016	Woerden	55,6
		2016	Nederland	52,1
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	2016	Woerden	18,3
		2016	Nederland	41,3
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	2016	Woerden	13,5
		2016	Nederland	25,5
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	2016	Woerden	49
		2016	Nederland	62
Achterstand				
% Kinderen in armoede	%	2015	Woerden	2,82
		2015	Nederland	6,58
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	Woerden	0,71
		2015	Nederland	1,52
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2014	Woerden	1,1
		2014	Nederland	2
Absoluut verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2016	Woerden	1,01
		2016	Nederland	2,01
Relatief verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2016	Woerden	35,96
		2016	Nederland	26,88
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	Woerden	9,3
		2016	Nederland	10,7
Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	Woerden	0,2
		2016	Nederland	0,5
Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	Woerden	0,8
		2016	Nederland	1,2

Toelichting op de beleidsindicatoren

Indicator	bron	omschrijving
Woonlasten éénpersoonshuishouden	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
Woonlasten meerpersoonshuishouden	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuwbouw woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
Fijn huishoudelijk restafval	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
Hernieuwbare elektriciteit	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt	
Hardekern jongeren	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)	Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
Jongeren met delict voor rechter	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
Demografische druk	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
% Niet-wekelijkse sporters	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	Percentage niet-wekelijks sporters
Banen	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Vestigingen	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Netto arbeidsparticipatie	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	Atlas voor Gemeenten	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er bovenverwachting (<100) of benedenverwachting (>100) wordt geproduceerd.

Funciemenging	LISA	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Bijstandsuitkeringen	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
Aantal re-integratievoorzieningen	CBS - Participatie Wet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op aantal deelnemende gemeenten
% Kinderen in armoede	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
% Jeugdwerkloosheid	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Absoluut verzuim	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
Relatief verzuim	Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
Jongeren met jeugdhulp	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdreclassering	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Jongeren met jeugdbescherming	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Indicatoren uit eigen gegevens

Een aantal van de indicatoren dient uit eigen gegevens of de eigen begroting overgenomen te worden omdat er geen landelijke bron voor beschikbaar is. Deze indicatoren worden dus niet ontsloten via waarstaatjegemeente.nl. Het betreft:

- Formatie
- Bezetting
- Apparaatskosten
- Externe inhuur
- Overheadkosten

Deze gegevens zijn opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering.